

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
ראה
י"ט – כ"ה מנחם אב תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

דקא מדלג ותני חד חד – שהולך ומחסר העדים מן הקשרים אחד אחד. בכל דילוג ודילוג שמנה במשנתנו לא דילג אלא אחד במנין הקשרים. **שמע מינה** ⟨**ה**⟩**אי קרוב חתים** – בין בתחילה קודם – לכשרים, בין באמצעו, בין בסופו. **מדלא קבע ליה מקום** – לקרחה במתניתין. **ושמע מינה** — מדלא קבע מקום — שמע מינה דכל גיטין ושטרות מקושרים היוצאין בבית דין להעיד על חתימת העדים לקיימו. **מכל תלתא** — סהדי דסהדימי ביה, שיכירו עדי השוק את חתימתן — מקיימינן ליה לגיטא, ואפילו הן מפוזרין. כגון אם יש בו עשרה עדים, ועדי השוק מכירין את כתב הראשון והשלישי והחמישי. ולא בעינן שיכירו אותן שלשה רצופין. **ראי סלקא דעתך בעינן רצופין** — אמאי לא הוכשרו בו אלא השלמת קרוב אחד? ומשום דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר, כדאמרינן לעיל. **ליקבע ליה מקום** — להשלמת קרובים. **או בתחילה** — קודם לשנים הכשרים, בכל שלשה ושלשה החתומין בו. **או באמצע** — כל שלשה ושלשה חתומין יכשיר קרוב אחד, כגון: כשר וקרוב וכשר, וזוזר וחוזם כשר וקרוב וכשר, וכן לעולם. **או בסוף** — כל שלשה ושלשה יקבע מקומו. **ולכשר ביה** — קרובים טובא, וליכא למיחש דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר – דהא לא משכחת שני קרובין בכל שלשה רצופין שבו, שאין לך בו שנים קרובים שלא יהא הפסק שנים כשרים ביניהם. אלא מדלא אשכח תקנתא להשלמת שני קרובים בקביעות מקום — שמע מינה בלא בעינן רצופין, הלכך חיישינן דלמא מקיים ליה בקרובין מפוזרין. **כי אתו לקמיה דרבי אבי** — גט מקושר שלא הזמין לו עדים למנין קשרין, והסופר והעדים בפנינו, ועדיין לא נמסר לה. **אמר ליה רבי** — כבן נגס. כן הוא עיקרה של סוגיא זו. ולא שמעתיה כן, אלא בביאורה בקונטרס מורי הזקן.

הדרן עלך הזורק גט

משנה המגרש. **ואמר לה** – בשעת מסירה. **גמרא** על מנת הוא – על מנת שלא תנשאי לפלוני. **אבל בעל מנת מודי** – רבנן, דבגט לא שייר, שהתירה במסירת הגט לכל אדם, אלא שהתנה עמה: על מנת שלא תנשאי לזה, ואין זה אלא כתנאי בעלמא. **אלא של גוים** – דכתיב: "אחותכם". הכא

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים עַל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ, "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי לְפְלוֹנִי", שרבי

דְּקָא מְדַלֵּג וְתָנֵי חַד חַד, שְׁמַע מִינָּה. אָמַר אַבָּיֵי: שְׁמַע מִינָּה: ⟨הַאי קְרוֹב חָתִים אִי בְּעֵי בֵּין בַּתְּחִילָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף, מַמָּאי? מְדִלָּא קָבַע לֵיהּ מָקוֹם; וּשְׁמַע מִינָּה: מִכָּל תְּלָתָא מַקַּיְימִינַן וְלָא בָּעֵינַן רְצוּפִין, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בָּעֵינַן רְצוּפִין, לִקְבַּע לֵיהּ מָקוֹם לְהַאי קְרוֹב בַּתְּחִילָּה אוֹ בָּאֶמְצַע אוֹ בַּסּוֹף, וְלִכְשֵׁר בֵּיהּ טוֹבָא. כִּי אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי, אָמַר לֵיהּ: צָא וְהַשְׁלֵם עָלָיו עֵבֶד מִן הַשּׁוּק.⟩

הדרן עלך הזורק

המגרש אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם אֶלָּא לְפְלוֹנִי" - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. פִּיצֵד יַעֲשֶׂה? יִטְּלֵנּוּ הַיְּמָנָה, וְיַחֲזוֹר וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ וְיֹאמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם". כְּתָבָהּ בְּתוֹכוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּמְחָקָן - פָּסוּל.

גמרא אֵיבַעְיָא לְהוּ: הַאי "אֶלָּא", "חוּץ" הוּא, אוֹ "עַל מְנָת" הוּא? "חוּץ" הוּא, גַּבֵּי "חוּץ" הוּא דִּפְלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּהָא שַׁיֵּיר לָהּ בְּגֵט, אֲבָל בְּ"עַל מְנָת" מוֹדוּ לֵיהּ, מִידֵּי דַּהֲוָה אַבַּל תִּנָּאֵי דְּעֵלְמָא. אוֹ דִלְמָא "עַל מְנָת" הוּא, גַּבֵּי "עַל מְנָת" הוּא דְּפָלִיגִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִדְּרַבָּנַן, אֲבָל בְּ"חוּץ" מוֹדֶה, דְּהָא שַׁיֵּיר לָהּ בְּגֵט? תָּא שְׁמַע: כָּל הַבָּתִּים מַטְמְאִין בְּנֶגָעִים אֶלָּא שֶׁל גּוֹיִם; אִי אֲמַרְתְּ בְּשֶׁלָּמָּא "חוּץ" הוּא - שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אֲמַרְתְּ "עַל מְנָת" הוּא, עַל מְנָת דִּלְמָא מִימַּסּוּ בָּתֵּי גּוֹיִם הוּא דְּמִימַּסּוּ בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, הָא מִימַּסּוּ בָּתֵּי גּוֹיִם לָא מַטְמְאִי בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל?! וְעוֹד, בָּתֵּי גּוֹיִם מִי מַטְמְאִי? וְהָתַנְיָא: "וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם" - אֶרֶץ אֲחוּזָּתְכֶם מַטְמְאָה בְּנֶגָעִים, וְאֵין בָּתֵּי גּוֹיִם מַטְמְאִין בְּנֶגָעִים! אֶלָּא שְׁמַע מִינָּה "חוּץ" הוּא, שְׁמַע מִינָּה. מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים עַל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוֹנִי" - שֶׁאֵינָהּ מְגוּרֶשֶׁת, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ, "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי לְפְלוֹנִי",

צא והשלם עליו עבד מן השוק – אומר רבינו יצחק: דהך דהכא פליג אדחזקיה דאמר בפרק "גט פשוט" (בבא בתרא קסב,ב): מילאהו בקרובים – כשר. דמשמע: דוקא קרובים כשרים למילוי. ומעשה בא לפני רבינו משולם באחד שכתב גט לאשתו, והחתים עליו שני עדים, ואחר זמן החתים עליו עד שלישי, והכשירו משבערא, דהא דאמרינן דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה – היינו בשנים, או שזימן שלשה יחד, שאין הגט יכול להיות בפחות – או יחתמו כולם זה בפני זה. אבל כשהגט נגמר בשנים, ולא היה אז דעתו להחתים יותר, כשחזר והחתים שלישי – אין נפסל בכך, כיון שנגמר על ידי הראשונים. ורבינו תם הביא ראיה מכאן דכשר: דלישנא ד"צא והשלם עליו עבד מן השוק" – משמע שכבר חתמו הראשונים, ולא היה צריך כי אם להשלים, אלמא, כיון שכבר הוכשר הגט על ידי הראשונים – תו לא מיפסיל בהשלמת אחרים זה שלא בפני זה. ומיהו בקונטרס פירש: והסופר והעדים בפנינו, ועדיין לא נמסר. משמע שסובר דבעינן זה בפני זה. ומזה שפירש: ועדיין לא נמסר לה – רוצה לומר שהעדים לא חתמו עדיין, ולהכי לא נמסר לה, וחותמין כולן זה בפני זה. אך מה שפירש: שהסופר בפנינו – בתמם פירש, דמה לנו אם הלך לו הסופר? וכן פירש הרב רבי אלחנן דנראה לפוסלו, דכיון שבא להחתים שלישי – גילה בדעתו שלא יהא גט עד שהחתים שלישי, וחתימתו אין כלום, כיון שלא חתמו זה בפני זה. לעיל פא.

[שייך לעיל פא,ב] **גזירה** משום כולכם – פירש בקונטרס: דמסתמא למנין קשרין היו עדיו מתחלה, וחיישינן דלמא אמר להו "כולכם חתומו" והרי אחד מהם שלא חתם. ותימה: מאחר דפסלינן גט קרח משום "כולכם" – מאותו טעם נפסל קרוב להחתים בתוכו, דבאמרינן לעיל בפרק שני (דף יח,ב) דאם אמר הבעל "כולכם", למאן דאמר משום עדים – נמצא אחד מהן קרוב או פסול – פסול הגט! ויש לחלק: דהכא במקושרי, דעדיו נשלשה – הכשירו בו אחד קרוב. ולעיל בפרק שני (שם דיבור המתחיל אמרי) הארכתי.

הדרן עלך הזורק גט

המגרש אבל בעל מנת מודו ליה — לכאורה היה נראה דדוקא ב"על מנת שלא תנשאי" מודו דלא הוי שיור, משום דהותרה אצלו בונות, אבל ב"על מנת שלא תיבעלי ולא תנשאי" – הוי שיור כמו "חוץ". ולהכי נקט בברייתא בסמוך "על מנת שלא תנשאי" גרידא. דב"שלא תנשאי ולא תיבעלי" – מודה רבי אליעזר דהוי שיור כמו "חוץ". וכן משמע קצת, דהא לקמן פריך ארבי יוסי הגלילי דאמר: היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה. במאי? אי ב"על מנת"

— דרי הותרה אצלו בונות, אלא ב"חוץ". ואי ב"על מנת שלא תנשאי ולא תיבעלי" קאמר רבי אליעזר נמי לא הוי שיורא – מאי קאמר "דרי הותרה אצלו בונות"? ועוד, למאי דמוקי לה ב"חוץ", אדמקשה רבי יוסי הגלילי לרבי אליעזר מ"חוץ", ליפרוך להו לרבנן דמודו ב"על מנת שלא תנשאי ושלא תיבעלי" דלא הותרה אצלו בונות. ומיהו, נראה לרבינו יצחק: דאפילו ב"על מנת שלא תנשאי ושלא תיבעלי" מודו רבנן דלא הוי שיורא, דכיון דאין אוסרה אלא בלשון תנאי — הוי בכילו הותרה לכל, ולהכי לא מצי פריך מידי רבי יוסי הגלילי אדרבנן. וכי קאמר "אילימא בעל מנת — דרי הותרה אצלו בונות", דהוה מצי למיפרך, שאפילו לא הותרה אצלו בונות, כגון "על מנת שלא תנשאי ולא תיבעלי" דדרי הותרה לכל, כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי. אלא נקט קושיא פשוטה "על מנת שלא תנשאי" גרידא כשהוא נזבר בברייתא. דאם לא כן, אדמפליג בסמוך בין "על מנת" ל"חוץ" – לפלוג ב"על מנת" גופיה. ועוד, דקאמר "או דלמא הואי אלא על מנת הוא רבי" – אף על גב דב"אלא" אסיר נשואין ובעילה, אפילו הכי לא הוי שיור, אף על גב דב"חוץ" מודו לה. ובסמוך דקאמר "ומתניתין דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דרבי אליעזר", אבל לרבנן אפילו ב"על מנת שלא תנשאי ולא תיבעלי" — אתי שפיר, מידי דהוי אבל תנאים דעלמא.

אמר רבינא תא שמע כל הבתים כר' — ומדתנן בריש זבחים (ב,א): כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן בשיירין, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה – לא הוה מצי לאיתויי ראיה, דדחם לא שייך לא "על מנת", ולא "חוץ", ואותו "אלא" לא הוי אלא לשון "רק" או "אבל".

שרבי

שרבי אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש – משמע דאפילו בחיי אותו האיש מתירה לינישא. והקשה רבינו שמואל: אמאי לא חיישינן דלמא לא תקיים תנאה, כדאמר לעיל ב"מי שאחזו" (עד,א) גבי "דרי רה גיטיך על מנת שתהני לי מאתים זוז" (ולאחר) לא תנשא עד שתתן! ועוד מביא ראיה רבינו יצחק מברייתא דלקמן (פד,א): "על מנת שלא תיבעלי לאבא ולאביך" – אין חוששין שמא תיבעל להם, הא לאחר – חוששין שתיבעל לו! ותירץ דרב רבי אלחנן: דשאני גבי מאתים זוז, דיש לחוש פן תפסיד את אשר לה ולא תוכל לקיים תנאה, וכן גבי "שלא תיבעלי לאחר" – חיישינן שמא יבא עליה באונס. אבל הבא, "על מנת שלא תינשאי" – ליכא למיחש שישאנה בעל כרחה, דניחא ליה דאי אפשר בעל כרחה. **אפילו** לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה – ואם תאמר: והא ודאי דאיסור כהונה שאני, דהא אם לא נתגרשה אלא מאישה ולא יהודית לשום אדם – פשיטא דאפילו לרבי אליעזר לא הוי גט כלל בעלמא, ואם מת – מותרת להתייבם, ואף על פי שפסולה לכהונה! ויש לומר דהכי מיירי: דבין דאפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה, אם כן כי אמר "חוץ מפלוני" – הוי גט גמור. דאם לא הוי גט – סברא הוא דבלא נתגרשה אלא מאישה, אפילו ריח הגט לא הוי, ולא היה אוסרה הכתוב לכהנים. ואם תאמר: לרבי אליעזר דלא חשיב ב"על מנת" שיורד, ולתנא דמתניתין דרבנן נמי מודו דלא הוי שיורא, אמאי לא תנא ביבמות ברישא (ב,א) ששה עשר נשים פוטרות צרתן?, ולחשוב לה בהדייהו אשת איש דפוטרת צרתה – בגון שגירשה זה ב"על מנת שלא תינשא לפלוני" ונשאה אחיו או פלוני, ומת בלא בנים? ומ"על מנת שלא תנשא" גרידא, דמותרת בזונות, או "לא תיבעלי" גרידא, שיכולה להתקדש – אין קשה, דלא דמי לאחות אשה שאסורה גם בזונות, ואינה יכולה להתקדש. אבל מ"על מנת שלא תינשא ושלא תיבעלי" – קשיא! ויש לומר: דלא תני לה משום דלא דמי לאחות אשה, דהתם בשעת נפילה הויא לה אחות אשה, אבל הבא – בשעת נפילה אבתי לא הויא אשת איש עד שתיבעל ליבם, ותעבור על תנאי. ואפילו תחשבנה באילו היא אשת איש, כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו – מכל מקום לא מצי למיתנייה, דהא אם תיבעל לו – נמצא שלא היתה אשת אחיו מעולם, ולא דמי לאחות אשה, הלכך לא פטרה. ומיהו, לא יתייעב אלא למאן דנפקא ליה מאחות אשה. ועוד קשה לרבינו יצחק: דאבתי משכחת לה אף בצרת צרה, כגון דקידשה אחד חוץ מראובן ושמעון אחיו, ובא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו, דאחני קידושי דידיה למיסרא אקמא, ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת, ויבם שמעון צרתה ולו אשה אחרת, ומת בלא בנים, ונפלו לפני לוי, דצרת צרה פוטרה מן החליצה ומן הייבום! ויש לומר: כיון שנאסרה על יבם זה לפני קידושי אחיו משום אשת איש – לא חשיבא לגבי יבם אשת אח. אבל אי אשת שני מתים דאורייתא, כדמשמע בסמוך, משכחת לה שש עשרה צרות וצרת צרה, כגון שקידש ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו, ובא שמעון וקידשה חוץ מלוי, דאחני קידושי שמעון למיסרא אראובן. ומתו ראובן ושמעון, ויבם לוי צרת אשת שני מתים, שאשת שני מתים לא נאסרה ללוי, שלא אסרוה עליו. ומת לוי ולו אשה אחרת, ונפלו לפני יהודה, דצרת [צרה] אשת שני מתים פוטרה מן החליצה ויבום. ומיהו, איכא למימר בפלוגתא לא קמיירי, דרבנן פליגי אדרבי אלעזר בקידושין כמו בגירושין, כדמסיק "ויצאה והיתה", ולדידהו לא משכחת אשת שני מתים. ואפילו ללוי דמיירי בפלוגתא פרק קמא דיבמות (ט,א) לא מיירי אלא בפלוגתא דסבירא ליה לתנא בוותיה. תדע, דלא תנא לוי חייבי לאוין, ואף על גב דלר"ע לאו בני חליצה ויבום ניתנה, בחייבי כריתות. אבל למאי דסלקא דעתיה דרבי אבא דרבנן מודו בקידושין – הוי מצי למיתני שש עשרה, ובירושלמי דמכילתין פריך לה: ולימני שש עשרה נשים לרבי אליעזר! ומשני: התם התורה אסרה עליו, ברם הכא – הוא אסרה עליו. פירוש: כל חמש עשרה נשים אסרה תורה ליבם, והאיסור בא ממילא על ידי קידושין בלא שום תנאי. אבל באן – אסרה על ידי תנאי שלו. אי נמי יש לומר: תמן התורה אסרתה ואין לה היתר להתייבם, דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה, שאסרתה עליו. אבל באשת איש – האיסור תלוי במגרש, שאם יריצה – יתירנה ליבם קודם שימות אחיו המת שנשאה.

אלא אשת שני מתים היכי משכחת לה – הבא משמע דאשת שני מתים דאורייתא. וקשה מפרק שלישי דיבמות (לא,ב) ומפרק קמא (י,ב), ושם מפורש. **בגון** שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם – תימה לרבינו יצחק: כשבא שמעון וקידשה סתם, אמאי לא פקע אישות דראובן? מאי שנא מ"דרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני" דנישאת לאחר ומת, דפקע אישות ראשון, ומותרת לזה שנאסרה עליו? ואין סברא לחלק משום דהתם הוי שיור מועט ופקע. ויש לומר: דהתם בגירושין, כיון שהתחילו לנתקה – על ידי שניישאת לאחר מנתקה לגמרי. אבל הכא שבא לקדשה – על ידי שנתקדשה לאחר לא נתקה. **והזר** ואמר לה לראובן ושמעון – כל הך בעיא מיתוקמא שפיר אף ברבנן.

אף

הבא שייר בנימא – כיון דאתני בהדה שלא לינישא לזה — נמצא שלא התירה גט זה לכל אדם. **אלא מאישה** — דאמר לה: הרי את מגורשת ממני, ואי את מותרת לכל אדם. **שלא תיבעלי לאחר** – חיישינן שמא יבא עליה באונס. **ליכא** – דהא אגידא ביה לגביה דהוהא גברא. **הדר ששמה בין לרבי אליעזר בי** — לרבי אליעזר הוי קידושין, דלרבנן לא הוו קידושין. **אם תמצי לומר איתא לדרבי אבא** — אליבא דרבי אליעזר, דהוו קידושין — אפילו הכי בא ראובן וקדשה לגבי כולי עלמא חוץ משמעון אחיו, ובא שמעון וקדשה חוץ מראובן, ומתו שניהם — מתייבמת לולי אחיהם, **ואין אני קורא בה אשת שני מתים** — לאוסרה ללוי מפני זיקת שני יבמין, דתנן ביבמות (ל,א,א) שלשה אחין ומת אחד מהם ועשה השני מאמר ביבמתו ומת — חולצת ולא מתייבמת, שנאמר: "ומת אחד מהם ובמה יבא עליה" מי שעליה זיקת יבם אחד, ולא שעליה זיקת שני יבמין. בגון זו, שעדיין לא יצתה מזיקת יבומי המת הראשון, דאין יבמה יוצאה מזיקתה אלא בביאה, ונתוספה עליה זיקה מחמת מאמרו של שני. והכא אשמעינן אבתי: אפילו איתא לדרבי אבא, שקידושין כאלו הוו קידושין לגבי עלמא, ונמצאו שניהם קידושין — אין אני קורא בה אשת שני מתים. מאי טעמא? קדושי דראובן אהנו, אבל קדושי שמעון לא מהני מידי. דכיון דאמר: "חוץ מראובן" – לא אסרה על שום אדם המותר, שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן. **ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה** — בהאי עניינא דרבי אבא? בגון בא ראובן כר.

[שיך

**שרבי אלעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש, וחכמים אוסרים. מאי טעמא דרבי אלעזר? מידי דהוה אבל תנאי דעלמא. ורבנן? בל תנאי דעלמא לא שייר ליה בגט, הכא שייר ליה בגט. - ומתניתין דאוקימנא ב"חוץ", מאי טעמא דרבי אלעזר? אמר רבי נאי משום זקן אחד: אמר קרא: "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר", אפילו לא התירה אלא לאיש אחר - חרי זו מגורשת. ורבנן אמרי טעמא דרבי אלעזר: האי "איש" - לכל איש ואיש. ורבי יוחנן אמר, טעמא דרבי אלעזר מהכא: "ואשה גרושה מאישה לא יקחו" - אפילו לא נתגרשה אלא מאישה - נפקלה מן הכהונה, אלמא הוי גיטא. ורבנן? - איסור כהונה שאני. בעי רבי אבא: בקידושין היאך? תיבעי לרבי אלעזר, תיבעי לרבנן; תיבעי לרבי אלעזר: עד כאן לא קאמר רבי אלעזר הכא - אלא משום דכתיבי קראי, אבל התם קנין מעלייא בעינן, או דלמא "ויצאה... והיתה"? תיבעי לרבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן הכא - אלא דבעינן בריחות וליכא, אבל התם קנין בעל כרחו, או דלמא "ויצאה... והיתה"? לתרב דאביגעיא ליה הדר פשטה: בין לרבי אלעזר בין לרבנן, בעינן "ויצאה... והיתה". אמר אביי: אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא, בא ראובן וקידשה חוץ משמעון וקידשה סתם, ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן, ומתו שניהם - מתייבמת מלולי, ואין אני קורא בה אשת שני מתים. מאי טעמא? קדושי דראובן אהנו, אבל קדושי שמעון לא מהני מידי. דכיון דאמר: "חוץ מראובן" - לא אסרה על שום אדם המותר, שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן. ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה? כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון, ובא שמעון וקידשה סתם, וקידושי דשמעון אהנו למיסרא ארראובן. בעי אביי: אמר קרא "והיתה לאיש אחר", אפילו לא התירה אלא לאיש אחר - חרי זו מגורשת. ורבנן אמרי טעמא דרבי אלעזר: האי "איש" - לכל איש ואיש. ורבי יוחנן אמר, טעמא דרבי אלעזר מהכא: "ואשה גרושה מאישה לא יקחו" - אפילו לא נתגרשה אלא מאישה - נפקלה מן הכהונה, אלמא הוי גיטא. ורבנן? - איסור כהונה שאני. בעי רבי אבא: בקידושין היאך? תיבעי לרבי אלעזר, תיבעי לרבנן; תיבעי לרבי אלעזר: עד כאן לא קאמר רבי אלעזר הכא - אלא משום דכתיבי קראי, אבל התם קנין מעלייא בעינן, או דלמא "ויצאה... והיתה"? תיבעי לרבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן הכא - אלא דבעינן בריחות וליכא, אבל התם קנין בעל כרחו, או דלמא "ויצאה... והיתה"? לתרב דאביגעיא ליה הדר פשטה: בין לרבי אלעזר בין לרבנן, בעינן "ויצאה... והיתה". אמר אביי: אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא, בא ראובן וקידשה חוץ משמעון

מַאי דְּאָמַר שָׁרָא, "לִרְאוּבֵן" מַהוּ? לִרְאוּבֵן וְהוּא הַדִּין לְשִׁמְעוֹן, וְהַאי דְּקָאָמַר לִרְאוּבֵן - מִשּׁוּם דְּפִתְחָא לְגַבֵּיהּ, אוֹ דִלְמָא לִרְאוּבֵן דַּוְקָא? וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר לִרְאוּבֵן דַּוְקָא, לְשִׁמְעוֹן מַהוּ? לְשִׁמְעוֹן וְהוּא הַדִּין לִרְאוּבֵן, וְהַאי דְּקָאָמַר שִׁמְעוֹן - מִשּׁוּם דְּסָלֵיק מִינַּיהּ, אוֹ דִלְמָא לְשִׁמְעוֹן דַּוְקָא, בְּעֵי רַב אַשִׁי: "אַף לְשִׁמְעוֹן", מַהוּ? "אַף" מַרְאוּבֵן קָאֵי, אוֹ דִלְמָא "אַף" אַעַלְמָא קָאֵי? תֵּיקוּ. תָּנוּ רַבָּנָן: לְאַחַר פִּטִּרְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נִכְנְסוּ אַרְבָּעָה זְקֵנִים לְהָשִׁיב עַל דְּבָרָיו, אֵלּוּ הֵן: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְרַבִּי טַרְפוֹן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא. נַעֲנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר: חֲרֵי שֶׁהֶלְבָּה זוֹ וְנִישֵּׂאת לְאָחִיו שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, וּמַת בְּלֹא בָנִים, לֹא נִמְצָא זֶה עוֹקֵר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה? הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת. נַעֲנָה רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְאָמַר: הֵיכָן מָצִינוּ אִסּוּר לָזֶה וּמוּתָּר לָזֶה? הָאֶסּוּר אָסוּר לַכֹּל, וְהַמּוּתָּר מוּתָּר לְכֹל! הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת. נַעֲנָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאָמַר: "כְּרִיתוּת" - דָּבָר הַכָּתוּב בְּתוֹרַת

אף לשמעון מהו – נראה ד"אף לראובן" נמי מספקא ליה. **ועמדה** ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל – ואם תאמר: והלא אין נישואין חלין, שהרי אסורה עליו משום איסור אשת איש, ומאי שנא מדתניא בתוספתא: "על מנת שלא תינשאי לאבא ולאביך" – הרי זה גט, "על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך" – אינו גט, חרושין שמא תבעל להם. משמע דבעל מנת שלא תנשא להם – אפילו נישאת הרי זה גט, וחבא אמאי הגט בטל? ויש לומר: דהכא עמדה ונישאת לאחר מיתת המגרש קאמר, ודכאי גוונא צריך לומר לקמן גבי "שלא תבעלי לאבא ולאביך" – אין חרושין שמא תבעל להם, משום דאסורה להם, הא לאחר – חרושין שמא תבעל. אף על גב דאסורה לו נמי משום אשת איש, מכל מקום חרושין שמא תבעל לו לאחר מיתת המגרש. וההיא דתוספתא יש לישבה שלא תחלוק על התלמוד שלנו, דהא דקתני התם "על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך" – אינו גט, חרושין שמא תבעל להם, היינו כלומר שאם נראה שתבעל להם – שלא יהא גט, ובא להשמיענו דב"על מנת שלא תינשא" בו' – אפילו נישאת להם הוי גט, אי נמי: קא משמע לן ד"על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך" לא בעי למימר דרך נשואין, אלא דרך זנות בעלמא.

אילימא בחוץ לרבי אליעזר מישא שרי – וטעמא: כיון דנשאה זה שהותרה לו – נתרוקן לו כל האישות, ופקע אישות של ראשון לגמרי.

רבא

מֵאִי דְּאָמַר שָׁרָא, "לִרְאוּבֵן" מַהוּ? לִרְאוּבֵן וְהוּא הַדִּין לִשְׁמְעוֹן, וְהַאי דְּקָאָמַר לִרְאוּבֵן - מִשּׁוּם דְּפִתְחָא לְגַבֵּיהּ, אוֹ דִלְמָא לִרְאוּבֵן דַּוְקָא? וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר לִרְאוּבֵן דַּוְקָא, לִשְׁמְעוֹן מַהוּ? לִשְׁמְעוֹן וְהוּא הַדִּין לִרְאוּבֵן, וְהַאי דְּקָאָמַר שִׁמְעוֹן - מִשּׁוּם דְּסָלֵיק מִינַּיהּ, אוֹ דִלְמָא לִשְׁמְעוֹן דַּוְקָא, בָּעֵי רַב אַשִׁי: "אַף לִשְׁמְעוֹן", מַהוּ? "אַף" מַרְאוּבֵן קָאֵי, אוֹ דִלְמָא "אַף" אַעַלְמָא קָאֵי? תֵּיקוּ. תָּנוּ רַבָּנָן: לְאַחַר פִּטִּרְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נִכְנְסוּ אַרְבָּעָה זְקֵנִים לְהָשִׁיב עַל דְּבָרָיו, אֵלּוּ הֵן: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְרַבִּי טַרְפוֹן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא. נַעֲנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר: חֲרֵי שֶׁהֶלְבָּה זוֹ וְנִישֵּׂאת לְאָחִיו שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, וּמַת בְּלֹא בָנִים, לֹא נִמְצָא זֶה עוֹקֵר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה? הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת. נַעֲנָה רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְאָמַר: הֵיכָן מָצִינוּ אִסּוּר לָזֶה וּמוּתָּר לָזֶה? הָאֶסּוּר אָסוּר לַכֹּל, וְהַמּוּתָּר מוּתָּר לְכֹל! הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת. נַעֲנָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאָמַר: "כְּרִיתוּת" - דָּבָר הַכָּתוּב בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, וּמַת בְּלֹא בָנִים, הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת. נַעֲנָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: חֲרֵי שֶׁהֶלְבָּה זוֹ וְנִישֵּׂאת לְאָחִיו שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, וּמַת בְּלֹא בָנִים, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, וְעָמְדָה וְנִישֵּׂאת לְזֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, לֹא נִמְצָא גֵּט בְּטֵל וּבְנֵיהּ מַמְזֵרִים? הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת; דָּבָר אַחֵר: חֲרֵי שֶׁהָיָה זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו כֹּהֵן, וּמֵת הַמְגָרֵשׁ, לֹא נִמְצְאַת אַלְמָנָה אֲצַלּוֹ? וּגְרוּשָׁה אֲצַלּוֹ? וְקָל וְחוֹמֶר: מָה גְּרוּשָׁה שֶׁהָיָה קָלָה - אֲסוּרָה בְּשִׁבְיָל צַד גֵּירוּשִׁין שֶׁבָּהּ, אִשָּׁה אִישׁ שֶׁהָיָה חֲמוּרָה - לֹא כָּל שֶׁכֵּן! הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתוּת. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵין מֵשִׁיבִין אֶת הָאֲרִי לְאַחַר מִיתָה. אָמַר רָבָא: כּוּלְּהוּ אִית לְהוּ פִּירְכָא, לְבַר מִדְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דְּלֵית לֵיהּ פִּירְכָא. תְּנַיָּא נַמִּי הָכִי, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מִדִּבְרֵי כוּלָּן. אָמַר מָר, נַעֲנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר: חֲרֵי שֶׁהֶלְבָּה זוֹ וְנִישֵּׂאת לְאָחִיו שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, וּמַת בְּלֹא בָנִים, לֹא נִמְצָא זֶה עוֹקֵר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה? - עוֹקֵר?! אֵימָא עֲקַר?! - אֶלָּא, מַתְנָה לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה. - מַתְנָה?! מִי קָאָמַר לָהּ: לָא סָגֵי לָהּ דְּלָא מִינַּסְבָא לֵיהּ לַאֲחוּהּ דְּהָהוּא גַּבְרָא? - אֶלָּא, גּוֹרֵם לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה. - גּוֹרֵם?! אֶלָּא מַעֲתָּה, בַּת אָחִיו לֹא יָשָׁא, שֶׁמָּא יָמוּת בְּלֹא בָנִים, וְנִמְצָא גּוֹרֵם לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה! - הֵיינוּ פִּירְכָא. וּבְמַאי? אֵילֵימָא בְּ"חוּץ", מִשְׁרָא שָׁרָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר! דְּתַנְיָא: מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ "חֲרֵי אַתְּ מְזוּמֶּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוֹנִי", וְהָלְכָה וְנִיסֵּת לְאֶחָד מִן הַשּׁוּק וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, שְׁמוּזֶּמֶּרֶת לָזֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו! אֶלָּא בְּ"עַל מְנַת". נַעֲנָה רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְאָמַר: חֲרֵי הוּתְּרָה אֲצַלּוֹ בְּזוֹנוּת! אֶלָּא בְּ"חוּץ". נַעֲנָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: חֲרֵי שֶׁהֶלְבָּה זוֹ וְנִישֵּׂאת לְאָחִיו שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, וּמַת בְּלֹא בָנִים, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, וְעָמְדָה וְנִישֵּׂאת לָזֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו, לֹא נִמְצָא גֵּט בְּטֵל וּבְנֵיהּ מַמְזֵרִין? - אִי הָכִי, בְּכוּלָּה תְּנֵאי דְּעַלְמָא נַמִּי לָא תִּנְסֵב, דִּלְמָא לָא מְקַיְּימָא לֵיהּ לְתְנַאֵי, וְנִמְצָא גֵּט בְּטֵל וּבְנֵיהּ מַמְזֵרִין? - הֵיינוּ פִּירְכָא. וּבְמַאי? אֵילֵימָא בְּ"חוּץ", מִשְׁרָא שָׁרָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר! דְּתַנְיָא: מוֹדָה הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ "חֲרֵי אַתְּ מְזוּמֶּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוֹנִי", וְהָלְכָה וְנִישֵּׂאת לְאֶחָד מִן הַשּׁוּק וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, שְׁמוּזֶּמֶּרֶת לָזֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו! אֶלָּא בְּ"עַל מְנַת". דָּבָר אַחֵר: חֲרֵי שֶׁהָיָה זֶה שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו כֹּהֵן, וּמֵת הַמְגָרֵשׁ, לֹא נִמְצְאַת אַלְמָנָה אֲצַלּוֹ וּגְרוּשָׁה אֲצַלּוֹ? וּמַה גְּרוּשָׁה שֶׁהָיָה קָלָה - אֲסוּרָה מִשּׁוּם צַד גֵּירוּשִׁין שֶׁבָּהּ, אִשָּׁה אִישׁ חֲמוּרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן! וּבְמַאי? אֵילֵימָא בְּ"עַל מְנַת",

הרי

רבא כרבי יצאי משום זקן אחד שביבא ליה – ואם תאמר: אם כן רבי יוסי דקאמר: רואה אני את דברי רבי אלעזר בן עזריה מדברי כולן, ואית ליה הני פירכי – סבר נמי כרבי יצאי משום זקן אחד, אם כן תיקשי לרבי יוחנן דפליג לעיל ארבי יצאי; ויש לומר: דאיכא למימר ד"רואה אני את דברי רבי אלעזר" – לא משום הני פירכי קאמר. ואם תאמר: כיון דרבי אלעזר מקרא ליה, הנהו זקנים מה משיבין על דבריו? דגזירת הכתוב הוא; ויש לומר: דמשום דיש להשיב על דבריו – מסתבר לאוקמי קרא טפי כדדרשי רבנן. **מה** קודמי הויה ראשונה דלא אגידא ביה כו' – אף על גב דלגמרי על ברחיך לא דמו, דהא בקודמי הויה ראשונה שרי לכולי עלמא, ובקודמי הויה שניה אסורה לקרובי בעלה דראשון, מכל מקום הוקשו לענין: כי היכי דלא הוי אשת איש מעיקרא – הכי נמי בעיא בקודמי הויה שניה שתהא מופקעת לגמרי ממנו מדין אשת איש, ולא תהא אגידא ביה בלל.

וש"ך לעיל עמוד א) **מודה** רבי אלעזר במגרש כו' – תימה: למאן

מודה? דלרבנן דפליגי עליה – לא הויא גט, ואינה מותרת לשום אדם! **ואידך** כרת בריחתו לא דרשי – והא דרבי יוסי הגלילי דהוי בכלל רבנן דדריש בפרק שני (גיטין כא,ב) "ברת בריחות", להכא קאמר דלא דרשי – היינו דלא דרשי ליה להוה דרשא, אלא לדרשא אחרינא. **כל** ימי חייכי אין זה בריחות כל ימי חיי והוי פלוגי דרי זה בריחות – תימה לרבינו יצחק: דבפרק קמא דיומא (יג,א) גבי "אף אשה אחרת מתקיים לו" מייתי מילתא דרבא דהכא בענין אחר, דקאמר: דאמר להלה "על מנת שתמות אחת מכם" כו', וקאמר: כי האי גוונא מי הוי גיטא? והאמר רבא: "הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי" – אין זה בריחות, "כל ימי חיי פלוני" – הרי זה בריחות, ואין זה כדמסיק הכא, ולא כדבעי למימר הכא מעיקרא, דלא מיידבר "כל ימי חייכי" ושמנא התלמוד אינו חושש, ומייתי בכל ענין "כל ימי חיי" כדבעי למימר מעיקרא, ר"חייכי" דאין זה בריחות, כדמסיק, ומיהו, קשה לרבינו יצחק: התם אמאי לא הוי בריחות ב"על מנת שתמות אחת מכם"? דמאי שנא מ"הוי פלוני" דהוי בריחות, דבשביל דהלה אף במיתתה – לא גרע. **כיון** דפסקה פסקה – הכא לא קאמר "או דלמא לא שנא", כדאמרינן לעיל: דמיד כשאמר כיון דפסקה פסקה – הבין שכן הוא.

מסתברא

הרי גרושה אצלו בזנות – גרסינן. הרי לא אסרה עליו אלא לינשא, אבל לזנות — גרושה היא אצלו מיד. הלכך אם יצאת בעלה הראשון נמי שם גירושין עליה אצל זה עולמית, ומעתה אין כאן קל וחומר, דאיכא למפרך דמזה אם נאסרה עליו משום צד גירושין שבה — שהרי אף אצלו היה עליה צד גירושין — תאמר שתאסר על כל אדם בשביל צד אירושת שיש בה אצל זה לבדו? שאין עליה שום צד אירושת אצל שאר כל אדם. **אלא בחוץ** — סביבא ליה לרבי עקיבא בתרייתא, ותו לא? **אימא ראית** ליה בחוץ — פליגי, ואיבא דאית ליה ב"על מנת" פליגי. **ואי פירכא** — דרי שהיה זה בהן? כו'. **ולמאן דאית ליה על מנת ואי פירכא** — "דרי שהלכה" כו'. **ומאי פירכא** — איכא למיפרך אפיריבויי דרבי עקיבא בתרייתא. דקאמר רבא לעיל: ולכולהו אית להו פירכא. **אי נימא אישור בהונה שאני** — הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות. **הא רבי אליעזר** — דאמר: מותרת לכל אדם חוץ ממנו. **מאיסור בהונה ליף לה** — מגרושה מאישה לבדה, שפסול לכהונה — מהתם ילפא לעיל, דמדפסיל לכהונה הוי גיטא, ואף על גב דשייר. דליף מינה קולא, ולא אמרינן איסור בהונה שאני. כל שכן דמצי למיפרך אליביה: נילף מאיסור בהונה לחומרא, וניתמי: כי היכי דצד גירושיה פוסלה לכהונה אם יומת — יהא צד אשיותה פוסלה לכל אדם! **רבא** דאמר לעיל: כולהו אית להו פירכא. **ברבי יצאי משום זקן אחד מתני לה** — דאמר לעיל טעם דרבי אליעזר מ"והיתה לאיש אחר", ולא ליתי מאיסורי כהונה. הילכך ברבינן לרבי עקיבא: איסור כהונה שאני, ולא תיקשי לרבי אליעזר. **והא איהו נמי מיפרך פריכיה** — לרבי אליעזר לקמן בברייתא. מקיש קודמי הויה שניה — צד פנוי שבה, בין גירושין לנשואין. לקודמי הויה **ראשונה** — לצד פנוי שהיתה בה קודם קידושין של ראשון. דהא איתקוש, דכתיב לעיל מיניה: "כי יקח איש" וגו' — היינו קידושי ראשון, "והיתה לאיש אחר" — היינו קידושי שני. **שוה אוסר** וזה מתיר — נישואי בעלה הראשון אסורה על זה, ונישואי שני יתירה לו. **בחרשה** — שפותח פתח לנודד, בדברים הבאים לו על ידי נדר זה, שאילו ידע מתחילה שבן עתיד להיות — לא היה נודר. נמצא שמתחילתו אינו נדר. **והרי חפרת הבעל** — שהוא בלא תירוט. **על דעת בעלה** — על מנת שאם ירצה, ואם לאו — לא יהא נדר. **ורבנן** — כל הנך רבנן דלעיל, דלא ילפי מהכא פירכייהו. **אין זה בריחות** — שאין מפריד אלא דמות, דעד זמן מותה קשורה בו. **הרי זה בריחות** — מיד, והיא תקיים התנאי. **היום אי את אשתי** — נתן לה גט ואמר לה: היום לבדו יהו גירושין, ולמחר לא יהו גירושין, דשייר בגיטא, מהו? **תיבעי לרבי אליעזר** — דמכשיר בשיור. **תיבעי לרבנן** — דפסלי בשיור. כיון **דפסקה** — מיניה היום לגמרי אצל כל אדם. **פסקה** — לכל אדם לעולם, ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה. הלכך, אין תנאי זה בלום.

מאי

1 חֲרֵי גְּרוּשָׁה אֲצָלוֹ בְּזִנּוּת! אֶלָּא בְּ"חוּץ". וְרַבִּי עֲקִיבָא,
2 אִי "חוּץ" סְבִירָא לֵיהּ - לוֹתְבִינְהוּ "חוּץ", וְאִי "עַל מְנָת"
3 סְבִירָא לֵיהּ - לוֹתְבִינְהוּ "עַל מְנָת"! - רַבִּי עֲקִיבָא שְׁמַעְתָּא
4 לֵיהּ דְּאֵיבָא דְּאָמַר "חוּץ" וְאֵיבָא דְּאָמַר "עַל מְנָת";
5 מַאן דְּאָמַר "חוּץ" - הַאי פִּירְכָא, וּמַאן דְּאָמַר "עַל
6 מְנָת" - הַאי פִּירְכָא. - וּמַאי פִּירְכָא? אִי נֵימָא אִיסּוּר
7 כְּהוּנָּה שָׁאנֵי - הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נַמִּי מֵאִיסּוּר כְּהוּנָּה
8 קָא מְיַיתֵי לֵיהּ! - רָבָא, מַר־בִּי יַצְאִי מְשׁוּם זְקֵן אֶחָד
9 קָא מַתְנֵי. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵין מְשִׁבִּין אֶת
10 הָאָרִי לְאַחַר מִיתָה. - לְמֵימְרָא, דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּוַודַּאי
11 סְבִירָא לֵיהּ? וְהָא אִיהוּ נַמִּי מִיפַּךְ קַפְּרֵיהּ! הָכִי
12 קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי נַמִּי אִית לִי פִּירְכָא, מִיהוּ בֵּין לְדִידִי
13 בֵּין לְדִידְכוּ - אֵין מְשִׁבִּין אֶת הָאָרִי לְאַחַר מִיתָה.
14 וּמַאי פִּירְכָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? דְּתָנֵיָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
15 מְקֹושׁ קוֹדְמֵי הָיְתָה שְׁנִיָּה לְקוֹדְמֵי הָיְתָה רִאשׁוֹנָה, מָה
16 קוֹדְמֵי הָיְתָה רִאשׁוֹנָה דְּלָא אֲגִידָא בְּאִינִּישׁ אָחֳרִינָא, אַף
17 קוֹדְמֵי הָיְתָה שְׁנִיָּה דְּלָא אֲגִידָא בְּאִינִּישׁ אָחֳרִינָא. גּוּפָא:
18 מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּמֵגֵרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ "הֲרֵי
19 אַתְּ מְזוּמֶּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוֹנִי", וְהָלְכָה וְנִישֵּׂאת
20 לְאָחָד מִן הַשּׁוּק וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, שֶׁמּוּתֶּרֶת
21 לָזֶה שֶׁנִּאֱסְרָה עָלָיו. הַשִּׁיב רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אֶלְעָזָר
22 תְּשׁוּבָה לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הֵיכָן מָצִינוּ שֶׁזֶּה אוֹסֵר
23 וְזֶה מַתִּיר! - וְלֹא? וַהֲרֵי יְבָמָה, דִּבְעַל אוֹסֵר וְיָבָם
24 מַתִּיר! - הָתָם יָבָם הוּא קָא אָסֵר לָהּ, דְּאִי מִבַּעַל הָא
25 שָׁרְיָא וְקַיְימָא. - הֲרֵי נְדָרִים, דְּנוֹדֵר אוֹסֵר וְחָכָם מַתִּיר!
26 - הָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין חָכָם מַתִּיר בְּלוּם אֶלָּא
27 בְּחֲרָטָה. - הֲרֵי חֲפֵרַת הַבַּעַל, דְּאִשָּׁה נוֹדֶרֶת וּבַעַל
28 מֵפֵר! - הָתָם כְּדֵרֶךְ פְּנָיָם מְשֻׁמָּשִׁים דְּרָבָא, דְּאָמַר
29 רַב פְּנָיָם מְשֻׁמָּשִׁים דְּרָבָא: כָּל הַנּוֹדֶרֶת - עַל דַּעַת
30 בַּעְלָהּ הִיא נוֹדֶרֶת. נַעֲנָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה וְאָמַר:
31 "כְּרִיתוּת" - דָּבָר הַכָּתוּב בְּינוֹ לְבֵינָה, הָא לְמַדְתָּ שֶׁאֵין

32 זֶה כְּרִיתוּת. וְרַבָּנַן הַאי "כְּרִיתוּת" מַאי עֲבְדֵי לֵיהּ? - מִיבָּעֵי לְהוּ לְכִדְרַבִּי: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּךְ עַל
33 כָּנָּת שֶׁלֹּא תִּשְׁתִּי יַיִן", "עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּלְכִי לְבֵית אָבִיךְ לְעוֹלָם" - אֵין זֶה כְּרִיתוּת, שֶׁלְּשִׁים
34 יוֹם - הֲרֵי זֶה כְּרִיתוּת. - וְאִידָךְ? - מ"כְּרַת כְּרִיתוּת" נָפְקָא. - וְאִידָךְ? - "כְּרַת כְּרִיתוּת" לָא
35 דָּרְשִׁי. אָמַר רָבָא: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּךְ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּשְׁתִּי יַיִן כָּל יְמֵי חַיַּי" - אֵין זֶה כְּרִיתוּת,
36 "כָּל יְמֵי חַיַּי פְּלוֹנִי" - הֲרֵי זֶה כְּרִיתוּת. מַאי שְׁנָא "חַיֵּי פְּלוֹנִי" - דְּדִלְמָא מָאִית וּמְקַיְימָא לֵיהּ
37 לְהָתְנָאֵיהּ? "חַיַּי" דִּידֵיהּ נַמִּי, דִּלְמָא מָאִית וּמְקַיְימָא לֵיהּ לְהָתְנָאֵיהּ? אֶלָּא אֵימָא: "כָּל יְמֵי חַיַּיכִי"
38 - אֵין זֶה כְּרִיתוּת, "כָּל יְמֵי חַיַּי" אוֹ "חַיֵּי פְּלוֹנִי" - הֲרֵי זֶה כְּרִיתוּת. בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב
39 נַחְמָן: "חַיִּים אִי אַתְּ אִשְׁתִּי וּלְמָחָר אַתְּ אִשְׁתִּי", מַהוּ? תִּיבְעֵי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, תִּיבְעֵי לְרַבָּנַן;
40 תִּיבְעֵי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם - אֶלָּא דִּלְמָאן דְּקָא שָׁרֵי - קָא
41 שָׁרֵי לְעוֹלָם, אֲבָל הָכָא לָא, אוֹ דִּלְמָא לָא שְׁנָא? תִּיבְעֵי לְרַבָּנַן: עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנַן הָתָם
42 - אֶלָּא דְּלָא פְּסָקָה מִינֵּיהּ לְגַמְרֵי, אֲבָל הָכָא מֵיוָן דְּפְּסָקָה? - פְּסָקָה? בָּתַר דְּבָעֵיא חֲדַר פַּשְׁטָה:

מאי קאמר – האי "לא תינשא" דקאמר – למאן קאמר? לאותו פלוני או לכל אדם? **לא תינשא** לו – כדמפרש, שמא יאמרו נשיתם במתנה, ואין לך לעז גדול מזה. **ואם ניסת לאחר לא תצא** – שלא להחזיק הגט בידה. **ומשום הך** גזירה זה – בתמיה: והא לא איתקיים התנאי ובטל הגט. הכי גרסינן: אלא אמר רב נחמן הכי קאמר דרי זה ליגיטך על מנת שתנשאי לפלוני דרי זה לא תינשא לו משום גזירה שמא יאמרו נשיתן ונותנין במתנה. **תינשא לו** – כדמפרש, שמא יאמרו נשיתם ונותנין במתנה, ואין לך לעז גדול מזה. **ואם ניסת לאחר לא תצא** – שלא להחזיק הגט בידה. **הא לאחר תינשא** – והיי ניסא, דהואיל ולא אמר "על מנת שלא תנשאי לפלוני", אלא "על מנת שתנשאי לפלוני" – סוף סוף הא ביעא לקיומי הגט, **וכי תימא אפשר דמינרשה** – מן השני היום, ולמחר תינשא לאותו פלוני, לקיים תנאה. **ולהא דפליגת עליה דרב יהודה** קמדמית לה – דלא חיישת דלמא לא מקיים. **שמא יישן למחר** – ונמצא שעבר על נדרו. **ורב נחמן אמר יישן היום** – ולמחר יתקיים תנאו ולא יישן. **דאי בעי מבריז נפשיה בסילותא** – ינקוב בשרו תמיד בקוץ. בדידה קיימא לאגרושי – בתמיה. **מפליגה** – דזוהה אותה, לצערה בדברי הבאי. **מתניתין נמי דיקא** – בבבא מציעא ב"השוכר את הפועלים" (צד,א), **אפשר דאכלה ולקיא** – ולבן תימא גופיה תנאו קיים. **כלל לאתויי בשר חזיר** – קתני: כלל אמר רבי יהודה בן תימא. **כזה גם** – דקאמר רבי יהודה בן תימא. **למעוטי בשר חזיר** – דהכי קאמר: כזה גם, דאי אפשר לקיומו כלל – הלכך תנאו בטל. אבל לעבור על דברי תורה – אפשר לקיומו באיסור, ותלקה על שעברה. **שתבעלי** – גרסינן גבי פלוני, וגבי אביו ואביך גרסינן: "שלא תבעלי". **שתבעלי** – בין בזנות בין בנשואין. **אין חוששין שמא נבעלה לחם** – כלומר, מותרת לינשא מיד, ואין חוששין שמא תבעל לזקן ויבטל הגט. אבל אמר לה: "על מנת שלא תבעלי לפלוני" – אינו גט, שמא תבעל לו, דומיא ד"על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם". **ואילו גבי אבא ואביך שתבעלי לא קתני** – דניהוי תנאה, אלמא לא דחי תנאה. **לאביי ניחא כי** – [משום דלדידיה לרבי יהודה בן תימא קשיא, דהא אמרן] אפילו רבי יהודה בן לרבא קשיא, דהא אמרן] אפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה. **אמר לך רבא** – לא דמיא לבשר חזיר. דאילו בשר חזיר בידה לקיימו באיסור, ושתבעלי לפלוני נמי אפשר – דמשחרא ליה בממונא, ואם אינו רוצה לבועלה באיסור – ישאנה ויבעל בהיתר. אלא אבא ואביך – בדידה קיימא? **לרבא** כלל – דקתני רבי יהודה בן תימא. **לאתויי אבא ואביך** – דהוי נמי אי אפשר לקיומו. כזה למעוטי בשר חזיר – דאפשר לקיומו הוא.

ולאביי

מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן ביון דפסקה פסקה – פירוש: ומגורשת לעולם. ואף על גב דלמאי דבעי למימר לרבי אליעזר או לרבנן לא שנא, משמע דבעי למימר דאין הגט של אלא אותו היום, כמו חוץ מפלוני דלא חל אלא מעלמא – מכל מקום לישנא ד"פסקה" משמע לגמרי. והא דקאמר לקמן (פו,א): לעולם לאפוקי (מדרבא אמר רב נחמן) – לאו לאפוקי ממש, אלא שופרא דשטרא אתקין: מיומא דנן ולעלם, שלא תטעה לומר שאינה מגורשת אלא אותו היום. **אלא** אמר רב נחמן הכי קאמר – ואם תאמר: דמעיקרא לא אמר כך! ויש לומר: דמעיקרא סבר דאפקעי רבנן קידושין מינה, ולבסוף חזר בו, שאין נראה לו סברא דבשביל חששא מועטת כזו יפקיעו רבנן קידושין. **ומיגרשה** למחר ומקיים לתנאיה – דהשתא לא שייך שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה. **הבא** בדידה קיימא לאגרושי – אף על גב דכיון שאינה יכולה לקיים תנאה הויא אשת איש לזה שנשאת לו עכשיו – מכל מקום אינה יכולה לקיים תנאה ולאינשא בלא גירושין, דלעולם צריכה גט מספיקא, שמא יתקיים תנאה ותנשא גם לשני על ידי מיתת הראשון, או ירגשה. ולקשה לרבי יהודה: והא ודאי בדידה קיימא לאגרושי; שיכולה לומר "מאיס עלי" וביפיגין ליה! ולפי פירוש רש"י ורבינו תם דלא ביפיגין ליה – ניחא, ועוד קשיא: דביפיגין ליה לגרשה, שהרי היא עליו באיסור אשת איש, ואם כן מאי קאמר "אטו בדידה קיימא לאגרושי"? ואי הוה מפרש: בדידה קיימא לאגרושי ולאינסובי, דוודאי אין בידה שישאנה זה – הוי אתי שפיר, אך אין הלשון משמע כן! ויש לומר: כיון דמכל מקום יכול הבעל לדחותה – לא בדידה קיימא לאגרושי, **על** מנת שתעלי לרקיע אינו גט – ב"השוכר את הפועלים" בסופו (בבא מציעא צד,א) גרסינן: אם נתקיים התנאי – דרי זה גט, ואם לאו – אינו גט. ותימה: היאך יכול לקיימו? ויש לומר: על ידי שם. קשה להרב רבי אלחנן: דהוה לן למילף מתנאי בני גד ובני ראובן שיכול לקיימו, אבל היכא שלא יכול לקיימו כי הכא, הוה לן למימר דאף על גב דתנאי בטל – מעשה קיים, כי היכי דלפרנן בפרק "מצות חליצה" (יבמות קו) דבעינן שיחול לעשות על ידי שליח! ויש לומר: דהתם לא לפנין אלא שהמעשה יכול לעשות על ידי שליח, אבל תנאי – אין לחוש אם לא יוכל לעשות על ידי שליח, או אינו יכול לעשות בכלל. על מנת שתבעלי לפלוני ואילו לאבא ולאביך לא קתני. יש ספרים שהוגהו בברייתא: על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך – אין חוששין שמא תבעל להם. משום דקשיא להו מאי דייק "ואילו לאבא ולאביך לא קתני"? אבא ואביך מאן דכר שמיה? מיהו, משום כן אין צריך להגיה. דשפיר דייק, מדקתני "על מנת שתבעלי לפלוני" – משמע דוקא לפלוני, דלא חשיב הפלגה בדברים במה שיש שם איסור פנויה, אבל אבא ואביך – לא.

ותיפוק

1 מִסְתַּבְרָא, בֵּין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּין לְרַבָּנָן, כֵּיוָן דְּפָסְקָה
2 – פְּסָקָה. תָּנוּ רַבָּנָן: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּךְ עַל מְנָת שֶׁתִּנָּשֵׂאי
3 לְפְלוֹנִי" - הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת - לֹא
4 תֵּצֵא. מַאי קָאָמַר? אֲמַר רַב נַחְמָן, הָכִי קָאָמַר: הֲרֵי
5 זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא לוֹ, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ נְשִׂיתֶן נוֹתְנִין בְּמַתָּנָה,
6 וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר - לֹא תֵּצֵא. - וּמִשּׁוּם גְּזֵרָה לָא
7 מְפַקְּנִן מִינַּיהּ, וְשָׁרֵינַן אֵשֶׁת אִישׁ לְעָלְמָא?! אֶלָּא אֲמַר
8 רַב נַחְמָן, הָכִי קָאָמַר: הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא לוֹ, שֶׁמָּא
9 יֹאמְרוּ נְשִׂיתֶם נוֹתְנִין בְּמַתָּנָה, וְאִם נִשֵּׂאת לוֹ - לֹא
10 תֵּצֵא, דְּמִשּׁוּם גְּזֵרָה לָא מְפַקְּנִן. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: לוֹ
11 הוּא דְּלָא תִּנָּשֵׂא, הָא לְאַחֵר תִּנָּשֵׂא? וְהָא בְּעֵי קִיּוּמֵי
12 לְהָתְנָאָה! וְכִי תֵּימָא, אֶפְשָׁר דְּמִינַּסְבָא הַיּוֹם וּמִגָּרְשָׁה
13 לְמָחָר וּמְקַיְּימָא לְהָתְנָאָה, וּלְהָךְ דְּפְלִיגַת עֲלֵיהּ דְּרַב
14 יְהוּדָה קַמְדַּמֵּית לֵיהּ. דְּאִתְּמַר: "קוֹנֵם עֵינַי בְּשִׂיחָתָהּ
15 הַיּוֹם אִם אִישָׁן לְמָחָר", אָמַר רַב יְהוּדָה: אַל יִישַׁן
16 הַיּוֹם שֶׁמָּא יִישַׁן לְמָחָר, וְרַב נַחְמָן אָמַר: יִישַׁן הַיּוֹם
17 וְאַל יִישַׁן לְמָחָר. הָכִי הָשְׁתָּא? הָתָם בְּדִידֵיהּ קָיְימָא, דְּאִי בָּעֵי מְבָרֵיז נַפְשֵׁיהּ בְּסִילְוָתָא
18 וְלָא נָאֵים, הָכָא בְּדִידָהּ קָיְימָא לְאִינְּרוּשֵׁי? אֶלָּא אָמַר
19 רָבָא: הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא לוֹ וְלֹא לְאַחֵר, לוֹ לֹא
20 תִּנָּשֵׂא - שֶׁמָּא יֹאמְרוּ נְשׂוֹתֵיהֶם נוֹתְנִין בְּמַתָּנָה, לְאַחֵר
21 לֹא תִּנָּשֵׂא - דְּבָעֵיָא קִיּוּמֵיהּ לְהָתְנָאָה; וְאִם נִשֵּׂאת, לוֹ
22 - לֹא תֵּצֵא, דְּמִשּׁוּם גְּזֵרָה לָא מְפַקְּנִן, לְאַחֵר - תֵּצֵא,
23 דְּבָעֵיָא לְקִיּוּמֵיהּ לְהָתְנָאָה. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא: הֲרֵי
24 זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, לֹא לוֹ וְלֹא לְאַחֵר, וְאִם נִשֵּׂאת לוֹ -
25 לֹא תֵּצֵא, לְאַחֵר - תֵּצֵא. תָּנוּ רַבָּנָן: "הֲרֵי זֶה גִּיטֵּךְ
26 עַל מְנָת שֶׁתַּעֲלִי לָרָקִיעַ", "עַל מְנָת שֶׁתֵּרְדִי לְתְהוֹם",
27 "עַל מְנָת שֶׁתְּהֵבְלִי קָנֶה שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת", "עַל מְנָת
28 שֶׁתְּהֵבִיאִי לוֹ קָנֶה בֶּן מֵאָה אַמָּה", "עַל מְנָת שֶׁתַּעֲבְרִי
29 אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל בְּרַגְלַיִךְ" - אֵינוֹ גֵּט. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן
30 תֵּימָא אוֹמֵר: כָּזֶה גֵּט. כְּלָל אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא:
31 כָּל תְּנַאי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַיְּימוֹ בְּסוֹפוֹ וְהֶתְנָה עָלָיו
32 מֵהַתְחִילָּתוֹ, אֵינוֹ אֶלָּא כְּמְפַלְּיגָה בִּדְבָרִים, וְכָשֵׁר. אָמַר
33 רַב נַחְמָן אָמַר רַב: הֲלָכָה בְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא. אָמַר
34 רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַתְנִיתִין נְמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: כָּל
35 שֶׁאִפְשָׁר לוֹ לְקַיְּימוֹ בְּסוֹפוֹ וְהֶתְנָה עָלָיו בְּתְחִילָּתוֹ -
36 תָּנְאוֹ קַיָּים, הָא אִי אֶפְשָׁר - תָּנְאוֹ בָּטֵל, שְׁמַע מִינַּהּ.

37 מְנָת שֶׁתֹּאכְלִי בְּשַׂר חֲזִיר", מַהוּ? אֲמַר אַבַּיֵי: הֵיא הִיא; רָבָא אָמַר: אִפְשָׁר דְּאָכְלָה וְלָקֵיא.
38 לְאַבַּיֵי, "כְּלָל" - לְאַתּוּיֵי בְּשַׂר חֲזִיר; לְרָבָא, "כָּזֶה" - לְמֵעוּטֵי בְּשַׂר חֲזִיר. מֵיתִיבִי: "הֲרֵי זֶה
39 גִּיטֵּךְ עַל מְנָת שֶׁתִּבָּעֲלִי לְפְלוֹנִי", נִתְקַיְּים הַתְּנַאי - הֲרֵי זֶה גֵּט, וְאִם לָאו - אֵינוֹ גֵּט, "עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּבָּעֲלִי וְלֹא
40 - אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִבְעֲלָה לְחָן, וְאִיתָא "עַל מְנָת שֶׁתִּבָּעֲלִי לְאָבָא וְלְאָבִיךְ" לָא קָתָנֵי; לְאַבַּיֵי נִיחָא, לְרָבָא קַשְׁיָא! - אֲמַר לָךְ
41 רָבָא: בְּשֶׁלָּמָא בְּשַׂר חֲזִיר - אֶפְשָׁר דְּאָכְלָה וְלָקֵיא, פְּלוֹנִי - נְמֵי אֶפְשָׁר דְּמִסְתָּרֵא בֵּיהּ בְּמָמוֹנָא, אֶלָּא אָבָא וְאָבִיךְ בְּדִידָהּ קַיְימָא?
42 נְהִי דְּאִיהִי עֲבְרָה אִיסּוּרָא, אָבָא וְאָבִיךְ מִי עֲבְרִי אִיסּוּרָא? לְרָבָא, "כְּלָל" - לְאַתּוּיֵי אָבָא וְאָבִיךְ, "כָּזֶה" - לְמֵעוּטֵי בְּשַׂר חֲזִיר;
43 לְאַבַּיֵי

ותיפוק ליה דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה – אומר הרב רבי אלחנן: ד"קרע את בהיתה. **ותיפוק לי בו'** — נהי נמי דאפשר לה לקיומו באיסור — מיהו תנאי היכי הוי? כתובה בתורה – מכל מקום לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה, כיון שמוחל בהדיא. אבל ודאי, אם היה אומר "קרע את כסותי על מנת שאין לך עלי נזק" – חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה, כמו ב"על מנת שאין לך עלי אונאה".

אמר חזקיה רבי שמעון בן אלעזר היא. הא דתניא בפרק קמא (גיטין ה,ב), ולקמן (פו,א) נמי מייתי: המביא גט ולא אמר "בפני נבתב" וכו' כיצד יעשה – יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה, אתיא אפילו כרבי. דכיון שניתן הגט בהכלכתו נן התורה, מה שהוא אומר אחר הנתינה "בפני נבתב ובפני נחתם" לא היה מועיל כלום. ועוד: דשליח דוקא כשיאמר בשעת נתינה – מידע דייק.

רבי יוחנן אומר אפילו תינא רבי דילכון אמר – מתוך פירוש הקונטרס משמע דלחזקיה רבו היה אומר כן, ד"עלה קאי. לפי שרב כהנא היה מבבל, וחזקיה גם הוא היה מבבל, כדאמר בסוכה (ב,א ומד,א): עלו רבי חייא ובניו ויסדוה. ואין נראה לרבינו יצחק, דהא מסתמא כשפשט רב כהנא לרבי יוחנן כמה פסיקות ששאל, כדאמר ב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קיז,ב) – כבר נפטר חזקיה, דאילו היה קיים – לא היה שואל מפיקותיו רבי יוחנן מרב כהנא אלא מחזקיה, שהיה רבו, כדאמר ב"אלו קשרים" (שבת קיב,ב) דקאמר רבי יוחנן: כבר שניח לנו סנדל. וגם רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן, ורבי יוחנן בעצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה קיים. אלא נראה שלתלמידיו מבבל שהיו לפניו היה אומר רבי יוחנן: דילכון אמר כך, כמו שפירש רבינו תם בקידושין בפרק קמא (כט,ב): הא לן והא להו. ואף על גב דבבזהים בפרק "קדשי קדשים" (נט,א) אמר: כי סליק רב כהנא אשכחיה לרבי שמעון ברבי – משמע שרבי שמעון ברבי היה עדיין קיים, והוא היה גדול ואפילו מרבי חייא אביו של חזקיה, דהא אגמריה ספר תהלים בראמרין בפרק קמא דקידושין (לב,א), ואין נראה כלל שהיה מניח רבי שמעון ולומד לפני רבי יוחנן, שרבי יוחנן היה צריך לרב כהנא דאגמריה כל ספיקי דהוו ליה אלא יש לומר: דשני פעמים עלה רב כהנא לארץ ישראל. (שייך לעיל פב,א במשנה) **אם** כתבו בתוכו אף על פי שחזר ומחקו פסול – פירוש: לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה, ואין כאן בריאותו. משמע דוקא "חוץ" דלא הוה בריאתו – חזר ומחקו פסול, אבל שאר מחקין בשארין בגט, רק שיעשה קיום למחק לפני "שריר וקיים". ומכל מקום נהגו העולם להחמיר.

מהו דתימא הני מילי לאחר התורף – פירוש: בשאמר הבעל אחר התורף, אפילו בעל פה, שלא כתבו הסופר – פסול, שעל תנאי זה כתבו, ואין זה בריאתו – קא משמע לן אפילו הכי כשר, דסופר לא כתב אלא על מנת שיאמר הבעל בסוף, וכיון שחזר בו – בשר. ומכל מקום, אף על גב דמהניתין איירי לפני התורף, כתבו לאחר התורף – נמי פסול, כדאמרינן בסמוך: ואיבעית אימא לאחר התורף ודברי הכל, ודבי זירא סבר כרב ספרא דהכא. **שתוכן** שתקיים לבעל כו' – בבל שאר תנאים איירי, כדפירש בקונטרס. ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר "על מנת" אטו "חוץ" לרבנן דרבי. **כל** התנאים פוסלין בגט – פירש בקונטרס: שנכתב בגט, ואפילו נתקיימו התנאים. ואין נראה לרבינו יצחק, דהוה שייך לגזור ב"על מנת שתתני לי מאתים זוז" וכיוצא בו אטו "חוץ", כיון שאין שם שיור כמו ב"חוץ"? ולא היה שייך כלל בשאר תנאים לגזור אטו "חוץ" אם לא "על מנת שלא תינשאי לפלוני" גרידא, דהוי שיור? ועוד קשה לרבינו יצחק: דאם כן אפילו בעל פה נמי נגזור אטו "חוץ", ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו על פה, אפילו נתקיים התנאי. ובסמוך מכשיר רבי זירא "על מנת" אחר התורף אפילו לרבי, אפילו כתבו בתוכו! ועוד: מדקא מהדרי ליה רבנן: כל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב – מכלל דבעל פה מודה להו רבי דאינו פוסל! ונראה לרבינו יצחק: דכל תנאים, אם נתקיימו, אפילו נכתבו בגט – כשר, כמו בעל פה, דלא שייך למגזר אטו "חוץ" בדפרישנו. והכא בלא נתקיים התנאי קאמר רבי דפוסלים בגט משנכתבו ומחקם, דאין מועלת מחיקה בהם כי היכי דאינה מועלת ב"חוץ", דגזרינן מחיקה ד"על מנת" אטו מחיקת "חוץ". וחכמים אומרים: "חוץ" שפוסל בעל פה, פירוש בשעת נתינה – פוסל בכתב אפילו נמחק, משום דלא נכתב לשם בריתות, "על מנת" שאין פוסל על פה, משום דהוי בריתות – אינו פוסל בכתב, אף על פי שלדעת התנאי נכתב – אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקן, אף על פי שלא קיימוה. ולא דמי ל"על מנת שתתני לי מאתים זוז" וחזר ואמר "מחולין לך", דאמרינן ב"מי שאחזו" (גיטין עד,ב) דאינה מגורשת – דהיינו דוקא בשעת נתינה, אבל בכתב תנאי בגט קודם הנתינה, וחזר בו מן התנאי ומחקו – כשר, ואינה צריכה לקיים אלא רק מה שנתנתה עמה בשעת נתינה, שאז חלים הגירושין. **אבל** לאחר התורף דברי הכל כשר – נראה לרבינו יהודה: דכשר אפילו אמר הבעל קודם כתיבת התורף, דב"חוץ" נמי ליכא פסולא דאורייתא אלא משנכתב קודם התורף, אבל נכתב אחר התורף, אפילו אמר בעל קודם לכן – לא חשיב נכתב שלא לשם בריתות, דאין דעת הסופר לשם תנאי ד"חוץ לפלוני" בשעת כתיבת התורף, כיון שלא כתבו בגט עדיין. וכיון דב"חוץ" ליכא פסול דאורייתא – ב"על מנת" הוי כשר, דלא גזרינן גזירה לגזירה. ותדע, דרב ספרא דלעיל דקאי כרבי זירא דהכא, סבר לעיל דבעל פה אינו פוסל אפילו אמר הבעל לפני התורף, כשלא נכתב כלל – והוא הדין כשנכתב אחר התורף, שלא נפסל מן התורה מפני שאמר תחילה על פה. ומיהו, לרבא ודאי אמר הבעל לפני התורף דברי הבל פסול, אפילו נכתב אחר כך, דלרבא פסול אפילו "על מנת", אפילו בעל פה, שלא נכתב כלל לא בתחילה ולא בסוף, כשלא נתקיים התנאי.

ואלא"י כוה למעוטי פלוגי — דאינו גט עד שתיבעל לו, דבידה להשתידו במממן, וישאנה בהיתר. **ותיפוק לי בו'** — נהי נמי דאפשר לה לקיומו באיסור — מיהו תנאי היכי הוי? הא הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה, וקיימא לן: תנאו בטל! **דוראי קא עקר** — שהרי מסר לה קידושין והרי היא אשתו להתחייב בכולן, וכי אתני על מנת שלא יתחייב — הוה ליה עוקר. **מאן תנא** — דצריך לילולו הימנה ולא סגי באמירה בעלמא, שיחזור ויאמר לה: הרי את מותרת לכל אדם. **רבי שמעון בן אלעזר היא** — בפרק "הזורק", אמר לה בנסי שטר חוב זה בר'. **אפילו תימא רבי** – דפליג התם עליה דרבי שמעון בן אלעזר. דילמא **אמר** — רב כהנא שהיה משלכם, מבבל, שעלה לארץ ישראל ללמוד תורה מרבי יוחנן, כדאמרינן ב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קיז,א), ושאל ממנו הרבה דברים, ועליו קאמר רבי יוחנן בבל וזוכתי ד"דילכון אמר". **שאני הכא** — משום הכי צריך לחזור ולילולו, דקנאתו בנתינה קמיירא ליפסל בו לבהנות, הילכך, אי לאו דהדר שקיל לה מינה — לא מהניא אמירה, שהרי כבר זכתה בו על מנת תנאי ראשון, אבל ההוא ד"הזורק" — לא זכתה בו לכלום. **כתבו בתוכו תנן** — דוקא כתבו בתוכו הוא דליה ליה תקנתא, אבל לא כתבו בתוכו, אפילו אמר לעדים על מנתן בן — אינו נפסל בכך, ובלבד שיאמר לה בשעת מסירה: הרי את מותרת לכל אדם. **רבי מילי** — בדעינן כתבו בתוכו, ולא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו על מנת בן — היכא דאמר לאחר כתיבת התורף "על מנת שלא תנשאי לפלוני", דכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת תנאי — לא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו על מנת בן, אי לא כתבי ליה בתוכו בהדיא. **אפילו על פה** — שהרי עיקר הגט על מנת בן נכתב. **קא משמע לן** — רב ספרא: בתוכו דוקא קאמר. **שתוכי שתקיה** — נופו בו, שלא יזכיר שום תנאי. **פוסלין בגט** — אם כתבו בתוכו, ואפילו נתקיים התנאי. **חוץ שפוסל בעל פה** — דהוי שיור בגט. **מחלוקת** — ד"על מנת" דרבי ורבנן — בשכתבו לפני התורף.

דְּבָרֵי הַכֹּל כָּשֵׁר; וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי "כְּתָבוֹ" וְאוֹקִימְנָא בְּ"חוץ", אֲבָל "עַל מְנָת" לָא פָּסֵיל, אִיכָּעֵית אֵימָא: לְפִנֵי הַתּוֹרָף וְרַבָּנַן, וְאִיכָּעֵית אֵימָא: לְאַחַר הַתּוֹרָף וְדִבְרֵי הַכֹּל. וְרָבָא אָמַר: מְחֻלּוֹקֶת - לְאַחַר הַתּוֹרָף, דְּרַבִּי סָבַר: גְּזִירִין אֲטוֹ לְפִנֵי הַתּוֹרָף, וְרַבָּנַן סָבְרִי: לָא גָּזְרִינַן אֲטוֹ לְפִנֵי הַתּוֹרָף, אֲבָל לְפִנֵי הַתּוֹרָף - דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל; וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי "כְּתָבוֹ" וְאוֹקִימְנָא בְּ"חוץ", אֲבָל "עַל מְנָת" לָא פָּסֵיל - אַחַר הַתּוֹרָף וְרָבָן הִיא. תְּנֵי אֲבוּהּ דְּרַבִּי אַבִּין קַמֵּיהּ דְּרַבִּי זֵירָא: כָּתַב גֵּט עַל תִּנּאנִי - דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל. - דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל? וְהָא מִיפְּלֵג פְּלִיגִי! אֶלָּא, אֵימָא: לְדִבְרֵי הַכֹּל כָּשֵׁר, וְהֵיכִי דָּמֵי? לְאַחַר הַתּוֹרָף - וְלֵימָא: הָנֵי דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל, וְרַבִּי! - תַּנָּא דִּבְרֵי הַכֹּל אַתְּנַיְיהָא, כָּשֵׁר בְּפָסוּל מֵיחָלַף לֵיהּ, "הָנֵי זֶה" בְּ"דִבְרֵי הַכֹּל" לָא מֵיחָלַף לֵיהּ. **משנה** הָנֵי זֶה אֶת מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם אֶלָּא לְאַבָּא וּלְאָבִיךְ, לְאָחִי וּלְאָחִיךְ, לְעֶבֶד וְלַגּוֹי, וּלְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו קִדּוּשִׁין - כָּשֵׁר. הָנֵי אֶת מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם אֶלָּא מַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזֵר וְלִנְתִין, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו קִדּוּשִׁין אֲפִילּוּ בַּעֲבֵירָה - פָּסוּל. **גמרא** כְּלָלָא דְּרֵישָׁא - לְאַתּוּיֵי שְׂאָר חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת, כְּלָלָא דְּסֵיפָא - לְאַתּוּיֵי שְׂאָר חַיָּיבֵי לָאוִין, פְּגוּם עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, נְתִינִי, מַצְרִי וַאֲדוֹמִי. בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב חֲנַנְאֵל מִנַּהַרְדְּעָא: חוּץ מִקִּדּוּשֵׁי קַטָּן, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן הָשְׁתָּא מִיהָא לָאו בַּר הֲנָיָה הוּא, אוֹ דִלְמָא אַתְּי לְכְלָל הֲנָיָה? אָמַר לֵיהּ, תִּיתֵי תּוֹרָה: קְטַנָּה מְהֻגֶּשֶׁת בְּקִדּוּשֵׁי אָבִיהָ; אִמַּאי? וְהָא בָּעֵינַן "וְיָצְאָה... וְהָיְתָה"! אֶלָּא אָתְיָא לְכְלָל הֲנָיָה, הָכָא נַמִּי אָתְיָא לְכְלָל הֲנָיָה. - "חוּץ מִן הַנּוֹלָדִים", מַהוּ? הָשְׁתָּא מִיהָא לָא אִיתְיְלִיד, אוֹ דִלְמָא עֲתִידִי דְּמִתְיְלְדֵי? אָמַר לֵיהּ, תִּיתֵי תּוֹרָה: "לְעֶבֶד וְלַגּוֹי", אִם אֵיתָא, עֶבֶד וְגוֹי נַמִּי עֲבִידִי דְּמִיְּנְיְרִי! -

הָנָךְ לָאו לְאִיְּנְיָרֵי קַיְימִי, הָנֵי לְאִיתְיְלוּדֵי קַיְימִי. - "חוּץ מִבַּעַל אֲחוֹתָהּ", מַהוּ? הָשְׁתָּא מִיהָא לָא חֲזָיֶא לֵיהּ, אוֹ דִלְמָא זְמַנִּין דְּמִיתָה אֲחוֹתָהּ וַחֲזָיֶא לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ, תִּיתֵי תּוֹרָה: "לְעֶבֶד וְלַגּוֹי", עֶבֶד וְגוֹי נַמִּי עֲבִידִי דְּמִיְּנְיְרִי! - גֵּירוּת לָא שְׁבִיקָא, מִיתָה שְׁבִיקָא. - "חוּץ מִזְּנוּתֵיהּ", מַהוּ? בְּנִשּׂוֹאִין הָא לָא שַׁיְיר, אוֹ דִלְמָא שַׁיְיר בְּבִיאָה? אָמַר לֵיהּ, תִּיתֵי תּוֹרָה: "לְאַבָּא וּלְאָבִיךְ", וְכִמְאִי? אִילֵּימָא בְּנִשּׂוֹאִין, אַבָּא וְאָבִיךְ בְּנֵי נִשּׂוֹאִין נִינְהוּ? אֶלָּא לָאו בִּזְנוּת, וּלְאַבָּא וּלְאָבִיךְ הוּא דְּלָא שַׁיְיר, הָא לְאַחֵר שַׁיְיר. - דִּלְמָא בְּנִשּׂוֹאִין, דָּעֲבַר וְאִינְסֵיב. "חוּץ מִשֶּׁלּוֹ בְּרִבְרְבָה", מַהוּ? בְּנִשּׂוֹאִין הָא לָא שַׁיְיר, אוֹ דִלְמָא "מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה" כְּתִיב? "חוּץ מֵהֲפָרַת נִדָּרֶיךָ", מַהוּ? בְּנִשּׂוֹאִין הָא לָא שַׁיְיר, אוֹ דִלְמָא "אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפִירֶנּוּ" כְּתִיב? "חוּץ מֵהֲרִיסָתֵיהּ", מַהוּ? בְּנִשּׂוֹאִין הָא לָא שַׁיְיר, אוֹ דִלְמָא "קֵנֶן בַּסַּפּוֹ" כְּתִיב? "חוּץ מִירוּשָׁתֵיהּ", מַהוּ? בְּנִשּׂוֹאִין הָא לָא שַׁיְיר, אוֹ דִלְמָא "לִשְׁאֵרוֹ... וְיָרַשׁ אוֹתָהּ" כְּתִיב? "חוּץ מִקִּדּוּשָׁיךְ בְּשָׂטָה", מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: אֶפְשָׁר הִמְקַדֵּשׁ לָהּ בְּכֶסֶף וּבְבִיאָה, אוֹ דִלְמָא "וְיָצְאָה... וְהָיְתָה", אִיתְקוּשׁ הַוָּיוֹת לְהַדָדֵי? תִּיקּוּ. **משנה** גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט: "הָרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם";

דברי הכל כשר – אף על גב דב"חוץ" פסול אפילו אחר התורף, כדאמרינן בסמוך: ואי בעית אימא לאחר התורף ודברי הכל – מכל מקום לא גזרינן ביה "על מנת" אטו "חוץ", ד"חוץ" אחר התורף אינו פסול אלא מדרבנן, גזירה אטו לפני תורף, ולא גזרינן גזירה לגזירה.

רבא אמר מחלוקת לאחר התורף – דרבי גזר "על מנת" לאחר התורף אטו "על מנת" לפני התורף. אף על גב דלפני התורף נמי אינו אלא גזירה אטו "חוץ" – כולה חדא גזירה היא.

אבל לפני התורף דברי הכל פסול – דגזרינן אטו "חוץ", ו"חוץ" הוא פסול גמור אפילו על פה, דסבר רבא דלא נכתב לשם בריתות.

ומתניתין דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסול לאחר התורף ורבנן – והוא הדין דבלאו האי טעמא צריך לאוקומתא מתניתין אחר התורף, מדקתני "כתבו" דמשמע: אבל על פה – כשר.

תניתוה קטנה מהגרשת בקידושי אביה – ואם תאמר: והלמא מן הארוסין איירי, ובישׁ לה לאב, דבת הויה היא! ועוד: אמאי לא קא מייתי מתניתין דפרק "דתקבל" (גיטין סה,א), קטנה שאמרה "התקבל לי גיטי" – אינו גט עד שיגיע גט ליידה, ומוקמינן לה בפרק שני דקדושין (מד,ב) באין לה אבי ואומר רבינו יצחק: דהך ברייתא משמע לי׳ בבל ענין, אפילו אין לה אב, או מן הנשואין דאין לאביה רשות בה. אבל מתניתין ד"התקבל" מצי למדחיה בדיש לה אב, כדמשמע פשט דמתניתין, דקתני בתר הכי: ואם אמר אביה כר'. והכי הוה בעי למידע בפרק שני דקדושין (מד,ב) דבישׁ לה אב עסקינן.

חוץ מתרומתיך מהו – פירש בקונטרס: שאם תנשאי לכהן – לא תאכל בתרומה. ואין נראה לרבינו יצחק, דבלאו הכי לא אכלה בתרומה, דגרושה מתחללת בביאת כהן. ואפילו קידשה ונשואה ולא בא עליה, דמשתמרת לביאה פסולה היא. אלא על כרחאדעי מה שמשייר שתהא אסורה לאכול מן התורה – מכל מקום נראה דחוק לפרש כן. ונראה לפרש: חוץ מתרומה – שהוא כהן, ומגרשה לכל דבר חוץ שלא תיאסר באכילתה. אי הוי שיור, ד"קנין כספו" אמר רחמנא דעל ידי קידושין אוכלת בתרומה – אם כן עדיין קידושין עליה, ואין זה בריתות. או דלמא בקידושין הא לא שייר, שתוכל להתקדש למי שתרצה. וכי האי גוונא פירש בקונטרס עצמו גבי "חוץ מירושתך ומהפרת נדריך".

רבי

ואוקימנא בחוץ – ברישׁ פירקין, ושמעינן מינה דאילו ב"על מנת", אפילו כתבו בתוכו — כשר. **אימא דברי הכל כשר כו'** — רבי זירא לטעמיה, דאוקי פלוגתא בלפני התורף, הלכך דברי הכל פסול לא משכחת לה. **ולימא** — ליה רבי זירא לתנא: תני "דברי הכל" ותיתני "דברי הכל", ונימא רבי היא. **תנא דברי הכל אתנייה** — על כרחך "דברי הכל" אתנייה רביה לתנא, דאי אתנייה "דברי זה" — לא הוה מיחלף ליה ב"דברי הכל", אפילו שכח גירסא שלו. אבל כשר בפסול — מיחלף ליה, אם שכח שמועתו. להכי אמר ליה: תני "דברי הכל כשר", דמסתברא דהכי אגמריה רביה. **משנה אלא לאבא ולאביך כו'** — לאו שיורא הוא, דבלאו איסור אישות נמי לא תפסי להו בה קידושין. **אלמנה לבהן גדול** — כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין, כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (יח,א), ולהאי לא תפסי משום איסור אישות שבה — אשתכח דשייר בניגא. ולכל מי שיש לה עליו קדושין — אם היתה פנויה, ואפילו בעבירה דאיסור לאו. **פסול** — דהוי שיור. **גמרא כללא דרישא** — "ולכל מי שאין לה עליו קדושין". **נתני** — מן הגבעונין, שהיו משבעה אומות, ואיכא לאו ד"לא תתחתן בם". **מצרי ואדומי** — בתוך שלשה לדורות, שהם באיסור עשה. **חוץ מקידושי קטן** — חוץ מפלוני, וקטן הוא. **קסבר מתגרשת** — אם קיבלה גיטה לאחר מיתת אביה. **בקידושי אביה** — כלומר, ואפילו קידשה אביה לאיש הזה, דהוי להו קדושין גמורין. **והא בעינן ויצאה והיתה** — דלא מיגרשה אלא אם כן רואה לקדש את עצמה לאיש אחר. **אלא אימא לכלל הויה** — לאחר זמן, וקא חשיב ליה מעכשיו. דלא דק קרא למימר דתיהוי השתא בת הויה. לענין שיורא נמי הוי שיור. **הנולדים** — עתידין להולד. **או דלמא עתידין דמתילדי** — ומיתסרא עליהן מפני (אשתו) של זה, הלכך הוי שיור. **עבד וגוי נמי** — הא מצית למימר בהו עתידי דמיגיירי, ואפילו הכי לא הוי שיור. **השתא מיהת לא חזיא ליה** — כל זמן שאותותה קיימת, ולא הוי שיור. **חוץ מנזותיך** — שלא תבעלי בזנות. **או דלמא שייר בביאה** — בעלמא, וצד אישות קרינן בה. **אבא ואביך בני נישואין נינהו** — דתיסק אדעתיה דבעי לאתנויי בהדה? הא לא תפסי בה קדושין שיור, דבלאו הכי נמי אסירא להו. **ודלמא בנישואין** — קתני מתניתין, ואף על גב דלאו אורחא הוא. הלכך, לאחר הוי שיור — אבל בזנות אימא לא הוי שיור! **משכבי אשה כתיב** — הקיש שני משכבים לכל דבר. **ואישה יפרנו** — ובין דשייר הפרת נדרים לגביה — אישה קרינא ביה. **מתרומתיך** — שאם תנשאי לכהן לא יאכילך בתרומה. קנין כספו — "הוא יאכל בו" כתיב, והאי בין דלאו בר הכי הוא — לא הויא קנין בספו, ואשתכח דשייר בקדושין אצל כהנים. **חוץ מירושתך** — שאם תמותי אני יורשך. **משמתחתו ויירש אותה** — מכאן שהבעל יורש את אשתו, ובין דאיהו יריח לה — אשתו היא. **חוץ מקידושי בשטר** — שאם יקדושך בשטר — לא יהו קידושין. כלומר, ששייר אחד מדרכי קדושין ולא שייר את כולם. **ואיתקש** הוויות להדדי — והיכא דשייר חדא מניינהו לא קרינא ביה "ויצאה". **משנה גופו** של גט — עיקר כתב הגט כך יכתבו בו.

ודן

רבי יהודה אומר ספר תירוכין ואגרת שבוקין – בספרים לא היה כתוב "גט פטורין", ובגמרא נמי כי קאמר: ולורכיה לורי"ו דתירוכין ולורי"ו דשיבוקין – לא קאמר לורי"ו דפטורין. ומיהו בפרק קמא דנדרים (ב,ב) כתיב בספרים נמי "גט פיטורין", ונראה דהכא נמי גרסינן ליה, דהא "ספר כריתות" מתרגמינן: פיטורין, וגם בגיטין רגילין לכותבו. **אף** על גב דלא כתב ודן מובטא מילתא דבהאי גיטא מיגרשה לה – הכא נמי כי קאמר: ולורכיה לורי"ו דתירוכין ולורי"ו דשיבוקין – לא קאמר לורי"ו דפטורין. ומיהו בפרק קמא דנדרים (ב,ב) כתיב בספרים נמי "גט פיטורין", ונראה דהכא נמי גרסינן ליה, דהא "ספר כריתות" מתרגמינן: פיטורין, וגם בגיטין רגילין לכותבו. **אף** על גב דלא כתב ודן מובטא מילתא דבהאי גיטא מיגרשה לה – הכא נמי מוכיחות הדיוין ידים, ובסמוך אמר אביי: לא ליכתוב "דיין". ושמא לשופרא דשטרא קאמר הכי. **ולא** ליכתוב אגירת בירד דמשמע אינגא. אף על גב דב"אגרת" מן הדין אין ירד, מכל מקום "אינגא" שהוא לשון גג – רגילות ב"אגרת" שהוא לשון אגרת – כתוב בעברי בלא יוד, כדכתיב (אסתר ט) "על כל דברי אגרת הזאת", וכן כולם כתובין כן. ובסדר תיקון שטרות שכתב הרב רבי יוסף טוב עלם כתב: ולא ליכתוב "אגרת" בלא ויו דמשמע אגרתא בעלמא, שאדם שולח לחברו, אלא "ואגרת" בויו"ו, דמשמע דקאי אגיטא, וא"ת דלעיל.

דתהוויין התעביין בתלתא יודי"ן – ואומר רבינו יצחק: שראה בתיקון גיטין קדמונים דדמשוה דהיין צריכי, ותלתא יודי"ן ביחד בסוף התיבה, ואחר הדל"ת ואחר התי"ו דיתיתייין דיתיצביין. וכן כתוב בתיקון שטרות של הרב רבי יוסף טוב עלם: "ודי תיהוויין" הם שתי תיבות, "ודי" במקום אשר. אבל "דיתיבה על נהר פלוני" – דכל תיבה אחת בלומר: דהיושבת, ואין לכתוב "די יתבא" – אשר יושבת. **ולורכיה** לורי"ו כו' – ושמא אין צריך להאריך, אלא כלומר שלא יעשה קצרה, שתהא נראית יו"ד. וכן רגל ה"א ד"למהך" להדרזיק מן הגג – שמא אין צריך להדרזיק. אלא שלא יחבר בגגה. ושמא צריך להאריך דווי"ו ולהדרזיק רגל הה"א, שלא יטעו העולם בזה. ונהגו להאריך ולהדרזיק, ומיהו, וראי דאין הגגו פסול אם לא האריכן, וכן הוי"ו של "מהך", אם לא להדרזיק יותר מדאי. ומעשה בגט שלא היה ניכר היטב בין ויו"ו לירי"ד, שבא לפני רבינו אליהו, והביא תינוק דלא חכים ולא טיפש לקרות אותה התיבה, כדאמר במנחות גבי תפילין (דף כט,ב): זיל אייתי תינוק דלא חכים ולא טיפש, אי קרי "ירהרג" – כשר, אי לא – "ירהרג" הוא ופסול.

מן

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "וְדַן דִּיחֲוֵי לֵיכִי מִינַּאי סֵפֶר תֵּירוּכִין וְאִגֶּרֶת שְׁבוּקִין וְגֵט פִּטּוּרִין לְמֶהְךְ לְהִתְנַסְּבָא לְכָל גַּבְר דְּיִתְצְבִיין". גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט שַׁחְרוּר: "הֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין", "הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ". **גמ' אָמַר** פְּשִׁיטָא, אָמַר לָהּ לְאִשְׁתּוֹ "הֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין" - לֹא אָמַר וְלֹא כְּלוּם, אָמַר לָהּ לְשִׁפְחָתוֹ "הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם" - לֹא אָמַר וְלֹא כְּלוּם, אָמַר לָהּ לְאִשָּׁה "הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ", מַהוּ? לְגַמְרֵי קָאָמַר לָהּ, אוֹ לְמִלְאָכָה קָאָמַר לָהּ? אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי: תָּא שְׁמַע, דִּתְנַן: גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט שַׁחְרוּר "הֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין", "הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ"; וּמָה עַבְדָּא דְּקָנֵי לֵיהּ גּוּפֵיהּ, כִּי אָמַר לָהּ "הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ" - קָנֵי גּוּפֵיהּ, אִשָּׁה דְּלָא קָנֵי גּוּפָהּ - לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי: אָמַר לוֹ לְעַבְדּוֹ "אֵין לִי עֵסֶק בָּךְ", מַהוּ? אָמַר לֵיהּ רַב חָנִין לְרַב אַשִׁי: תָּא שְׁמַע, וְאָמְרִי לָהּ רַב חָנִין מְחוֹנְאָה לְרַב אַשִׁי: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְגוֹי - יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ רִאשׁוֹן; אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁלֹּא כָּתַב עָלָיו אוֹנוֹ, אֲבָל כָּתַב עָלָיו אוֹנוֹ - זֶהוּ שִׁחְרוּרוֹ. מַאי אוֹנוֹ? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: דִּכְתַב לֵיהּ: לְכֶשֶׁתִּבְרַח מִמֶּנִּי אֵין לִי עֶסֶק בָּךְ. "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר": וְדַן דִּיחֲוֵי לֵיכִי מִינַּאי סֵפֶר תֵּירוּכִין וְאִגֶּרֶת שְׁבוּקִין". בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? רַבָּנַן סְבְרִי: יָדַיִם שָׁאֵין מוֹכִיחוֹת הֶוְיִין יָדַיִם, וְאַף עַל גַּב דְּלָא כָּתַב לָהּ "וְדַן" מוֹכְחָא מִילְּתָא דְּבִהְאִי גִּיטָּא קָא מְגָרֵשׁ לָהּ; וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: יָדַיִם שֶׁאֵין מוֹכִיחוֹת לָא הֶוְיִין יָדַיִם, וְטַעֲמָא דְּכָתַב לָהּ "וְדַן" דְּמוֹכְחָא מִילְּתָא דְּבִהְאִי גִּיטָּא קָא מְגָרֵשׁ לָהּ, אֲבָל לָא כָּתַב לָהּ "וְדַן", אָמְרִי: בְּרִיבּוּרָא גָּרְשָׁהּ, וּשְׁטָרָא רְאִיָה בְּעָלְמָא הוּא. אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּכָתַב גִּיטָּא, לָא לִכְתּוֹב "וְדַיִן" דְּמִשְׁמַע וְדַיִן, אֶלָּא וְדַן; וְלָא לִכְתּוֹב "אִיגֶּרֶת" דְּמִשְׁמַע אִיגֶּרֶת, אֶלָּא אִגֶּרֶת; וְלָא לִכְתּוֹב "לִימְהַךְ" דְּמִשְׁמַע לִי מֶהָךְ; וְלָא לִכְתּוֹב "לְמֶהָךְ" דְּמִשְׁמַע כִּי הוּצְא; "דִּיתְיַהֲוִיין" "דִּיתְיַצְבִיין" תְּלָתָא תִּלְתָא יוּדֵי"ן דְּתַיְרוּכִין" וּלְוֵי"ו דְּשִׁבּוּקִין" דְּמִשְׁמַע תְּרֵיכִין וְשִׁבְקִין; וְלוֹרְכִיהּ לוֹרֵי"ו דְּתַיְרוּכִין וְלוֹרֵי"ו דְּשִׁבּוּקִין, דְּמִשְׁמַע לָא יִתְנַסְּבָא, אֶלָּא "לְהִתְנַסְּבָא". אִיבַּעְיָא לְהוּ: בָּעֵינָן "וְדַן"? תָּא שְׁמַע, דְּאָמְרָן רָבָא בְּגִיטֵי: "אֵיךְ פְּלָנְיָא בַּר פְּלָנְיָא אִיתְּתָיךְ יַת פְּלוֹנִיתָא אִינְתְּתִיהּ דַּהֲוַת אִינְתְּתָיךְ מִן קֳדָם דָּנָא מִיּוֹמָא דְּנָן וּלְעָלָם", וְאִילּוּ "וְדַן" לָא קָאָמַר. - וּלְמַעְמָךְ, כֵּיוָן דְּלָא מִי קָאָמַר? אֶלָּא בָּעֵינָן, הָכָא נַמִי בָּעֵינָן. "מִיּוֹמָא דְּנָן" - לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו; "וּלְעָלָם" לְאַפּוֹקֵי

תיהוויין" וכו' **מי** הוזכירם רבא בתקנה זו? **אלא** אף על גב דלא אזכרינהו רבא בעינן דלכתבינהו. **הכא נמי** – "ודן" בעינן, ומיהו רבא לא הוצרך לתקן אלא אלו, כדמפרש ואזיל. **מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי דאמר** – אין צריך לכתוב "מהיום" בגט דשביב מרע, דזמנו של שטר מוכיח עליו, ולא הוי כגט לאחר מיתה. לכך תקן רבא בבל הגיטין להיות הסופרים רגילין בו. ואף על גב דקיימא לן כרבי יוסי – בעינן לאפוקי נפשיך מפלוגתא, שיצא הדבר בהיתר ולא יצא שם פסול אמשפחות ישראל.

לאפוקי

ודן די יהוי ליכי טינאי בו' — וזה הספר אשר יהיה ליך מאתי. **ספר תירוכין ואגרת שבוקין** — שצריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה. **גמ' אמר** לה לאשתו — לכתוב בגיטה: "הרי את בת חורין" ולא כתב בו "הרי את מותרת לכל אדם". **לא אמר כלום** – דלא שייך בגירושין לשון חירות, דבת חורין היא קודם לכן. **אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום** – דלגבי מלאכה לא אפקה מיניה, וכיון דשפחה היא, ושם שפחה עלה – לא משתריא נמי לבן חורין. **יצא** לחירות — אף על פי שקנסוהו לפדותו עד עשרה בדמיו – לא ישתעבד לו עוד. **צריך גט שחרור** — להתירו בבת ישראל. **שלא כתב עליו אונו** — שטר כשמכרו לגוי. **לבשתברה ממנו** — מן הגוי, אם תוכל להמלט מן הגוי. אלמא "אין לי עסק בך" — לשון חירות הוא. **יודים שאין מוכיחות** — בית אחזיה לדבר, לאחוז בו, ולומר: הוכיח שעל ידי ספר זה גירשה. אפילו הכי — הוי בית יד, ואמרינן: מדכתב גט ויהיב — גלי דעתיה דבהאי גיטא גירשה. **בריבורא** — דאמר לה בשעת מסירה: הרי את מותרת לכל אדם. **ראיה בעלמא הוא** — להיות בידה לעדות בכל אשר תלך, להראות שהיא פנויה. **לא לכתוב** ודין — דמשמע: דין הוא שאגרשך, אבל אם אינו דין עלי שאגרשך — לא תתגרשי. **ולא לכתוב אגרת** — שיבוקין בירד"ת, דמשמע איגרת, לשון גג. **ולא לכתוב לימהך להתנסבא לכל מאן דייתיצביין** — דמשמע: לי מהך, לי תהי מספר הזה ואילך. **אלא למהך** — בלא יו"ד. **ולא לכתוב למהך** — צריך שיבדיל רגלו של ה"ה, שיהיה אויר בין רגלו לגגו, דלא ליתחזי כחי"ת. **דמשמע למהך** — לצחק, כלומר: מצחק אני ביך, כי חוכא. וזהו טופס הגט: פטורית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דהויה אינתתי מקדמת דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי די תהויין רשאה ושלטאה בנפשייכי למהך להתנסבא לכל מאן דייתיצביין ואינש לא ימחי בידייכי מן יומא דנן ולעלם ודן די יהוי ליכי מינאי גט פטורין וספר תירוכין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל. "די תיהוייין רשאה" לישדי ביה תלתא יודי"ן רצופין, דניקרי די תיתהויין. דאי לא שדיא ביה אלא תרין יודי"ן מיתקרי: די דהויין, נשין דעלמא. וכן "די תיצבייין", דכי כתב תלתא יודי"ן — משמע שתהא רשאה להנשא לכל מי שתרצה. ולורכיה לורי"ו דתירוכין — דיאריך וי"ו שבספר תירוכין, וי"ו שבאגרת שבוקין, דאי לא מאריך ליה — מיחזי בירד"ת, משמע: ספר תריכין — גרושות דעלמא, ושביקין — אגרת נשים עזובות דעלמא, ולא שלה הוא. **ולורכיה** לורי"ו דיוכרו — פטרית יתיכי, וי"ו האחרונה מאריך שלא יראה ביו"ד, דאי לא מאריך ליה — משמע: וכדי, כלומר: בולא כלום, באין ספר. כמו "כדי נסבה" (ראש השנה ה,א), וכמו: ואמרי לה כדי, שם חכם (בבא מציעא ה,א). **ולא לכתוב לאיתנסבא** — באלף, אלא להתנסבא בה"א. שמא ירדוק"ף "לא" מן "יתנסבא", ומשמע: לא יתנסבא — לא תנשא. **מי בעינן** — כלומר: הלכה כרבי יהודה או כרבנן; בולהו **מי קאמר** — כל שאר דברים הנצהבים בגט, בגון "די

לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר הרי את אשתי: מדה, ופשט ליה ביון דפסקה פסקה. אפילו הכי תקן דלא לעביד הכי, שלא להרגיזא לעז על הגט. **מוצדק לעבדו** – דינו פסוק לעבדות, שאין שום ערעור במכירה. **ופטיר ועטיר מן חריורי** – ופרוש ומופלג מכל חירות, כמו "הנפטר מרבו" (יומא נג,א). **ועטיר** – כמו "עיטרא", שטר חלוקה, "רק הבמות לא סרו" (מלכים ב יב) מתרגם: לא עטרא. **ומן עירורי מלכא ומלכתא** – ומערער המלך והמלכה, שלא חשא להיות מוכבד למלכות ליהרג. שאם היה מוכבד למלכות – מקרוא בטל, כדאמר בבבא מציעא ב"השוכר" (פ,א). **ורישום דאיניש** – רושם – סימן שעושין על העבדים, כדאמרינן במסכת שבת (נח,א). **לא אית עילויה** – מאדם אחר חוץ מן המוכר הזה. **ומנוקב מכל מום** – כמו לסטים מזויין, דמקרו בטל. **ומן שחין דנפיק עד מצהר** – ומכל שחין שיצא בפניו עד שתי שנים, דמאים למיקם קמיה. **עד מצהר** – בלשון פרסי שתי שנים. והאי דקא אמרינן ובתוספות נז,ב): סמפון בעבדים ליכא – היינו היכא דזבין שתמא, אבל הכא כיון דאתעל – מקרו בטל. וזה עבשיו אין לו שחין, ודרך שחין ישן שהולך לו – דזוד עד שתי שנים, לפיכך עד שתי שנים מתנה עמו שאם יצא בו אותו שחין עד שתי שנים שיהא מקרו בטל, לפי שכבר היה בו המום הזה ולא ראהו. **גינברא** – כמשמעו, זגנצר"ל. **ומרהבא** – פסולת סיגי כסף, שיוצא ממנו במקום שמתיכין אותו בשעת שמפרידו מן ההרים, וקורין לו קוגלי"ן. **וכבריתא** – גפרית. **ושיף ליה בגדפא דאווזא** – וסך אותו בנוצה של אוז. **משנה ואם נימא הולד כשר** – האי תנא לאו כרבי מאיר סבירא ליה, דאמר: עדי חתימה כרתי, דלרבי מאיר הולד ממזר, ולמאן דמוקי לה בגמרא כרבי מאיר – איכא למימר דכתב ידו כמאה עדים דמי. ולאו כרבי אלעזר סבירא ליה, דאמר עדי מסירה כרתי – דהא פליג רבי אלעזר בסיפא, אלא כיון דכתב ידו הוא – "יכתב ונתן" קרינא ביה, ואף על גב דליכא עדי מסירה – כשר מדאורייתא. ומיהו, רבנן פסלינהו דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר, דלכך, לא תינשא, ואם ניסת – הוולד כשר. ודוקא כתב ידו, אבל כתב סופר ואין שם עד – הוולד ממזר. **זמן** – תקנתא דרבנן, משום בת אחותו, כדאמרינן בפרק קמא (גיטין יז,ב), דלכך הולד כשר. **אלא עד אחד** – פליגי בה בגמרא; איכא למאן דאמר: אבתב ידו קאי, אפילו הכי אשמועינן דלכתחלה לא. ורישא אשמועינן דאפילו אין בו עד, אם ניסת – הוולד כשר. ואיכא למאן דאמר: אבתב סופר קאי, ואפילו הכי הוולד כשר, דסופר דוה ליה במקום עד שני. **רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים** – ואינו כתב ידו. **אלא שנתנו לה בפני עדים כשר** – לינשא לכתחילה. תיקון העולם – שמא יאמרו עדי מסירה, ויבא הבעל ויערער לומר: לא גירשתיה. **גמרא** – גיטין פסולין לכתחילה והולד כשר? **והאיכא** נט ישן – דאמרינן לעיל בגמרא: אם ניסת לא תצא. **הכא תצא** – רב ולוי פליגי בה לקמן בשמעתין. **התם** – אמרינן בגמרא: אם נתגרשה תנשא לכתחילה, בפרק "הזורק" (גיטין עט,ב). **הניחא לרבי מאיר** – דאמר: כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין – הולד ממזר. **אלא לרבנן** – אי מתניתין דהכא דרבנן היא, ניתני נמי הכא גט קרוע: **התם תצא** – אפילו לרבנן. **שלום מלכות** – דאמרינן ב"הזורק" (שם): כתב לשם מלכות כו'. **מנינא דרישא** – שלשה גיטין פסולין. **מנינא דסיפא** – "דרי אלו שלשה מתניתין דברייתא מתרצתא היא, דאפילו כהאי גוונא משוי ליה רבי מאיר ממזר. **אי נימא אריש** – דליכא שום עד. **אלא אמצעיתא** – שפסול משום זמן, מה לי כתב ידו מה לי כתב סופר? **דרי יש עליו עדים!** ודוקא

מן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא – נראה לרבינו יצחק דגרסינן אינפא: "מן ערורי ומן עלולי מלכא", ומלכתא ולשון שייך במלך וערעורי גבי שאר כל אדם. **רושם** – פירש בקונטרס: רושם וסימן שעושין לעבדים. ואית ספרים דגרסי "ורשו דאינשי", פירוש: שאין עליו מלוה. **מן** עלולי מלכא – כן הוא במו שפירש בקונטרס כאן, המובהר למלכות הוי מקח טעות, כדאמרינן ב"האומנין" (בבא מציעא פ,א) וב"המוכר פירות" (בבא בתרא צב,ב) אמרינן בהדיא דאומר לה: הרי שלך לפניך. ובפרק קמא דקידושין (יא,א) ובפרק "אף על פי" (כתובות נז,א) גבי סימפון בעבדים ליכא, דאמר: מאי אמרת ליסטים מזויין או מוכבד למלכות – דנהו קלא אית להו, צריך לפרש כמו שפירש רבינו תם: קלא אית להו – ולא שכיחא, ולא כמו שפירש בקונטרס התם: קלא אית להו, וסבר רקיבל. ומאי דאתקיש לכתוב בשטרא – לא הוי אלא לשופרא, שלא יטעו העולם. כמו חרורי, דפשיטא שאם משוחרר הוא שהמקח בטל. **עד** שצהר – והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא, אי בבראי – הא קא חזי ליה, אי בגואי – לא איכפת ליה, היינו במומין שדנן עליו עתה. אבל באותן שיבאו עליו אחר כך, ולא יהיה אז ראוי למיקם קמיה – דראי הוה מקח טעות. אף על גב דרבי האי גוונא משבחת סימפון בעבדים, איכא למימר דדוא לא שכיחא.

שלשה גיטין פסולין – לעיל (גיטין נ,ב) פירשתי. ומה שפירש בקונטרס דדקר מפשנה לה כרבי מאיר ולא כרבי מאיר – אין נראה, דאיכא בגמרא דמוקי לה כרבי מאיר.

מוקי להדיא כרבי מאיר – נראה דלא גרסינן "להדיא", דאמתניתין קאי.

מניינא דסיפא למעוטי הא דתניא כו' – כל משניות מפיק מחד מיעוטא – מנניינא דרישא, והך ברייתא – מנניינא דסיפא. ואשמעינן דמתרצתא היא. ורבינו יצחק אומר: דהך ברייתא איצטריכא מיעוטא לחוד, לפי שיש תקנה אפילו לרבי מאיר, אפילו לכתחלה לינשא. שיחבל לישלו דיומנה ולימנו לה קודם נישואין. **אמר** רב כתב ידו שנינו כו' – דוקא כתב ידו ועד, אבל כתב סופר ועד – לא, אפילו בספרא מובהק. דסבירא ליה לרב: חתם סופר שנינו, בדפרש בקונטרס. ורבינו חננאל גריס: דוקא כתב ידו ועד דוא הוולד, ואם נישאת – הוולד כשר. אבל כתב סופר ועד – תינשא לכתחילה. ושמואל אמר: אפילו כתב סופר ועד דוקא בדיעבד כשר. והתנן כתב סופר ועד כשר! ומשני: התם בסופר מובהק. וגירסא זו אינה בשום ספר. ועוד יש לומר: דלרב כתב סופר מובהק ועד כשר לכתחילה, אבל בסופר שאינו מובהק ועד – פסול אפילו בדיעבד.

יש

ודוקא

לְאַפּוּקֵי מִדְּבָעָא מִינֵיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן, דְּאָמַר "הַיּוֹם אִי אַתְּ אִשְׁתִּי וּלְמָחָר אַתְּ אִשְׁתִּי". "גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט שְׁחִרּוּר הֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין, הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ". אַתְקֵן רַב יְהוּדָה בְּשֵׁטַר זְבִינֵי דְּעָבְדֵי: "עַבְדָּא דֵּנָן מְזַכְּדָא לְעַבְדָּא, וּפְטִיר וַעֲטִיר מִן חֲרוֹרֵי וּמִן עֲלוּלֵי וּמִן עֲרוּרֵי מַלְכָּא וּמַלְכְּתָא, וּרְשׁוּם דְּאִינָשׁ לָא אִית עֲלוֹהִי, וּמְנוּקָּה מִכָּל מוּם וּמִן שְׁחִין דְּנָפִיק עַד טַצְהָר חֲדָת וַעֲתִיק". מַאי אֲסוּתֵיהּ? אָמַר אַבַּיֵי: גִּינְבְּרָא וּמַרְהְבָא וְכַבְרִיתָא, וְחָלָא דְּחַמְרָא, וּמִשְׁחָא דְּזֵיתָא וְנַסְפִּיק חִיוָּרָא, וְשָׁיְפֵי לֵיהּ בְּגַדְפָּא דְּאַוָּזָא. **מַתְנִי' גִּיטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִשֵּׂאת - הַוָּלָד כָּשֵׁר: כָּתַב בְּכִתְבָּם יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים, יֵשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן, יֵשׁ בּוֹ זְמַן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד, הֲרֵי אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִשֵּׂאת - הַוָּלָד כָּשֵׁר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים אֶלָּא שֶׁנָּתְנוּ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים - כָּשֵׁר, וְגוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, שֶׁאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִים עַל הַגֵּט אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם.**

גְּמָ' וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא אִיכָּא: גֵּט יָשָׁן! - הָתָם לֹא תֵּצֵא, הָכָא תֵּצֵא. - הָנֵיחָא לְמַאן דַּאֲמַר הָכָא תֵּצֵא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר הָכָא לֹא תֵּצֵא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - הָתָם תִּינָּשֵׂא לְכִתְחִלָּה, הָכָא דִּיעֲבַד. - וְהָא אִיכָּא גֵּט קָרֵחַ! - הָתָם הָוְלַד מַמְזֵר, הָכָא הָוְלַד כָּשֵׁר. - הָנֵיחָא לְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: כָּל הַמִּשָּׁנֶה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בְּגִיטִּין הָוְלַד מַמְזֵר, אֶלָּא לְרַבָּנַן מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - הָתָם תֵּצֵא, הָכָא לֹא תֵּצֵא. - הָנֵיחָא לְמַאן דַּאֲמַר הָכָא לֹא תֵּצֵא, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר הָכָא תֵּצֵא מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - בִּמְקוֹשָׁר לָא קָא מְיַירֵי. - וְהָא אִיכָּא: שְׁלוֹם מַלְכוּת! - הָתָם תֵּצֵא, הָכָא לֹא תֵּצֵא. - הָנֵיחָא לְמַאן דַּאֲמַר הָכָא לֹא תֵּצֵא, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר הָכָא תֵּצֵא מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - (הָתָם הָוְלַד מַמְזֵר, הָכָא הָוְלַד כָּשֵׁר. - הָנֵיחָא לְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: כָּל הַמִּשָּׁנֶה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בְּגִיטִּין הָוְלַד מַמְזֵר, אֶלָּא לְרַבָּנַן מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?) - מוֹקִים לָהּ כְּדְרַבִּי מֵאִיר, וְהָתָם הָוְלַד מַמְזֵר, הָכָא הָוְלַד כָּשֵׁר. מְנַיְנָא דְּרִישָׁא לְמֵעוּטֵי מַאי, מְנַיְנָא דְּסֵיפָא לְמֵעוּטֵי מַאי? מְנַיְנָא דְּרִישָׁא - לְמֵעוּטֵי הָנֵי דַּאֲמָרַן, מְנַיְנָא דְּסֵיפָא - לְמֵעוּטֵי

הָא דְּתַנְיָא: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, נָתְנוּ לָהּ וְלֹא אָמַר לָהּ "בִּפְנֵי נִכְתַּב וּבִפְנֵי נֶחְתַּם" - יָצְאָ וְהָוְלַד מַמְזֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר, כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? יִטֹּל נְיָיר הֵימֶנּוּ, וְיַחְזוֹר וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם וְיֹאמַר "בִּפְנֵי נִכְתַּב וּבִפְנֵי נֶחְתַּם". "כְּתַב בְּכִתְבָּם יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים". אָמַר רַב: כְּתַב יָדוֹ שְׁנִינוּ. אֲהֵנְיָא? אִילֵימָא אַרִישָׁא - פְּשִׁיטָא, כְּתַב יָדוֹ קָתָנֵי! וְאֶלָּא אֲמַצְעִיתָא, הֲרֵי יֵשׁ עָלָיו עֵדִים! אֶלָּא אַסֵּיפָא: יֵשׁ בּוֹ זְמַן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד,

ודוקא

יש לה בנים לא תצא כו' – ואם תאמר: מאי פריך לעיל: דניחא למאן דאמר לא תצא, אלא למאן דאמר תצא – מאי איכא למימר. ומאי קושיא? נימא דבשלום מלכות אפילו יש לה בנים תצא! ויש לומר: דבשלום מלכות נמי, כיון דלרבנן הוולד כשר – יש לה בנים לא תצא.

זרך לה קדושין ספק קרוב כר' – בפרק "ארבעה אחין" (יבמות ל.) דייק: ואילו בגירושין ספק קרוב לו כר' לא קתני, ומפרש לה.

כל העופות פוסלין במי חטאת – טעמא – משום שהוא חיזותו בכלי. אבל משום מלאכה אין נפסל אחר קידוש, כדאמרינן בספרי ובמסכת פרה (פרק רביעי משנה ד). ומיהו, משום היסח הדעת נראה דנפסלין לאחר קידוש. ובמקום אחר הארכתי.

וליתכשר

וְדִוְקָא כתב ידו ועד — הוא דאמרינן הוולד כשר. וכי תימא: הא מרישא שמעינן לה, דאפילו בלא שום עד הוולד כשרו אי לאו סיפא הוה אמינא: היכא דאיכא עד אחד עם כתב ידו — תנינא לבתחלה. **דהא תנן** — לקמן בפירקין. **כתב סופר ועד כשר** — כלומר, כתב סופר וחתם עד אחד — כשר. **ורב** — אמר לך: מי דמי? התם כשר לכתחילה משמע, דהתם חתם סופר עם העד שנינו, כדמתרץ לה רבי ירמיה לקמן. **ושמואל** — לית ליה דרבי ירמיה, אלא כתב סופר היכא דחתם ודיינו טעם דכשר לכתחילה – בספרא דמובהק ובקי בתורת גיטין, ולא יכתבנו אלא אם שמע מפי הבעל. **וכן אמר רבי יוחנן** — כרב, דאמר: כתב ידו שנינו. אבל כתב סופר – הולד ממזר. **חדי יש עליו עדים** — רבי אלעזר סבר דאמצעיתא קאי, **וימנין אמר רב** — בהני שלשה גיטין דמתניתין: אם ניכת תצא. **יש לה בנים** — קודם שנודע לנו שבגט הזה ניסת. **לא תצא** — שלא להוציא לעז ממזרות על בניה. **ובולן** — חמש עשרה עריות שאמרו שפוטרות צרותיהן מן החליצה, אם היו בהן לבעליהן המת קידושי ספק, או שגרשן לפני מותו גידושי ספק — נמצאת צרתה ספק שהיא צרת עדות ופטורה — ספק שאינה צרת עדות וזקוקה ליבם. **הרי אלו** — הצרות. **חולצות** — שמא זקוקה היא. **ולא מתייבמות** — שמא אינה זקוקה ונמצא נושא אשת אח שלא במקום מצוה. **והו ספק גירושין** — דכיון דמדאורייתא בשר — זקוקה צרתה ליבם. **ואי אפשרת לא תצא** — אם ניכת בגט זה. **אתי למיסר** — גט זה מעליא, וצרתה לאו צרת ערוה היא, ואתי ליבומה. ומשנינן: **תתיכם ואין בכך כלום** — כלומר, אי אתי ליבומה — לא איכפת לן כולי האי, דנגזור הא אגט הא, דכיון דכשר מדאורייתא — חששא דרבנן בעלמא היא, ולאו צרת ערוה היא, **לעולם לא תצא** — ואפילו אין לה בנים. **וקרצית שבעמיר בו'** — ועוד שמועה זו אמר אביבם: דקרצית הנמצאת בעמרים אינה פוסלת במי חטאת, אם שתת מתוך **מפני שמוצצת** — ואינה מחזרת ממים שבפיה לחזור ולטפטף בתוך הכלי. דתנן התם: שתתה מתוך בהמה חיה ועוף — פוסלין, מפני שמקיאים מפיהם לתוכן, וכבר בטלו בפיהן מתורת מי חטאת. **דיידבוה** — זבוב גדול, כמין חגב. **דיני כיפי** — הנמצא בין העמרים. **עד כמה** — הויא קטנה ופסלה. **עד בוית** — ומכזית ומעלה הויא גדולה ולא פסלה. **והלכה כרבי אלעזר בגיטין** — דעדי מסירה כרתי, ואפילו פסולא דרבנן ליכא. אבל לא בשטרות, דכתיב בהן: "וכתוב בספר וחתום" בירמיה (לב) בספר המקנה. **אפילו** — דהתם עצה טובה קא משמע לן, **בשטרות** מפני תיקון העולם. **והא קתני** — מתניתין. **נוכח** — מנכסים משועבדים — אם שטר הוא, או גט זה — גובה בתורה מנכסים משועבדים, דתנן בכתובות (פט,א): הוציאה גט ואין עמו כתובה — גובה כתובתה. **תריתי אמר** — בגיטין ושטרות. **ריח הנט** — ליפסל בכהונה להחמיר, וכל שכן להתיר. **ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה** — הנך דמפרש ואזיל, רב חמנא בר גוריא. **משום רבינו** — רב. **חברינו** — רב חסדא. **משנה שני גיטין** שוין — בשמותיהן. **חדי חשני בטל** — דלא ידעינן דמאן ניהו. **מיפס לכל אחד ואחד** — אפילו

בגמרא מפרש לה. **את שהעדים נקרים עמו** — היינו תחתון, אבל עליונים פסולים — שמא לא העידו אלא על האחרון. **גמרא מאן תנא** — דקתני דאיכא תקנתא בנותן שניהם לזו ושניהם לזו. **דלא כרבי אלעזר** — אלא כרבי מאיר, דלכך כל אחת מהן מתגרשת בשלה, שהרי בא לידה ועדיו חתומים בו. ורבי מאיר, כיון דלא בעי עדי מסירה – שפיר דמי, דהא כל גיטין נמי, משחתמו העדים אינן יודעין למי ינתן. **הא לא ידעי** — עדי מסירה בהי מיניהו מיגרשא, ואין זו נתינה לשמה מבוררת. **ורבי אלעזר**, כיון דהתימה לשמה לא בעי – על כרחיך לשמה דבתיב בקרא א"כתב ונתן" קאי.

אפילו

אפילו זמן אחד לבולן נמי הוי טופס — לכל אחד ואחד, לפסול העליונים. (אם כן כי כתבו: איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית), הואיל והזכיר שם איש ואשה יחד לכל אחד ואחד — הוי כל חד גט לעצמו, ונמצא אחרון מפסיק בעדות, ואין עדים מעידים אלא עליו. **לרבי יוחנן דאמר כו'** — הואיל וכל איש ואשה נכתבים לבד לבד, אנאי כולן כשרים? **על שאילת שלום חתמו** — ולא על הגט.

שאלו — בשלומו. **פסול** — דהוי מלתא באפי נפשיה, ומפסקת. **זמן לכל אחד ואחד** — קא סלקא דעתין: ביום שנכתב זה לא נכתב זה. **מאי אריא** — דמפסלי עליונים משום דאין העדים נקראים עמהן? **ותיפוק ליה** — דהוו כולהו, בר מבתרא, נכתבו היום ונחתמו לאחר זמן, שהרי לא חתמו העדים עד שנכתב האחרון; נחתם בלילה לאו דוקא, אלא משום לישנא דמתניתין נקט ליה, דתנן בפרק שני (גיטין יז,א): נכתב ביום ונחתם בלילה — פסול, וכל שכן למחר או ליומא אחרא. **בחד בשבא** — גירש פלוני פלונית, והדר כתב: בחד בשבא גופיה גירש פלוני פלונית, דהשתא לא מיפסלי קמאי אלא משום הפסקה. **והדר כתב הכי כו'** — דהוו להו כל חד באפי נפשיה. ומיהו, אהני לישני קמאי לאשמעינן שהעדים ידעו בכל הגיעין הללו.

ומאי שנא הא מהא דתניא כו' — ועבד גמר "לה" "לה" מאשה, ולא פסלינן להו משום "ולא לה ולחברתה" שישחרר שניהם בבת אחת, ודמי לקמייתא דריש לקיש: "אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית", ואמאי בעי למיהדר ומכתב "פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית"? הא הכא כתב: "כל נכסי לפלוני ופלוני עבדי", וקתני: קנו כל הנכסים, ונמצא כל אחד חציו בן חורין וחציו עבד לחברו, ומשחררים זה את את זה חצאיהן! **ולאו אוקימנא** — בפרק "השולח גט". **בשני שטרות** — שכתב בשטר: "כל נכסי לפלוני עבדי", ובשטר השני: "כל נכסי נתונים לפלוני עבדי" ומסרן להן בבת אחת, שלא קדם זה לזה, הלכך קנו שניהם, דהאי אמר: כולהו דידי, והאי אמר: כולהו דידי. **איש פלוני כו'** — היינו כרבי יוחנן, דלא קתני "אנו פלוני ופלוני גירשנו" כו'. **ולריש לקיש** — אמאי קתני בדוך דמסיעא ליה: זמן לכל אחד ואחד כו' את שהעדים נקראין עמו — בשרי? בלאו זמן לכל אחד ואחד נמי מפסלי עליונים! **אבל הבא דערבינהו מעיקרא** — דהא דקתני זמן לכל אחד ואחד — כגון דכתב הכי כדקתני רישא: אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית, פלוני גירש פלונית באחד בשבת, ופלוני גירש פלונית באחד בשבת. דכיון דערבינהו מעיקרא, אי לא הדר אפסקינהו בזמן — לא מיפסקי. **משנה שני גיטין שכתבן זה בצד זה** — ברוחב המגילה. **שנים עברים באים מתחת** — הראשון לתחת השני, שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני, וכן עד שני תחתיו. וחזרו ונתחמו תחתיהן שני ישראלים יונים, הדרים באריץ יון, ובלשון יונית, בדרך הזו. אבל חתימת היונים אינה נקראת בחתימת העברים, שבשהייני חותם יוסף בן שמעון — בידוע ששמעון בן יוסף, שכך מתפרשת חתימתן: יוסף בן שמעון, ונמצא שם העד חתום על גט שני, ושם אביו חתום על הראשון. הלכך, על כרחך היונים תחת השני חתמו כזה. **את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר** — אם העבריים חתומים למעלה — הימיני כשר, ואם היונים חתומים למעלה — השמאלי כשר. ובגמרא פריך: אידך אמאי מיפסלי? **עד אחד בערבי ועד אחד יווני ועד אחד עברי יווני באים מתחת זה לתחת זה** — עד עברי ועד יווני באים מתחת גט הימיני לתחת גט השמאלי, ועד עברי ועד יווני עוד לתחתיהן באין מתחת השמאל לתחת גט הימין. כגון שהיוני דראשון חתם תחת השמאלי יוסף בסוף שיטה, וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימיני, נמצא שמו תחת השמאלי. דהכי מיפרשה חתימה דידהו: בן של יוסף שמעון, נמצא שמתחת גט הימין בא לתחת גט השמאל, שם אביו על השמאל, ושמו על הימין. והעברי השני חתם שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה, ושם אביו תחת הימיני בראש שיטה שתחתיה, ושלא בדרכו. נמצא בא מתחת גט שני לתחת גט ראשון, והיוני השני חתם תחתיו בדרכו בשיטה אחת יחצאל בן תחת הראשון, ונפתלי תחת השני, נמצא שמו תחום על השני. **שניהם פסולים** — ובגמרא מפרש טעמא. **גמרא** **וליתכשר קמא בראובן ובתרא בבן יעקב עד** — ויוכשרו שניהם על ידי שני עדים ראשונים. **והא תנן** — במתניתין בפירקין. **וליתכשר האי בראובן בן** — דמשמע: אני בנו של ראובן, כדרך פירוש חתימת היונים, וזה שהחתם תחת השני — איש אחר היה, ושמו יעקב. **דלא כתיב עד** — ומתניתין דוקא נקט "איש פלוני עד", דהיכא דלא חתם "פלוני בן פלוני" — בעינן עד. **דלאו יעקב הוא** — אלא של זה בן היה. ודלמא

וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד – תימה לרבינו יצחק: היכי ליתכשר בראובן? הא לא תנא אלא "איש פלוני עד" בשר, אבל "איש פלוני" בלא "עד" – לאו! ואומר רבינו יצחק: דפשיטא ליה דראובן קאי א"בן יעקב עד" דבתריה, והוי כאילו כתב בהדיה דראובן "עד".

וליתכשר האי בראובן בן והאי ביעקב עד – פירש בקונטרס: ד"ראובן בן" משמע: אני בנו של ראובן, כדרך פירוש חתימת יונים. וזה שחתם תחת השני – איש אחר היה, ושמו יעקב. ולפירושו שפירש שחתם בחתימת יונית – בתחם פירש שיעקב הוא איש אחר, שיוכל לפרש הוא יעקב הוא עצמו בן ראובן. ופירוש דחוק לומר שהעבירי חתם בדרך חתימת יונים. ונראה לפרש: ד"ראובן בן" דקאמר – הוא בן יעקב, ולא חש ראובן לכתוב שם יעקב אביו לפי שהוא כתוב ותחום על גט שני, ונקרא יפה ראובן בן יעקב.

דידעינן ביה בהאי חתימת ידא דלאו דיעקב – משמע דבסתמא היה לנו לתלות בעיקר, אף על גב דבעי קיום חותמין – מסתמא השליח שאומר "בפני נכתב" וכו' מכיר חתימת ידו. אי נמי, איכא למימר דמיירי בארץ ישראל, דאין צריך קיום חותמין, כיון שאין עליו עדרים. ודלמא

אֲפִילּוּ זְמַן אֶחָד לְכוֹלָּן נָמֵי הָוֵי טוֹפֶס. אֶלָּא הֵיכִי דָּמֵי כְּלָל? דְּכָתַב "אָנוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי גֵּירַשְׁנוּ נְשׁוֹתֵינוּ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית". מַתְקִיף לָהּ רַבִּי אַבָּא: לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר זְמַן אֶחָד לְכוֹלָּן זֶהוּ כְּלָל, לֵיחוּשׁ דִּלְמָא כִּי חָתְמוּ סַהֲדֵי - אַבַּתְרָא הוּא דַּחָתְמִינְהוּ! מִי לָא תַּנְיָא: עֵדִים שֶׁחָתְמוּ עַל שְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּגִט - פְּסוּל, חֵישְׁינַן שֶׁמָּא עַל שְׁאֵילַת שָׁלוֹם חָתְמוּ? לָאו אֵיתְמַר עָלָהּ: אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, לְיִדִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: "שָׁאֲלוּ" - פְּסוּל, "וַיִּשְׁאֲלוּ" - כָּשֵׁר, הָכָא נָמֵי - דִּכְתִיב בֵּיהּ "פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי". וְתוּ, לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר זְמַן אֶחָד לְכוֹלָּן זֶהוּ כְּלָל, מַאי אִירְיָא מִשּׁוּם טוֹפֶס? וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דַּהֲוָה לֵיהּ נִכְתָּב בַּיּוֹם וְנֶחְתָּם בַּלַּיְלָה! - אָמַר לֵיהּ מָר קַשְׁיָא בְּרִיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: דִּכְתִיב בְּהוּ "בְּחַד בְּשַׁבָּא", "בְּחַד בְּשַׁבָּא". אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי: לֵירֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר זְמַן אֶחָד לְכוֹלָּן נָמֵי טוֹפֶס הָוֵי, וְהֵיכִי דָּמֵי כְּלָל - דִּכְתִיב בֵּיהּ הָכִי: "אָנוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי גֵּירַשְׁנוּ נְשׁוֹתֵינוּ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית", נִמְצְאוּ שְׁתֵּי נָשִׁים מִתְגָּרְשׁוֹת בְּגֵט אֶחָד, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "וְכָתַב לָהּ" - וְלֹא לָהּ וְלַחֲבֶרְתָּהּ! - דַּהֲדַר כָּתַב "פְּלוֹנִי גֵּירַשׁ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי גֵּירַשׁ פְּלוֹנִית". אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי, וּמַאי שְׁנָא מֵהָא, דְּתַנְיָא: הַסּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְשָׁנֵי עֲבָדָיו - קָנוּ וּמְשַׁחְרְרִין זֶה אֶת זֶה! - וְלָאו אוֹקִימְנָא בִּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת? תְּנֵינָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, תְּנֵינָא כְּוָותֵיהּ דְּרִישׁ לָקִישׁ. תְּנֵינָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: חֲמִשָּׁה שֶׁכָּתְבוּ בְּתוֹךְ הַגֵּט "אִישׁ פְּלוֹנִי מְגָרֵשׁ פְּלוֹנִית, וּפְלוֹנִי פְּלוֹנִית, וּפְלוֹנִי פְּלוֹנִית", וְזֶמֶן אֶחָד לְכוֹלָּן, וְהָעֵדִים מִלְּמַטָּה - כּוֹלָּן כְּשֵׁרִים וְתִנָּתֵן לְכָל אַחַת וְאַחַת. זְמַן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְהָעֵדִים מִלְּמַטָּה, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִקְרָאִים עִמּוֹ - כָּשֵׁר; רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: אִם יֵשׁ רִיוַח בֵּינֵיהֶן - פָּסוּל, וְאִם לָאו - כָּשֵׁר, שֶׁאֵין זְמַן מַפְסִיקָן. תְּנֵינָא כְּוָותֵיהּ דְּרִישׁ לָקִישׁ: חֲמִשָּׁה שֶׁכָּתְבוּ כְּלָל בְּתוֹךְ הַגֵּט "אָנוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי גֵּירַשְׁנוּ נְשׁוֹתֵינוּ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית, פְּלוֹנִי גֵּירַשׁ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי גֵּירַשׁ פְּלוֹנִית", וְזֶמֶן אֶחָד לְכוֹלָּן וְהָעֵדִים מִלְּמַטָּה, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִקְרָאִים עִמּוֹ - כָּשֵׁר, וְרֵיוַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְהָעֵדִים מִלְּמַטָּה, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִקְרָאִין עִמּוֹ - כָּשֵׁר; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רִיוַח בֵּינֵיהֶם - פָּסוּל שֶׁהַזְּמַן מַפְסִיקָן. וְרֵישׁ לָקִישׁ, מַאי אִירְיָא זְמַן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד? הָא אֲמַר: זְמַן אֶחָד לְכוֹלָּן נָמֵי טוֹפֶס הָוֵי! - הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא עָרְבִינְהוּ מֵעִיקָּרָא, אֲבָל הָכָא דְּעָרְבִינְהוּ מֵעִיקָּרָא, אִי פְּלִיג לְהוּ זְמַן - אִין, אִי לָא - לָא. **משנה** שְׁנֵי גִיטִּין שֶׁכָּתְבָן זֶה בְּצַד זֶה, וּשְׁנַיִם עֵדִים עֲבָרִים בָּאִים מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה וּשְׁנַיִם עֵדִים יְוָנִים בָּאִים מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה, אֶת שֶׁהָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים נִקְרָאִין עִמּוֹ - כָּשֵׁר. עֵד אֶחָד עִבְרִי וְעֵד אֶחָד יְוָנִי, וְעֵד אֶחָד עִבְרִי וְעֵד אֶחָד יְוָנִי בָּאִין מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה - שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. **גמרא** וְלִיתַּכְשֵׁר הָאי בִּ"רְאוּבֵן" וְהָאי בִּ"יַעֲקֹב עֵד", דְּהָא תְּנַן: "בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי עֵד" - כָּשֵׁר! - דִּכְתִיב "רְאוּבֵן בֶּן" אַקַּמָּא וְ"יַעֲקֹב עֵד" אַבַּתְרָא. - וְלִיתַּכְשֵׁר הָאי "בִּרְאוּבֵן בֶּן", וְלִיתַּכְשֵׁר הָאי בִּ"יַעֲקֹב עֵד", דְּהָא תְּנַן: "אִישׁ פְּלוֹנִי עֵד" - כָּשֵׁר! - דִּלְא כָּתַב "עֵד". וְאֵיבָעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם דִּכְתִיב "עֵד", וּדְיָדְעִינַן בֵּהּ חֲתִימָה דִּלְאו יַעֲקֹב הוּא.

ודלמא בשמא דאבוה חתים – דיש לנו לתלות ולהכשיר כיון שחתם אביו תחת גט השני.

ודלמא סימנא שויה דהא רב צייר בר׳ – אף על גב דהתם בעו לאפקועי לשמייהו בדיסקי מעיקרא, כדאמר ב"גט פשוט" (בבא בתרא קסא,ב) וב"השולחן" (גיטין לה,א) – הכא יש להכשיר אף על גב דלא אפקע בשטר מעיקרא, כיון ששמו חתום תחת גט הראשון. **דהא** תנן גט שכתבו ערביות ועדיו יוניות וכו׳ – אבל מגופיה דמתניתין לא מייתי, דקתני: את שהעדים הראשונים נקראים עמו בשטר, ולא מפליג בין כתבו שוה לעדיו לאינו שוה – דאיכא לדחויי דבכתבו שוה לעדיו איירי. ושייך למשנה לעיל עמוד א׳ **עד** אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין – פירש בקונטרס: על כל גט חתום עברי ויווני. ולפירושו נראה דגרסינן: עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה, ועד אחד עברי ואחד יווני באין מתחת זה לתחת זה – שניהם פסולים. ובגמרא גריס: ולאיתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני, והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני. ועל אותן שמפרשים שהעדים שהעדים הותחמים בדרכם כל חתימה בשיטה אחת – הקשה בקונטרס: אם כן לא משכחת עברי תחתם על השני, ומתני׳ פלגינהו – עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה, ותירצו: מתחת זה וכו׳ עד לסוף. ובגמרא נמי לא גרסינן אלא: ולתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני, ותו לא. והכי פירושו: לא מיבעיא אי לא חיישינן לגונדלית – דאז יש להכשיר שניהם, דראשון בשני עברים והשני בשני יוונים, אלא אפילו חיישינן לגונדלית, ואי אפשר להכשיר שניהם – קמא מיהא ליתכשר בעד אחד עברי (בדרכו), ואחד יווני (גונדלית), והוה מצי למימר דקמא מיהא ליתכשר בכולהו, דכולהו קיימי עליה, אלא שלא הוצרך להכשיר הראשון אלא בעברי ויווני. ומשני, דתנא דידן דחייש לגונדלית פוסל שניהם, דחייש דלמא תחמו תלתא אחד, וחד אחד – עברי הראשון אקמא, ועברי השני ושני יוונים אשני, וחתם עברי השני גונדלית, או יווני הראשון חתם גונדלית אקמא עם שני עברים, ויווני האחרון פסל. **החתמו** עדים בראש הדף – ואם תאמר: אמאי איצטריך למתני׳ סיפא הקף ראשו של זה בצד ראשו של זה דשניהם פסולין? היינו בראש הדף; ויש לומר: דאיצטריך למיפסל גגו של עדים בגגו של חתימת עדים בגגד גג הבכתב. אף על פי דדא נמי שמעינן מסיפא – איכא למימר דאיצטריך דך דאחבא משום דהוה משמע דכי הכא, דאין כאן אלא גט אחד – אם כן ודאי קיימא עליה חתימה זו. וסיפא דסיפא, דראשו של זה בצד סופו של זה, איצטריך לאשמעינן דלא פסלי מטעם דכי הכי דלא קיימי אהאי לא קיימי אהאי. ולרש"י דגרס מעיקרא: סופו של זה בצד סופו של זה – לא הוה צריך סיפא דסיפא, אלא דכל גוונא משמעינן. ויש ספרים דלא גרסי לה, ובגמרא נמי לא מייתי לה. **וניחוש** דלמא תרי גיטי הוו – ולעיל נמי חיישינן לגונדלית ופסיל. אף על גב דלעיל תלינן להכשיר, דשריר: לאיתכשר האי דבר׳ – התם משום דאיכא רגלים לדבר שחתם שם אביו תחת הגט השני, אם כן עליו נמי חתם.

הכא

וְדִלְמָא בִּשְׁמָא דַּאֲבוּהּ חָתֵים! - לָא שָׁבִיק אִינִישׁ אִינִישׁ שְׁמָהּ וְחָתֵים שְׁמָא דַּאֲבוּהּ. וְדִלְמָא סִימָנָא שַׁוֵּיהּ! דְּהָא רַב צַיֵּיר בַּוּרָא, רַבִּי חֲנִינָא - חֲרוּתָא, רַב חִסְדָּא - סמ"ך, רַב הוֹשַׁעְיָא - ע"ן, רַבָּה בַּר רַב הוּנָא צַיֵּיר מַכּוֹתָא! - לָא חָצֵיף אִינִישׁ לְשַׁוֵּי לְשְׁמָא דַּאֲבוּהּ סִימָנָא. וְלֵיתַכְּשַׁר הַאי בְּשַׁנֵּי עֵדִים עֲבָרִים, וְלֵיתַכְּשַׁר הַאי בְּשַׁנֵּי עֵדִים יְוָנִים, דְּתַנְיָן: גֵּט שֶׁכָּתְבוֹ עִבְרִית וְעֵדָיו יְוָנִית, יְוָנִית וְעֵדָיו עִבְרִית - כָּשֵׁר! יְכֵי תֵּימָא, כֵּיוָן דְּמוּפְלָג בִּשְׁנֵי שִׁיטִין לָא, וְהָאֲמַר חִזְקִיָּה: מְלֹאהוּ בְּקָרוֹבִים - כָּשֵׁר! הָא תָּנֵי זְעֵירִי: שְׁנֵיהֶן כְּשֵׁרִין, וְתָנֵא דִּידָךְ? - דִּלְמָא גּוּנְדָּלִית חָתֵים, וְכוּלְּהוּ אֶחָד הוּא דַּחֲתִימִי. "עַד אֶחָד עִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי". וְלֵיתַכְּשַׁר הַאי בְּעַד אֶחָד עִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי, וְהַאי בְּעַד אֶחָד עִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי, דְּהָא תְּנַן: עַד אֶחָד כְּעִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי - כָּשֵׁר! הָא תָּנֵי זְעֵירִי: שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים. וְתָנֵא דִּידָךְ? - דִּלְמָא גּוּנְדָּלִית חָתֵים, וְחָד אַחֲרָא. **משנה** שִׁיֵּר מְקֹמָה הַגֵּט וְכָתְבוֹ בַּדֶּרֶךְ הַשֵּׁנִי, וְהָעֵדִים מִלְמָטָה - כָּשֵׁר. חָתְמוּ עֵדִים בְּרֹאשׁ הַדַּף, מִן הַצַּד, אוֹ מֵאֲחֹרָיו, בְּגֵט פָּשׁוּט - פָּסוּל. הִקִּיף רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה וְהָעֵדִים בְּאֶמְצַע - שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין; סוֹפוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד סוֹפוֹ שֶׁל זֶה וְהָעֵדִים בְּאֶמְצַע, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִקְרִין עִמּוֹ - כָּשֵׁר; רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד סוֹפוֹ שֶׁל זֶה וְהָעֵדִים בְּאֶמְצַע, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִקְרִין בְּסוֹפוֹ - כָּשֵׁר. גֵּט שֶׁכָּתְבוֹ עִבְרִית וְעֵדָיו יְוָנִית, יְוָנִית וְעֵדָיו עִבְרִית, עַד אֶחָד עִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי, כָּתַב סוֹפֵר וְעַד - כָּשֵׁר. "אִישׁ פְּלוֹנִי עֵד" - כָּשֵׁר; "בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי עֵד" - כָּשֵׁר; "אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי" וְלֹא כָּתַב "עֵד" - כָּשֵׁר; וְכֵךְ הָיוּ נְקִיֵּי הַדַּעַת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם עוֹשִׂין. כָּתַב חֲנִיכְתּוֹ וַחֲנִיכְתָהּ - כָּשֵׁר. **גמרא** וְלֵיתַכְּשַׁר הַאי בְּעַד אֶחָד עִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי, וְהַאי בְּעַד אֶחָד עִבְרִי וְעַד אֶחָד יְוָנִי, דְּתַנְיָא

בשיש ריוח מלמעלה — דרדאי לא נבחב בו יותר. ודלמא אימלוכי אימליך — מתחילה שלא לגרשה, והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגמרה, ונמצא הראשון בטל. אי נמי: היה ליה נבחב ביום ונחתם לאחר זמן, דהואיל ויש ריוח מלמטה — נראין כן הדברים. הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה — דבתוך כדי גמר דבור ליכא למימר דמימליך. אלא גומר עד "לכל אדם" ונמלך. ודלמא הכי איתרמי — שבתוך כדי גמר דבור חזר בו. רב אשי אמר — כולהו קשיישא בהדי מיתערצן — כגון דידיעה ביה מתחתא דמגילתא, שניבר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגוש, שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה. שניבר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבים, שדרך עושי קלפים שקושרים אבנים סביב למתוח הקלף ומתחילין לתקנו בסמוך. וכשאין ריוח מלמטה עסקינן, דליכא למיפרך אימלוכי אימליך. בשנוג — של תחימה כלפי כתב הגט, דהאי ודאי על גט זה החם. ומתניתין — בשגרלי התחימה כלפי כתב הגט, דאיכא למימר שמא למעלה מאותה תחימה היה כתוב שטר ועליו תחמו העדים. ליחוי חי מיניהו — גט כלפי כתב, ולייחבשי, דזדאי עליו תחמו! דקא סלקא דעתך שהעדים חותמין ברוחב הקלף, כסדר כתב הגיטין. דרמו להו בי עיברא — העדים מוטלין בין שני הגיטין בבריית, ראשי שיטות של תחימה מחברין הגיטין בבריית הדלת שנמשכת באויר הפתח — כך הן נמשכין בין אויר שני הגיטין. אלא רב — כי תחים מן הצד — לא בגיטין ולא בשטרות, אלא בדיסקי, כשהיה מזמין אנשים לדין לפניו והיסופר כותב להם איגרת הזמנה בשמו, והוא חותם פעמים מן הצד, ואין הקפדה בכך. חתם סופר — עם עד אחד. שנינו — במשנתנו דכשר, דהוה להו שני עדים, ואשמועינן מתניתין דלא חיישינן למימר הבעל לא צוה שיחתום הסופר, אלא אמר לשנים: "אמרו לסופר פלוני ויכתוב, ולפלוני ופלוני ויחתומו", וחשוד הגך שלוחין לכיסופא דספרא ואחתמוהו — להא לא חיישינן, כדאוקמינן בפרק "מי שאחזו" (גיטין עב,א). הא מני רבי יוסי היא — דאמר: מילי לא מימסרן לשליח. והוו ידעי לסופא — דשטרא, שהיו מכירין בכתיבת הסופר ותחתימת עד אחד, ולא היו מכירין תחימת השני. עד עשרה דורות — הויא חניכה, שאם כתבה בגט — לא מפסלא, למיהוי בשינה שמו ושמה. בנים — היינו דור שני. ובני בנים — היינו דור שלישי, ומכאן ואילך קרי ליה "ונושנתם". שבעה בתי דינין — שבעה משפחות של מלכים במלכי ישראל. והנך דמלכי יהודה לא חשיב, שהיו בימיהם של אלו, והוי כבית דין אחד. דמלך ובנו ובן בנו וכל מלכים שקמו מזרעו אחריו קרי חד בית דין. שלום בן יבש וזכריה לא קחשיב, לפי שלא מלכו שנה שלמה, ובן זמרי. אבל עמרי אביו של אחאב — על שם בית דינו של אחאב נקרא, ומפני שאחאב הרשיע לעשות יותר נקרא הלקוקל על שמו. בימי הושע בן אלה גלו עשרת השבטים, ומהדהיא שעתא קרי לה חורבן דהיינו "אומללה יולדת השבעה" — שילדה שבע משפחות לעבודה זרה. עליו עלה — מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורעניות בימיו: בתמיה. פרדיסאות — שומרים. אותן שנים שלא עלו — הואיל שאין מוחזה בידם והן לא עלו — יגלו וילכו בשבי. וישקוט — ויומדר, כמו: "כי שוקד אני על דברי" מתרגמינן: מודד אנא (ירמיה א). גלות צדקיהו — חרבות ירושלים, שגלו כולם. גלות יכניה — הוא יהויכין, קדמוה לגלות צדקיהו אחת עשרה שנה. וזו היא צדקה, שמידה והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקיה לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין, שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם. לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה, דכתיב בהו: "החרש והמסגר אלף". ביון שסוגרין — הלכה שהם סוגרים בה, שאינם יודעים להשיב לשואליהם — שוב אין לה פותחין אחרים. עוילא אמר — היינו צדקה, שמידה להביא הרעה לסוף שמונה מאות חמשים, דהיינו שתי שנים קודם "ונושנתם" דהיא בגימטריא שמונה מאות חמשים ושתים. ואם שהו עד "ונושנתם" — היה מתקיים בהן "כי אבד תאבדון".

שבע

הבא נמי כשיש ריוח מלמעלה – מיכן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין בהן ריוח כלל, לא למעלה ולא למטה. וכן משמע בהלכות דרישי "גט פשוט" (בבא בתרא קסב,א), ואמר הרב רבינו אלחנן: אפילו הכי לא חיישינן שמא יחתוך בעל השטר מן השיטין של מעלה, לפי שהזמן וכל זכות בעל השטר הוא למעלה, ולא יחתוך זכותו.

ודלמא אימלוכי אימליך – פירש בקונטרס: שבישלו, ושוב אינו יכול לחזור לגרש בו. ואין נראה, דלרב נחמן דאמר חזר ומגרש בו, מאי איכא למימרי? ומיהו, אמר הרב רבינו עזרא הנביא: דלעיל שנגמר הגט – אינו יכול לבטלו, אבל בשלא נבחב כולו – מודה רב נחמן דאינו חוזר ומגרש בו. ועוד פירש: דהוה ליה כמו נבחב ביום ונחתם בלילה. ואין נראה, כי העדים ודאי יזהרו שלא יחתמו על שטר מוקדם. ואומר רבינו יצחק: דגראה לפרש ודלמא אימלוכי בו' – דשמא התחיל לכתוב הגט לשם איש אחר, ונמלך וסיימו לשם זה, וכגון ששמותיהן שוין, וכרבי אלעזר דלא בעי מוכיח מתוכו. אי נמי, אפילו כרבי מאיר, ואימליך קודם שם האיש והאשה.

כולי האי לא חיישינן – היינו דוקא לאמליך בין "דרי את" ל"מותרת" לא חיישינן, אבל מכל מקום בענין שיהא ריוח למעלה ולמטה. דאי לאו הכי – חיישינן דלמא גייז ליה, ואימרמי דהוי "דרי את" מלמטה ו"מותרת" למעלה.

אמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו – משמע דהלכה כרבי ירמיה, מדמייתי מרבי ירמיה אהא עובדא – משמע דהכי קיימא לן: חתם סופר ועד ובשר בשאר שטרות, וכתב סופר ועד – פסול אפילו בסופר מובהק, ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מובהק ועד ולכתחילה, אפילו בגיטין. ומכל מקום, אין להכשיר חתם סופר ועד בגיטין מכח רבי ירמיה, דהא לכל אמוראי בסוף פרק "התקבל" (גיטין ס,ב) דמכשרי באומר "אמרו" יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מיניה חורבה, כדאמר התם.

ובך [שייך למשנה לעיל פ,ב] היו נקיי הדעת שבירושלים

כותבין – שלא היו כותבין אלא "איש פלוני בן פלוני". ורבינו חננאל, וכן רבינו חם גרסי: חניכתו וחניכתה – כשר, וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין. פירוש: שלא היו כותבין אלא חניכתם וחניכת אבות. דבגמרא לא איירי בחניכת האיש כדדהכא, אלא חניכה שהמשפחה נקראת על שמה.

[מאי] קראה – "בי תוליד" – חד דור, "בנים" – תרי דור, "ובני בנים" – תרי דור, "בנים" – תרי דור, הרי שבעה]. גליון תוספות.

שמע

הָבָא נַמִי - כְּשֶׁיֵּשׁ רֵיוַח מִלְּמַעְלָה. וְדִלְמָא אִימְלוֹכִי אִימְלִיךְ וְכָתַב: - דִּכְתַב "הֲרֵי אַתְּ" מִלְּמַטָּה וּ"מוּתֶּרֶת" מִלְּמַעְלָה. - וְדִלְמָא אִיתְרְמִי לֵיהּ: - פּוּלֵי הַאי לָא חֵיְישִׁינַן. רַב אַשֵׁי אָמַר: דִּידְיעָה בֵּיהּ מָתָחְתָּא דְּמְגִילְתָא. "חֲתְמוּ עֵדִים בְּרֹאשׁ הַדַּף" וכו'. אִינִי? וְהָא רַב חֲתִים מִן הַצַּד! - הָתָם בְּשֶׁנּוּג כְּלַפֵּי כְּתָב. - אֶלָּא הָא דְּקָתָנֵי: הַקּוֹף רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה וְהָעֵדִים בָּאֶמְצַע - שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וְלִיחֵי הֵי מִינַּיְיהוּ כְּלַפֵּי כְּתָב וְלִיתַכְּשַׁר! הָתָם דְּרְמֵי לֵיהּ כְּעֵיבְרָא. - אִי הָכִי, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד סוֹפוֹ שֶׁל זֶה וְהָעֵדִים בָּאֶמְצַע, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִיקְּרִין בְּסוֹפוֹ - כָּשֵׁר; וְאִי דְּרְמֵי כְּעֵיבְרָא, לְאוּ בְּהֲדֵי הַאי מִיקְּרֵי וְלְאוּ בְּהֲדֵי הַאי מִיקְּרֵי! אֶלָּא, רַב בְּדִיסְקֵי הָוֶה חָתֵים. "גֵּט שֶׁכָּתְבוֹ עִבְרִית וכו' פְּתַב סוֹפֵר וְעֵד - כָּשֵׁר". אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: חָתַם סוֹפֵר שָׁנִינוּ. אָמַר רַב חִסְדָּא: הָא מַנִּי? רַבִּי יוֹסֵי הִיא. הָהִיא דְּתוּבַּת חֲתָנִים דְּאָתְיָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ, דְּהָווּ יָדְעֵי לֵיהּ לְטוּפְּקָא וְלַחֲתִימַת יָדָא דְּחַד סַהֲדָא, סָבַר לְאַכְשׁוּרֵהּ, אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה: חָתַם סוֹפֵר שָׁנִינוּ. "כָּתַב חֲנִיכָתוֹ וַחֲנִיכָתָהּ - כָּשֵׁר". תָּנוּ רַבָּנָן: חֲנִיכַת אָבוֹת בְּגִיטֵּי נָשִׁים - עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה דוֹרוֹת - כָּשֵׁר, מִכָּאן וְאֵילָךְ - פָּסוּל. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּתַב חֲנִיכַת אָבוֹת בְּגִיטֵּי נָשִׁים עַד שִׁלְשָׁה דוֹרוֹת, כְּמַאן? כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי קְרָאָה? "כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנוֹשַׁנְתֶּם". אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא חָרְבָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁעָבְדוּ בָהּ שִׁבְעָה בָּתֵּי דִינִים עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵלּוּ הֵן: יָרְבְעָם בֶּן נְבָט, וּבַעְשָׁא בֶּן אֲחִיָּה, וְאַחְאָב בֶּן עָמְרִי, וְיֵהוּא בֶּן נִמְשִׁי, וּפֶקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ, וּמְנַחֵם בֶּן גָּדִי, וְהוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֻמְלְלָה יֹולֶדֶת הַשִּׁבְעָה נָפְחָה נַפְשָׁהּ בָּאָה שִׁמְשָׁהּ בְּעוֹד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחָפֵרָה". אָמַר רַב אַמִּי: מַאי קְרָאָה? "כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים". אָמְרוּ לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: כְּתִיב בֵּיהּ בְּהוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה: "וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי ה' רַק לֹא כְּמֶלֶכְי יִשְׂרָאֵל", וּכְתִיב: "עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר" וגו'! אָמַר לְהוּ: אוֹתָן פַּרְדֵּסִיאוֹת שֶׁהוֹשִׁיב יָרְבְעָם עַל הַדְּרָכִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶגֶל - בָּא הוֹשֵׁעַ וּבִיטְּלָן, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא עָלוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶגֶל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אוֹתָן שָׁנִים שֶׁלֹּא עָלוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶגֶל יֵלְכוּ בַּשִּׁבְי. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: דֶּרֶשׁ מָרְיָמָר, מַאי דִּכְתִיב: "וַיִּשְׁקוֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ כִּי צַדִּיק ה' אֱלֹהֵינוּ"? מְשׁוּם דְּצַדִּיק ה' אֱלֹהֵינוּ וַיִּשְׁקוֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ?! אֶלָּא, צַדְּקָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִגְלָה גָּלוּת צִדְקִיָּהוּ וְעַדַיִן גָּלוּת יְכָנְיָה קַיְימָה, דִּכְתִיב בֵּיהּ בִּגְלוּת יְכָנְיָה: "הֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף", חָרָשׁ - שֶׁבִּשָּׁעָה שֶׁפּוֹתְחִין נַעֲשׂוּ הַכֹּל כְּחָרְשִׁין, מַסְגֵּר - בִּיוָן שֶׁסּוֹגְרִין שׁוּב אֵינָן פּוֹתְחִין, וְכַמָּה? אֶלֶף. עוֹילָא אָמַר: שֶׁהַקְּדִים שְׁתֵּי שָׁנִים לְ"וְנוֹשַׁנְתֶּם".

אמר

שמע מינה מהדרה דמרי עלמא חמשין ותרתי – ואם תאמר: נהי דמשנבנסו לארץ עד שיצאו יש כל כך, מכל מקום מאז לא עבדו עבודה זרה! ועוד הקשה הרב רבינו אלחנן: הלכמה תאבדו מהר אתר "ונושנתם" קאמר! ואומר רבינו יצחק: דמתחילה מיד היו עובדי עבודה זרה, שפסלו של מיכה היה עמדם. ובגרים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך. אין לפרש דאפילו בענין זה, רוצה לומר דבגרים פסול משום "לפניהם" ולא לפני גרים, אף על פי דהגרים מעשין על פי ישראל – דאין זה לפני גרים, כיון דדיני ישראל מצוים לחובטו. דאטו מומחין עצמן יחבטו אותו, ולא יכלו לצוות להדיוט לחובטו! אלא כמו שפירש רבינו תם: דהגרים חובטין אותו, שאז כשר בזה הענין. וכן פירש רב יהודאי גאון בהלכות גדולות, דבגרים כשר בזה הענין. וכן איתא בירושלמי דמכילתין, אמר רב: ישראל שעשתה במעשה גוי – פסול (אפילו) באומר "איני זן ואיני מפרנס". תני רבי חייא: גוים שעשין במעשה ישראל – כשר, אפילו באומר "איני זן ואיני מפרנס". ואהא דנקט אפילו (באומר) – דלא מתבשר בגוים שלא על פי ישראל, אף על גב דהוי בדין, אמר רבי אסי: מתניתין אמרה כן: ובגרים חובטין אותו ואומרים לו: עשה מה שישראל אומר לך, ולא מה שאנו אומרים לך. **אלא** דרב מרשרשיא בדוחא היא – ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מח,א) מפורש אמאי מייתי לה התלמוד התם, כיון דבדוחא היא, **לפניהם** ולא לפני הדיוטות – פירש בקונטרס: דקאי אשבעים זקנים דעלו עם משה, אף על פי שבתוכבין בסוף פרק "ואלה המשפטים". ורבינו יצחק אומר דא"האלהים" טובא דבתיבי בפרשה קאי. וכן משמע ב"התוכל" (בבא קמא פה,ב) דמ"אלהים" נפקא לן מומחין, דאמר: מאי שנא נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור – דאלהים בענין, וליבא, ואיצטריך קרא ד"לפניהם" דלענין עישוי בענין מומחין. **ולא** לפני הדיוטות – תימה: דמשמע דאיירי קרא בבשרים לדון, ואילו בפרק קמא דקדושין (לה,א) ובבבא קמא (טו,א) דרשינן מינה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה, ואשה פסולה לדון, דתנן בפרק "בא סימן" (נדה מט,ב): כל הכשר לדון – כשר להעיד, ואשה פסולה להעיד, דבמומכה ב"התוכל" (בבא קמא פח,א) ובפרק "שבועת העדות" (ל,א)! ויש לומר: דכלל דפרק "בא סימן" באיש איירי, בלומר, כל איש הכשר לדון כשר להעיד. ומדבורה דכתיב בה (שופטים ד) "והיא שופטה את ישראל" – אין ראיה דאשה כשרה לדון, דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת לדם הדיינים. אי נמי: שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה. מיהו, בירושלמי דיומא (פרק ששי) יש: מעתה ראין אשה מעידה אינה דנה. ואומר רבינו יצחק: דקרא משמע ליה דאיירי בכל ענין, בין בדיינין בין בנדונין.

אי הכי גזלות חבלות נמי – ואם תאמר: והא מצינו בכמה מקומות שהיו דנין גזלות וחבלות: ההוא רעיא בפרק קמא דבבא מציעא (ה,א), והההוא גברא דגזל פרנא דתורי דחברייה (בבא קמא צו,ב), ובכמה מקומות! ויש לומר: דהיו דוחקין אותו על ידי הקבציא ליה זימנא לארץ ישראל. ועוד אומר רבינו יצחק: דגזלות על ידי חבלות קאמר, דאין דנין בבבל שחבל בחברו וגזל לו.

במילתא דשכיחא כר' – כמו בהודאות הלוואות. ומה שאנו מקבלים גרים, אף על גב דגר אומר רבינו יצחק: דעבדינן שליחותייהו; דחשיב כשכיחא. וב"התוכל" (שם) נמי משמע שהיו מקבלים גרים בבבל. ואם תאמר: היכי עבדינן שליחותייהו? והא עכשיו אין מומחין בארץ ישראל, ומי יתן לנו רשותו! ויש לומר: דשליחות דקמאי עבדינן. **והאמר** רב אשי כל קלא דבתר נישואין בו' – ואם תאמר: ולוקמה בתר אירוסין, דהיישינן לרב אשי ויש לומר: דמשמע ליה מתניתין אף בתר נישואין. ועוד: דפסקינן לקמן (גיטין פט,ב) דאף קלא דבתר אירוסין לא חיישינן.

אבלה

אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: שָׁמַע מִינָּה, "מֵהָרָה" דְּמַרֵי עָלְמָא - תְּמָנֵי מְאָה וְחַמְשִׁין וְתַרְתֵּי הוּא. **מִשְׁנָה** גֵּט מְעוּשֶׂה, בְּיִשְׂרָאֵל - כָּשֵׁר, וּבְגוֹיִם - פָּסוּל; וּבְגוֹיִם, חוֹבְטִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: עֲשֵׂה מַה שֶּׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְךָ (וְכָשֵׁר). **גְּמָרָא** אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: גֵּט הַמְעוּשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל, כְּדֵין - כָּשֵׁר, שֶׁלֹּא כְּדֵין - פָּסוּל וּפוֹסֵל, וּבְגוֹיִם, כְּדֵין - פָּסוּל וּפוֹסֵל, שֶׁלֹּא כְּדֵין - אֲפִילּוּ רֵיחַ הַגֵּט אֵין בּוֹ. - מַה נַּפְשָׁךְ? אִי גּוֹיִם בְּנֵי עֲשׂוֹיֵי נִינְהוּ, אַיְתַכְשׁוּרֵי נַמֵּי לֵיתְכַּשַּׁר! אִי לָאו בְּנֵי עֲשׂוֹיֵי נִינְהוּ, מֵיפְסַל לָא לֵיפְסֵל! אָמַר רַב מַשְׁרְשִׁיָא: דִּבְרֵי תוֹרָה גֵּט מְעוּשֶׂה בַּגּוֹיִם כָּשֵׁר, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ פָּסוּל? שֶׁלֹּא תְּהֵא כָּל אַחַת וְאַחַת הוֹלֶכֶת וְתוֹלָה עַצְמָהּ בְּגוֹי, וּמַפְקַעַת עַצְמָהּ מִיַּד בַּעֲלָהּ. - אִי הָכִי, שֶׁלֹּא כְּדֵין אֲפִילּוּ רֵיחַ הַגֵּט אֵין בּוֹ?! וְנֶהֱוֵי שֶׁלֹּא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל, וּמְפַסֵּל נַמֵּי לְפָסוּלוֹ! אֶלָּא, הָא דְּרַב מַשְׁרְשִׁיָא בְּדוּחָא הִיא. וּמַעֲמָא מַאי? כְּדֵין בְּבַדֵּי דְיִשְׂרָאֵל מִיחַלַּף, שֶׁלֹּא כְּדֵין בְּבַדֵּין יִשְׂרָאֵל לָא מִיחַלַּף. אֲבָּיֵי אַשְׁכַּחֵיהּ לְרַב יוֹסֵף דְּיָתֵיב וְקָא מְעַיֵּין, אָמַר לֵיהּ: וְהָא אֲנַן חֲדִיוֹטוֹת אֲנַן, וְתַנְיָא, הַיָּה רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא אַגָּדְיוֹאוֹת שֶׁל גּוֹיִם, אַף עַל פִּי שֶׁדִּיְּינֵיהֶם כְּדִיְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהִיזָּקֵק לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם", "לִפְנֵיהֶם" וְלֹא לִפְנֵי גּוֹיִם, דָּבָר אַחֵר: "לִפְנֵיהֶם" - וְלֹא לִפְנֵי חֲדִיוֹטוֹת! אָמַר לֵיהּ: אֲנַן שְׁלִיחוּתַיְיהוּ קָא עָבְדִינַן, מִידֵּי דַּהֲוָה אֶהוֹדְאוֹת וְהַלְוָאוֹת. - אִי הָכִי, גְּוָילוֹת וְחֻבָּלוֹת נַמֵּי! - כִּי עָבְדִינַן שְׁלִיחוּתַיְיהוּ - בְּמִילְּתָא דְּשָׁכִיחָא, בְּמִילְּתָא דְּלָא שָׁכִיחָא - לָא עָבְדִינַן שְׁלִיחוּתַיְיהוּ.

מִשְׁנָה יָצָא שָׁמָּה בְּעִיר מְקוּדֶּשֶׁת - חֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת, מְגוֹרֶשֶׁת - חֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת, וּבְלֶבֶד שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם אֲמָתְלָא. אֵיזוֹ הִיא אֲמָתְלָא? גֵּירַשׁ אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת אִשְׁתּוֹ עַל תְּנַאי, זָרַק לָהּ קִידּוּשֶׁיהָ בְּסַךְ קָרוֹב לָהּ בְּסַךְ קָרוֹב לוֹ - זוֹ הִיא אֲמָתְלָא. **גְּמָרָא** וְאַסְרִינַן לָהּ אֲמָתְלָא. וְהָאָמַר אַבָּיֵי: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ אֲמָתְלָא אֵינָהּ אֲמָתְלָא! - לָא חַיְישִׁינַן לֵיהּ: הָכִי קָאָמַר: יָצָא שָׁמָּה בְּעִיר מְקוּדֶּשֶׁת - חֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת, מְקוּדֶּשֶׁת וּמְגוֹרֶשֶׁת חרי

שמע מינה מהרה דמרי עלמא — כמנין "ונושנתם", דהא כתיב "כי אבד תאבדון מהר". **משנה** מעושה — בחזקה. **גמרא** כשר — בגון דגר דאמרינן בהו: יוציא ויתן בתובתה, או שהיתה אסורה לו. **פסול** — להתירה לנישא. **ופוסל** — מן הכהונה, משום ריח הגט. **מה נפשך** — דאמרת בגוים בדין פסול ופוסל. **אי גוים בני עשויי** — דדין תורה נינהו, לכוף את ישראל בדין. **תולה עצמה בגוי** — שזכרת גוי אנס לכוף בעלה לגרשה, ובאה עליו בעקיפין. **מיפסל נמי ליפסל** — בשלא כדין ישראל, והואיל ומדאורייתא בני עשויי נינהו כישראל, והא גבי ישראל אמרת שלא כדין פסול ופוסל! **בדוחא היא** — דוחאי לאו בני עשויי נינהו. **כדין** — דגוים, גוים שעישוהו להוציא, ובדין תורה אף על גב דלאו גוים הוא — נזור ביה רבנן לפסולו בבהונה, משום דמיחלף בבדין דישראל, ואתי למימר ישראל נמי שעישוהו כדין — לא פסיל, וההוא גיטא מעליא הוא. **שלא כדין** — דגוים בבדין ישראל לא מיחלף. ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל, ואתי למימר שלא כדין דישראל נמי לא פסיל, ואמרן לעיל דפסיל — היא גופה גזירה היא, אטו כדין, וגזירה לגזירה לא גזרינן. **וקא מעשה אניסי** — כופה איש להוציא את אשתו בדין. **הדיוטות אנן** — שאין מומחין אלא סמוכין, דמיקרו "אלקים" = דיינין, ואין סמיכה בחוצה לארץ, בדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (יד,א). **אונייאות** — אסיפות, כמו: "אוגר בקיץ" (משלי י). **לפניהם** — קאי אשבעים וקנים שעלו עמו לדבר קודם מתן תורה, כדתניא (שמות רבה ד): "ואל משה אמר עלה" וגו', ואף על פי שנבחנה פרשה זו לאחר מתן תורה — קודם מתן תורה נאמרה, ונבנה המזבח, והעלו העולה והשלמים, ובאותו דם נכנסו לבריית. **שליחותייהו** — דבני ארץ ישראל. **קנדרין** — הם נתנו לנו רשות. **מידי דהוה** — אדיני ממונות דהלואות, דעבדינן שלידותייהו, בדאמרינן בסנהדרין (ב,ב). **אי הכי גזילות וחבלות נמי** — לעביד שלידותייהו, ואנן אמרינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין דבעינן שלשה מומחין. **מילתא דשכיחא** — הלואה וכן גט. **משנה יצא שמה בעיר מקודשת** — פנויה שיצא עליה קול: פלונית מתקדשת היום לפלוני, ויש דברים נראין, דמדפרשי אמוראי בגמרא. **חרי זו מקודשת** — ולא תינשא לאחר בלא גט. **מגורשת חרי זו מגורשת** — קא סלקא דעתין דחכי קאמר: אשת כהן שיצא עליה קול: פלונית נתגרשה היום — חרי זו מגורשת, ואסורה לישב עוד בתחיו. דאילו מגורשת להקל ולינשא לשוק — ליכא לפרושי, דמשום יציאת קול נשרי אשת איש לעלמא? והיינו דפרכינן לה בגמרא: ואסרינן לה אגברא? על בעלה כהן. **ובלבד שלא תהא שם אמתלא** — שלא יהא עם הקול של קידושין או של גירושין משל וטעם, שהוא שובר את כתוב הקול. **גירש פלוני את אשתו על תנאי** — זהו שובר של גירושין, שמא לא נתקיים התנאי, זרק לה קידושיה בו' — זהו אמתלא של קידושין, והוא הדין נמי אניפא. **גמרא** ואסרינן לה אגברא — בתמיהה, ואמגורשת קאי, אשת כהן שיצא קול שגירשה בעלה קתני מתניתין: חיישינן לקלא ואסרינן עליה. **והאמר** רב אשי כל קלא — שיצא על האשה משנישאת, ולא יצא עליה קול קודם נישואין. **לא** חיישינן ליה — כגון אם נשאת לכהן, ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה — לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה, וזו נשואה ועומדת היא. **הכי קאמר רב'** — הא של קול דמגורשת ארישא קאי, אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת — חיישינן לה, ואסורה לינשא אלא לאותו איש. חזר ויצא עליה קול מגורשת, שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קידושין ממנו.

חרי

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

הֲלָכָה א׳ מתני׳ בָּצָל שֶׁנְּתָנוֹ לְתוֹךְ עֲדָשִׁים, אִם שָׁלֵם – מַתְּר. אִם חוֹתְכוֹ – בְּנוֹתֵן טַעַם. וּשְׁאָר כָּל הַתַּבְשִׁיל, בֵּין שָׁלֵם בֵּין מְחוּתָּךְ – בְּנוֹתֵן טַעַם. רַבִּי יְהוּדָא מַתִּיר בַּצָּחֳנָה, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְטוֹל אֶת הַזֵּהֲמָה. תַּפּוּחַ שֶׁרְסָקוֹ וּנְתָנוֹ לְתוֹךְ עָפָה וְחִימְצָהּ – חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. שְׁעוֹרִין שֶׁנְּפָלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מֵימָיו – מַתְּרִין:

גמרא בָּצָל שֶׁנְּתָנוֹ לְתוֹךְ עֲדָשִׁים כו׳. רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי אַחַאי בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: מַתְנִיתִין כְּשֶׁהוֹצִיאוֹ חֲעֲדָשִׁים מֵימֵיהֶן, שֶׁחֲעֲדָשִׁים צוֹפְדוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִבְלַע. וּכְמָה דְּתֵימַר עֲדָשִׁים צוֹפְדוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִבְלַע, וְדִכְוָותָהּ עֲדָשִׁים צוֹפְדוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן. מַתְנִיתִין בְּבָצָל שֶׁל חֻלִּין שֶׁנְּתָנוֹ לְתוֹךְ עֲדָשִׁים שֶׁל תְּרוּמָה. אֲבָל בְּבָצָל שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנְּתָנוֹ לְתוֹךְ עֲדָשִׁים שֶׁל חֻלִּין – לָא בְדָא. בְּיָבֵשׁ, אֲבָל בְּלַח – אָסוּר. בְּבָצָל, אֲבָל בְּקִפְלוֹטוֹת, בֵּין לַח בֵּין יָבֵשׁ בֵּין שָׁלֵם בֵּין מְחוּתָּךְ – אָסוּר.

הֶעֱבִיר פִּטְמָתוֹ – כְּמְחוּתָּךְ הוּא. הָיוּ שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה קְטַנִּים כְּמְחוּתָּכִין הֵן. הָדָא דְתֵימַר: כְּשֶׁאֵין בְּקִלְפָּתוֹ הַחִיצוֹנָה כְּדֵי לִתֵּן טַעַם. אֲבָל אִם יֵשׁ בְּקִלְפָּתוֹ הַחִיצוֹנָה כְּדֵי לִתֵּן טַעַם – אָסוּר. תַּמָּן תָּנֵינַן: דָּגִים שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ עִם הַקִּפְלוֹטוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהִשְׁבִּיחוּ – הַשָּׁבַח לְפִי חֶשְׁבּוֹן. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: מַתְנִיתָא דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה! דְּתָנֵינַן: רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בַּצָּחֳנָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לְטוֹל אֶת הַזֵּהֲמָה.

[דף נ״א ע״א]

רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין בְּעָיְין: וְהָדָא דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הָאִסּוּרִין מְשַׁעֲרִין אוֹתָן כַּלּוֹ בָּצָל קִפְלוֹט, דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה. מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּבָצָל שֶׁל חֻקְדֵּשׁ, וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּבָצָל שֶׁל עַכּוּדָה זָרָה.

תַּפּוּחַ שֶׁרִיסְקוֹ וּנְתָנוֹ לְתוֹךְ עָפָה וְחִימְצָהּ – חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. תָּנֵי: רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. רַבִּי אַחָא, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי חֲנִינָא: מַה פְּלִיגִין? בְּמְחַמֵּין בְּמֵימָיו. אֲבָל בְּמְחַמֵּין בְּנוּפוֹ – מַתָּר. כְּמָה דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר תַּמָּן אֵין חִמּוּצוֹ חִמּוּץ בָּרוּר, כֵּן הוּא אָמַר הָכָא אֵין תַּבְשִׁילוֹ תַּבְשִׁיל בָּרוּר.

כָּל נוֹתֵנִי טַעַם, בֵּין לִשְׁבָח בֵּין לְפָגָם – אָסוּר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לִשְׁבָח אָסוּר, לְפָגָם מֻתָּר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁהִשְׁבִּיחַ וְאַחַר כָּךְ פָּגַם, אֲבָל פָּגַם וְאַחַר כָּךְ הִשְׁבִּיחַ אַף רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא שַׁנְיָא הִיא פָּגַם הִיא הִשְׁבִּיחַ, הִיא הִשְׁבִּיחַ הִיא פָּגַם הִיא הַמַּחֲלֶקֶת. תַּמָּן תָּנֵינַן: שְׁעוֹרִים שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מֵימָיו – מֵימָיו מַתָּרִין. הָדָא מַתְנִיתִין מַה הִיא? רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: בְּמַחֲלֶקֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: דִּבְרֵי הַכֹּל. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן אָמַר אִילֵּין שְׁמוּעָתָא, הָכָא רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּמַחֲלֶקֶת, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר דִּבְרֵי הַכֹּל:

הֲלָכָה ב׳ מתני׳ הָרוֹדֶה פַּת חַמָּה וּנְתָנָהּ עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּשֶׁל חִיטִּים וְאוֹסֵר בְּשֶׁל שְׂעוֹרִין מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂעוֹרִין שׁוֹאֲבוֹת. תַּנּוּר שֶׁהִפְסִיקוֹ בְּכַמָּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפַּת, הַפַּת מוּתֶּרֶת שֶׁאֵין טַעַם כַּמָּוֹן אֶלָּא רֵיחַ כַּמָּוֹן׃

גמרא אָמַר רַבִּי זְעֵירָא׃ בְּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יַנַּאי׃ נְתָנָהּ עַל פִּי מְגוּפַּת חָבִית מַהוּ, אָמַר לוֹן

[דף נ״א ע״א]

יַגִּיד עָלָיו רַעוֹ. מַהוּ יַגִּיד עָלָיו רַעוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי׃ כְּהָדָא דְתָנֵינַן תַּמָּן, חָבִית מְלֵאָה פֵּרוֹת וּנְתוּנָה לְתוֹךְ הַמַּשְׁקִין אוֹ שֶׁמְּלֵאָה מַשְׁקִין וּנְתוּנָה לְתוֹךְ הַפֵּרוֹת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר תַּמָּן וְהוּא שֶׁיְּהֵא הַמַּשְׁקִין נוֹגְעִין בָּהָבִית וְהָכָא וְהוּא שֶׁתְּהֵא כִּכַּר נוֹגַעַת בִּמְגוּפָּה.

אָמַר רַבִּי מָנָא׃ וּמִינָּהּ כְּמָה דְתֵימָא וְהוּא שֶׁתְּהֵא הַמַּשְׁקִין נוֹגְעִין בָּהָבִית עַצְמָהּ, וְאַף הָכָא וְהוּא שֶׁתְּהֵא הַכִּכָּר נוֹגַעַת בִּמְגוּפָּה עַצְמָהּ. מִלְּתֵיהּ אָמְרָה אֲפִילוּ בְּצוֹנֶנֶת. אָמַר רַבִּי בָּא׃ בְּצוֹנֶנֶת הָוֶה עוֹבָדָא. וְהָא תָּנֵינַן חַמָּה! אָמַר רַב חִסְדָּא׃ שֶׁלֹּא תֹאמַר הוֹאִיל וְהֶחָבֵל כּוֹבֵשׁ יְהֵא מֻתָּר.

כְּמָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר׃ מַיִם עוֹשִׂין פֵּרוֹת וּמַשְׁקִין אֵין עוֹשִׂין פֵּרוֹת, דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה, אֶלָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר׃ מַיִם עוֹשִׂין פֵּרוֹת וַחֲסִירִין, וּמַשְׁקִין עוֹשִׂין פֵּרוֹת וְאֵינָן חֲסֵרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ אֵין מַשְׁקִין עוֹשִׂין פֵּרוֹת כָּל עִקָּר.

וּמַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁהָיִינוּ הוֹלְכִים אֵצֶל רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה לְקֵיסָרִין לִלְמוֹד תּוֹרָה הָיִינוּ נוֹתְנִין חַמְטוֹתֵינוּ עַל גַּבֵּי קְבוּטִין שֶׁל מוּרְיִים וְהָיִינוּ טוֹעֲמִין בְּהוּ טַעַם מוּרְיִים, דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה, מֵהֲלוּמִין הָיוּ.

וְאֵין אָסוּר מִשּׁוּם גָּזֵל בַּעַל הַבַּיִת? נוֹטְלִין הָיוּ רְשׁוּתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

חִטִּין מִלְּמַטָּן וּשְׂעוֹרִין מִלְּמַעְלָן, כְּשֵׁם שֶׁאֵין הַחִטִּים שׁוֹאֲבוֹת כָּךְ אֵין הַשְּׂעוֹרִין שׁוֹאֲבוֹת. שְׂעוֹרִין מִלְּמַטָּן וְחִטִּים מִלְּמַעְלָן, כְּשֵׁם שֶׁהַשְּׂעוֹרִין שׁוֹאֲבוֹת כָּךְ הַחִטִּים שׁוֹאֲבוֹת.

מַהוּ לְצָלוֹת שְׁנֵי שַׂפּוּדִין אֶחָד שֶׁל בָּשָׂר שְׁחוּטָה וְאֶחָד שֶׁל בָּשָׂר נְבֵלָה בְּתַנּוּר אֶחָד? רַב יִרְמְיָה אָמַר בְּשֵׁם רַב׃ אָסוּר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר בְּשֵׁם לֵוִי׃ מֻתָּר.

[דף נ״ב ע״א]

פְּלִיגָא מַתְנִיתִין עַל רַב׃ אֵין צוֹלִין שְׁנֵי פְּסָחִים בְּתַנּוּר אֶחָד מִפְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת. לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת, הָא שֶׁלֹּא מִפְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת – לֹא.

מֵי צִתְרֵי, רַב אָמַר אָסוּר, וּשְׁמוּאֵל אָמַר מֻתָּר.

אַיְכַיל שְׁמוּאֵל לְרַב מֵי צִתְרֵי. הֲדֵין טְוִויָה, רַב חֲיָיא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב׃ מְשֻׁגֶּר לֵיהּ בַּהֲרוּתָא׃

הֲלָכָה ג' מתני' תִּלְתָּן שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מַיִם, בִּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, אִם יֵשׁ בַּזֶּרַע כְּדֵי לִתֵּן טַעַם, אָבַל לֹא בָּעֵץ. וּבַשְּׁבִיעִית וּבִכְלְאֵי הַכֶּרֶם וְהֶקְדֵּשׁ, אִם יֵשׁ בַּזֶּרַע וּבָעֵץ כְּדֵי לִתֵּן טַעַם.

מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם – יְדַלּוֹקוּ. הָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טֶבֶל – כּוֹתֵשׁ וּמְחַשֵּׁב כַּמָּה זֶרַע יֵשׁ בָּהֶן, וּמַפְרִישׁ אֶת הַזֶּרַע, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֶת הָעֵץ. אִם הִפְרִישׁ, לֹא יֹאמַר: "אֶכְתּוֹשׁ וְאֶטֹּל אֶת הָעֵץ וְאֶתֵּן אֶת הַזֶּרַע", אֶלָּא נוֹתֵן אֶת הָעֵץ וְאֶת הַזֶּרַע:

גְּמָרָא וְאֵין עֵץ פּוֹגֵם וְחוֹזֵר וּפוֹגֵם? מַתְנִיתִין כְּמַאן דְּאָמַר נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם – אָסוּר. וַאֲפִילּוּ כְּמַאן דְּאָמַר נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם – מוּתָּר, מוֹדֵי הוּא הָכָא שֶׁהוּא אָסוּר. לָמָּה? כָּל דָּבָר שֶׁנִּפְלָה לְתוֹכוֹ תִלְתָּן הוּא מַשְׁבִּיחַ. וְכַמָּה הִיא חֲבִילָה? עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה זִירִין. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְאַרְבַּע מִינְּהוֹן מִיטָּה. מִלְּתֵיהּ אָמְרָה, עַד שֶׁהֵן בַּחֲבִילוֹת הֵן נִטְבָּלוֹת. מֵעַתָּה, וַאֲפִילּוּ שִׁיבְּלִין! אֵין מַכְנִיסָן לָבֶן. וַהֲלֹא חֲבִיּוֹת מַכְנִיסָן לָבֶן! אֵין גִּידּוּלֵיהוֹן לָבֶן. וְאֵלּוּ מַכְנִיסָן לָבֶן וְגִידּוּלֵיהוֹן לָבֶן:

הֲלָכָה ד' מתני' זֵיתֵי חֵלִּין שֶׁבְּכָשָׁן עִם זֵיתֵי תְרוּמָה, פְּצוּעֵי חֵלִּין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה, פְּצוּעֵי חֵלִּין עִם שְׁלֵמֵי תְרוּמָה, אוֹ בְּמֵי תְרוּמָה – אָסוּר. אֲבָל שְׁלֵמֵי חֵלִּין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה – מֻתָּר:

[דף נ"ב ע"ב]

גְּמָרָא אָמַר רַבִּי יוֹנָה: זֹאת אוֹמֶרֶת: פְּצוּעִין – בּוֹלְעִין וּפוֹלְטִין וְחוֹזְרִין וּבוֹלְעִין. שְׁלֵמִין – בּוֹלְעִין וּפוֹלְטִין וְעוֹד אֵינָן בּוֹלְעִין. הֲדָא אָמְרָה, לֹא לִשְׁבַח וְלֹא לְפָגָם – אָסוּר.

מַתְנִיתִין – דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם אָסוּר. וְהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם מֻתָּר! כַּהֲדָא רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כְּרוּב שֶׁל שַׁקְנָיָא שֶׁשְּׁלָקוֹ עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל – אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ:

הֲלָכָה ה' מתני' דָּג טָמֵא שֶׁבְּכָשׁוֹ עִם דָּג טָהוֹר, כָּל גָּרֵב שֶׁהוּא מַחֲזִיק סָאתַיִם, אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֲשָׂרָה זוּז בִּיהוּדָה שֶׁהֵן חֲמֵשׁ קְלָעִים בַּגָּלִיל, דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רְבִיעִית בְּסָאתַיִם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד מִשִּׁשָּׁה עָשָׂר בּוֹ. חֲגָבִים טְמֵאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טְהוֹרִים – לֹא פָּקְלוּ אֶת צִירָן. הֵעִיד רַבִּי צָדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טְמֵאִים – שֶׁהוּא טָהוֹר:

גְּמָרָא תָּנֵי רַבִּי יוּדָא בַּר פָּזִי דְּבַר דְּלֵיָה: דָּג טָהוֹר טָפֵל שֶׁבְּכָשׁוּ עִם דָּג טָמֵא מָלִיחַ – אָסוּר. וְהָתָנֵי רַבִּי חִיָּא: מַדִּיחוֹ וּמֻתָּר! אָמַר רַבִּי מָנָא: מַאן דְּאָמַר מַתָּר, בְּשֶׁבְּכָשָׁן שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת. מַאן דְּאָמַר אָסוּר, בְּשֶׁבְּכָשָׁן זֶה אַחַר זֶה.

[דף נ"ג ע"א]

תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵּן, דְּתָנֵינַן: אוֹ בְּמֵי תְרוּמָה אָסוּר, לֹא בְּשֶׁבְּכָשָׁן זֶה אַחַר זֶה:

כָּל גֶּרֶב שֶׁמַּחְזִיק סָאתַיִם. כַּמָּה סְאָתָהּ עָבְדָא? עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לוֹגִין. וְכַמָּה לוֹגָא עָבִיד? תַּרְתֵּין לִיטְרִין. וְכַמָּה לִיטְרָא עָבְדָא? מְאָה זִינִין. נִמְצָא כָּל זֵין וָזֵין – אַחַת מִתֵּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים. הוֹרֵי רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי בּוֹן: בְּעַכְּבָּרָא חַד לְאָלָף. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי חֲנִינָא: רוֹבַע צִיר בְּסָאתַיִם צִיר. וַהֲלֹא אֵין צִיר דָּג טָמֵא מַצִּיל!

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: חַשָּׁבִית יָתָהּ קָרוֹב לְמָאתַיִם. רַבִּי אֵילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר חִיָּא: רוֹבַע צִיר בְּסָאתַיִם דָּגִים וְצִיר. אֲתָא עוּבְדָא קוֹמֵי רַבִּי יאשִׁיָּה וְהוֹרֵי כֵּן. וְתָנֵי כֵּן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֶה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, וּמַנִּיחַ לְפָנָיו, שֶׁמַּתָּר לַעֲשׂוֹת בַּסֵּדֶר הַזֶּה. אֲבָל אִם הָיָה שׁוֹלֶה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, וּמַנִּיחַ לְאַחֲרָיו, אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִבַּסֵּדֶר הַזֶּה – מַתָּר עַל יְדֵי עִלָּה.

גְּבוּנְתָּא אִיקְלְקְלַת. שָׁאַל רַבִּי חַגַּי לְרַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא, אָמַר לֵיהּ: דָּבָר שֶׁל רַבִּים אֵינוֹ נֶאֱסָר. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי אָמַר רַבִּי יִצְחָק שָׁאַל [וְאִילֵּין אַגַּרְתָּא לֹא גַּיִם [גּוֹיִים] לוֹקֶם כְּתִיב בָּהֶן, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ עַל יְדֵי עִלָּה!

הֵעִיד רַבִּי צָדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טְמֵאִים שֶׁהוּא טָהוֹר. מַהוּ טָהוֹר? טָהוֹר מִלְּהַכְשִׁיר. הָא לְטַמֵּא, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא מְטַמֵּא:

[דף נ"ג ע"ב]

הֲלָכָה ו' מתני' כָּל הַנִּכְבָּשִׁים זֶה עִם זֶה – מַתָּרִים אֶלָּא עִם הַחֲסָיוֹת. חֲסָיוֹת שֶׁל חִלִּין עִם חֲסָיוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, יֵרָק שֶׁל חִלִּין עִם חֲסָיוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – אָסוּר. אֲבָל חֲסָיוֹת שֶׁל חִלִּין עִם יֵרָק שֶׁל תְּרוּמָה – מַתָּר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתַּרְדִּין – אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹתְנִין טַעַם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּרוּב שֶׁל שַׁקְיָא עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל – אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה – מַתָּרִין אֶלָּא עִם הַבָּשָׂר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: כְּבֵד אוֹסֶרֶת וְאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלֶטֶת וְאֵינָהּ בּוֹלַעַת. בֵּיצָה שֶׁנִּתְבַּלָּה בְּתַבְלִין אֲסוּרִים – אֲפִילּוּ חֶלְמוֹן שֶׁלָּהּ אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בּוֹלַעַת. מֵי כְּבָשִׁים וּמֵי שְׁלָקוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – אֲסוּרִים לְזָרִים:

גְּמָרָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כַּאן נִכְבָּשִׁים אֶלָּא נִשְׁלָקִים. כָּבוּשׁ – כְּרוֹתֵחַ הוּא. רַבִּי חֲנִינָא תִּירְתָא בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: חָסִית בְּחָסִית מִין בְּמִינוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. רַבִּי יֶמָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּבָשָׂר בְּבָשָׂר שֶׁהוּא מַתָּר. אָמַר רַבִּי זְעִירָא לְרַבִּי יֶמָא: וְאִלּוּ לֹא אִתְאֲמְרַת הָדָא לֹא הֲוֵינָן יָדְעִין דְּהוּא כֵּן. וְדֵילְמָא לֹא אִתְאֲמְרַת! אֶלָּא מוֹדֵי רַבִּי עֲקִיבָא לַחֲכָמִים בְּבָשָׂר בְּבָשָׂר – שֶׁהוּא אָסוּר.

אַתָּא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֵי רַבִּי עֲקִיבָה לַחֲכָמִים בְּבָשָׂר בְּבָשָׂר – שֶׁהוּא אָסוּר. רַבִּי חֲנַנְיָא שָׁמַע לָהּ מִן דְּבַתְרָא, רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה – מַתָּרִים, חוּץ מִן הַבָּשָׂר. הָא

בָּשָׂר בְּבָשָׂר – אָסוּר. דִּילְמָא אִתְאֲמַרְתְּ אֶלָּא מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָה בְּבָשָׂר בְּבָשָׂר שֶׁהוּא אָסוּר. רַבִּי חֲנַנְיָא, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָה בְּבָשָׂר בְּבָשָׂר שֶׁהוּא אָסוּר.

[דף נ"ד ע"א]

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: חֲוִינָן סַבְרִין מֵימַר: שֶׁל בַּעַל – בּוֹלֵעַ. מִן מַה דְּאָמַר רַב חוּנָא סַב מִן אִיבָּה וְהַב לַפְּלוּפָּה, הֲדָא אָמְרָה שֶׁל שָׁקֵי בּוֹלֵעַ.

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: שְׁלָקָהּ בְּחוֹלֶב מַהוּ? רַבִּי זְעֵירָא לֹא אָכַל כְּבֵד מִימָיו, שְׁלָקָהּ רַבִּי בָּא וְאָכְלָה לֵיהּ. וְאִית דְּאָמַר: מָלְחָהּ רַבִּי בָּא וְאָכְלָה לֵיהּ.

חֶלְמוֹן אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: חֶלְמוֹן אָסוּר וְכָל שֶׁכֵּן חֶלְבּוֹן בֵּיצִים. רַבִּי יִצְחָק רַבָּה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בֵּיצִים שֶׁשְּׁלָקָן וּמָצָא בָּהֶן אֶפְרוֹחַ – בְּנוֹתֶן טַעַם. רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, אַדָּא בַּר גֶּרְשׁוֹן, רַבִּי בִּירִי, רַבִּי לֵוִי בַּר פַּלְטָא, זְקֵן אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי: שִׁשִּׁים וְאַחַת – אֲסוּרוֹת, שִׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם – מֻתָּרוֹת. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: הֵעִיד אַדָּא חֲבֵרֵנוּ לְפָנֵינוּ בְּשִׁשִּׁים, וְאָמַר מִי שֶׁיָּבִיא לִי יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים – מַכְשִׁיר אֲנָא.

אָמְרִין לְשִׁמְעוֹן בַּר וָוא, אָמַר אַתְּ הָכִין, וְאִינּוּן אָמְרִין הָכִין, אָמַר לוֹן: אֲנָא מַה דְּשַׁמְעִית, וְאִינּוּן מַה דְּשַׁמְעִין. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא אָמַר קוֹמֵי רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּרַבִּי, אָמַר לֵיהּ: אַבָּא לֹא מוֹרֵי בְּאַרְבָּעִים וְשֵׁבַע, וַאֲנָא מוֹרֶה בְּאַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ.

רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי, וְאָמַר אִית תַּמָּן חַמְשִׁין. רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: וְהַיֶּרֶק וְהַקְלִיפִּין וְהַמַּיִם מִצְטָרְפִין. אָמַר רַב זְעֵירָא: וְאִסּוּר מִתּוֹכָן. אָמַר רַב הוּנָא: קְלִיפֵּי אִסּוּר מַעֲלִין אֶת הַהֶיתֵּר. רַב זְעֵירָא: הֲדָא דְּתֵימַר וְהוּא שֶׁשִּׁלְּקָן בִּקְלִיפֵיהֶן שְׁלוּקוֹת בִּשְׁלוּקוֹת, אֲבָל שִׁלְּקָן בֵּיצִים קְלוּפוֹת בְּשֶׁאֵינָן קְלוּפוֹת, אוֹ שֶׁאֵינָן קְלוּפוֹת בִּקְלוּפוֹת, שְׁלוּקוֹת בְּשֶׁאֵינָן שְׁלוּקוֹת, צְרִיכִים שִׁעוּר אַחֵר.

גְּעוּלֵי בֵּיצִים – מֻתָּרִים, שׁוֹרוֹ עֹבֵר וְלֹא יַגְעִיל (איוב כא י). בֵּיצִים שֶׁהִקְרִימוּ – הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת. מוּזָרוֹת, הַנֶּפֶשׁ הַיָּפָה תֹּאכַל, מָצָא בָּהֶן דָּם – קוֹלַף מִקּוֹם הַדָּם. רַב זֵירָא סָלַק לְמִבְקָרָה לְרַבִּי חִיָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק עַטִּישָׁיָא, אַשְׁכְּחֵיהּ יָתִיב, אָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּלֹבֶן חֶלְמוֹן, אֲבָל בְּלֹבֶן חֶלְבּוֹן – מֻתָּר. הוּא סָבַר דְּהוּא גַּבֵּיהּ מִן אֲבָהַתֵּיהּ. אָתָא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין חֶלְבּוֹן בֵּין חֶלְמוֹן – אָסוּר. תָּנֵי רַבִּי חַלַּפְתָּא בֶּן שָׁאוּל: חֶלְמוֹן אָסוּר, חֶלְבּוֹן מֻתָּר. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: הֵן דְּאָמַר בַּחֶלְמוֹן אָסוּר, כְּשֶׁנִּמְצָא בִּמְקוֹם זְכָרוּתוֹ שֶׁל חֶלְמוֹן, וַאֲפִילוּ חֶלְמוֹן, וְהוּא שֶׁנִּמְצָא בִּמְקוֹם זְכָרוּתוֹ שֶׁל מֹחַ שֶׁמְּמֵנּוּ אֶפְרוֹחַ נוֹצָר.

תַּמָּן תָּנֵינָן: אֵלּוּ פּוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין, הַמַּיִם בֵּין טְהוֹרִים בֵּין טְמֵאִין. מֵי כְּבָשִׁים מֵי שְׁלָקוֹת, וְהַתֶּמֶד עַד שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ. הָכָא אַתְּ עָבֵד לֵיהּ אוֹכֶל, וְהָכָא אַתְּ עָבֵד לֵיהּ מַשְׁקֶה! אָמַר רַבִּי מָנָא: כָּאן בְּקַשִּׁין

כָּאן בְּרַבִּין, כָּאן בְּאוֹכֶל כָּאן בְּמַשְׁקֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן:

[דף נ"ד ע"ב]

אֲפִלּוּ תֵימַר כַּאן וְכַאן בְּקַשִּׁין, כַּאן וְכַאן בְּרַבִּין, נוֹתְנִין טְעָמִים בִּתְרוּמָה וְאֵין נוֹתְנִין טְעָמִים בְּמִקְוֶה:

הַדָּרָן עָלָךְ בְּצַל שֶׁנִּתְּנוּ

פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

הֲלָכָה א' מתני' אֵין נוֹתְנִין דְּבֶלָּה וּגְרוֹגָרוֹת לְתוֹךְ הַמּוּרְיִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְאַבְּדָן. אֲבָל נוֹתְנִין אֶת הַיַּיִן לַמּוּרְיִים. וְאֵין מְפַטְּמִין אֶת הַשֶּׁמֶן, אֲבָל עוֹשִׂין הַיַּיִן יֵינוֹמְלִין. אֵין מְבַשְּׁלִין יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַמְעִיטוֹ. רַבִּי יְהוּדָא מַתִּיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַשְׁבִּיחוֹ:

גמרא אֵין נוֹתְנִין דְּבֶלָּה וּגְרוֹגָרוֹת לְתוֹךְ הַמּוּרְיִים כו'. תָּנֵי: נוֹתֵן דְּבֶלָּה וּגְרוֹגָרוֹת לְתוֹךְ הַמּוּרְיִים, כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹתְנִין תַּבְלִין, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִסְחָטֵם לְהוֹצִיא מֵימֵיהֶם, וּבְתַבְלִין מַתָּר שֶׁכָּךְ הוּא מְלַאכְתָּן.

צְרוֹר תַּבְלִין שֶׁנִּתְּנוּ לְתוֹךְ קְדֵרָה זוֹ, וְחָזַר וּנְתָנוּ לְתוֹךְ קְדֵרָה אַחֶרֶת, אִם בְּטֵל טַעְמוֹ – מֻתָּר, וְאִם לָאו – אָסוּר. מַה בֵּינָהּ לְבֵין שֶׁבֶת? לֹא כֵן תָּנֵי: הַשָּׁבֶת שֶׁנִּתַּן טַעַם בַּקְּדֵרָה – אֵין בָּהּ מִשּׁוּם תְּרוּמָה, וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה טְמֵאַת אוֹכְלִין! מִשֶּׁלְּךְ נָתְנוּ לְךָ, בְּדִין הָיָה שֶׁלֹּא תְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין, וְהֵן אָמְרוּ שֶׁתְּטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין, וְהֵן אָמְרוּ: מִכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה טַעַם בַּקְּדֵרָה – בְּטֵלָה.

רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי הִיא, דְּתַנְיָא: יַיִן לַמּוּרְיִים, רַבִּי מַתִּיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסֵר. לְפִיכָךְ אִם עָבַר וּנְתָנוֹ, רַבִּי אוֹסֵר לְזָרִים, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר לְזָרִים. רַבִּי מָנָא בְּרַבִּי תַּנְחוּם בָּעֵי: כְּדִבְרֵי מִי שֶׁמַּתִּיר לְזָרִים, מוּרְיִים שֶׁל גּוֹיִם לָמָּה אָסוּר? רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּא בַּר וָוא: מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גּוֹיִם הֵן אֲסוּרִים. הֲתִיב רַבִּי יוֹסֵי: וְהָתָנֵי: חֹמֶץ (אוּמָן) מֻתָּר, שֶׁאֵינוֹ חֹמֶץ (אוּמָן) אָסוּר. חֹמֶץ (אוּמָן) מֻתָּר לֹא אֲפִלּוּ מְבוּשָׁלִין, וְדִכְוָותֵיהּ שֶׁאֵינוֹ חֹמֶץ (אוּמָן) אָסוּר וַאֲפִילוּ שֶׁאֵינָן מְבֻשָּׁלִים. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בַּר כָּרִי: וַאֲפִילוּ כְּמַאן דְּאָמַר חֹמֶץ (אוּמָן) מֻתָּר, וּבִלְבַד בְּיוֹדֵעַ.

הֲדָא אָמְרָה: הַנָּיַית תְּרוּמָה – מוּתֶּרֶת, הַנָּיַית עֲבוֹדָה זָרָה – אֲסוּרָה.

[דף נ"ה ע"א]

רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי יוֹחָנָן, חַד אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִמִּדָּתוֹ. וְתָרָנָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִשּׁוּתָיו. וְלֹא יָדְעִין מַאן אָמַר דָּא וּמַאן אָמַר דָּא. מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִתְּלָפָּה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵינָהּ מַחְלֶפֶת, תַּמָּן בְּכֹהֵן וְכַאן בִּבְעָלִים, תֵּיוּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִשּׁוּתָיו. יְהוּדָה בָּן כִּיבִי רַבִּי אֵימֵי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִשּׁוּתָיו:

הֲלָכָה ב׳ מתני׳ דְּבַשׁ תְּמָרִים, וְיֵין תַּפּוּחִים, וְחוֹמֶץ סִיתְוָנִיוֹת, וּשְׁאָר כָּל מֵי פֵּרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – רַבִּי לֵיעֶזֶר מְחַיֵּיב קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. רַבִּי לֵיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מַשְׁקֶה. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא מָנוּ חֲכָמִים שִׁבְעָה מַשְׁקִין כְּמוֹנֵי פַּפָּטִין, אֶלָּא אָמְרוּ: שִׁבְעָה מַשְׁקִין – טְמֵאִין, וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִין – טְהוֹרִין:

גמרא הֲווֹן בָּעְיֵין מֵימַר: מַה פְּלִיגִין? בְּחֹמֶשׁ, אֲבָל בְּקֶרֶן אַף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֵי. מַה פְּלִיגִין? לְשֶׁעָבַר, הָא בִּתְחִלָּה אַף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֵי. וְתָנֵינָן: דְּבַשׁ תְּמָרִים, רַבִּי לֵיעֶזֶר מְחַיֵּיב בְּמַעַשְׂרוֹת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר! כַּאן – שֶׁזָּכוּ מִשֶּׁנִּטְבְּלוּ, וְכַאן – שֶׁזָּכוּ עַד שֶׁלֹּא נִטְבְּלוּ. מוֹדֵי רַבִּי לֵיעֶזֶר שֶׁאִם עָשַׂר עַל הַתְּמָרִים אֲפִלּוּ בְּאַסְפַּמְיָא, דְּבָשָׁן – מֻתָּר. מִלְּתֵיהּ אָמַר, שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר מִן הַתְּמָרִים עַל הַדְּבַשׁ לְפִי תְּמָרִים.

רַבִּי לֵיעֶזֶר מְחַיֵּיב בַּמַּעַשְׂרוֹת. תָּנֵי: רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: לֹא שָׁרַבִּי לֵיעֶזֶר מְחַיֵּיב בְּמַעַשְׂרוֹת, אֶלָּא שֶׁרַבִּי לֵיעֶזֶר אוֹמֵר: שֶׁלֹּא יֹאכַל מִן הַתְּמָרִים עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר עַל הַדְּבַשׁ. מִלְּתֵיהּ אָמְרָה שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר מִן הַתְּמָרִים עַל הַדְּבַשׁ לְפִי דְּבַשׁ וּלְפִי תְּמָרִים:

[דף נ״ה ע״ב]

רַבִּי לֵיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מַשְׁקֶה. תָּנֵי: רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: לֹא שָׁרַבִּי לֵיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מַשְׁקֶה, עַל מַה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ מַשְׁקֶה, שֶׁרַבִּי לֵיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מַשְׁקֶה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוֹלְכִין אַחַר הָרוֹב.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי נָתָן, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב וְרַבִּי לֵיעֶזֶר, שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. רַבִּי מֵאִיר, דְּתַנְיָא: אֵין מֵי פֵּרוֹת בְּטֵלִין לְעוֹלָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, דְּתָנֵי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: צִיר טָהוֹר שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא – טָמֵא. וְהָדִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּהָכָא.

טַעֲמָא דְּרַבִּי לֵיעֶזֶר, וְכָל מַשְׁקֶה. מַה טַּעֲמָא דְּרַבָּנָן? **אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה.** מַה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוּ אָמַר: כְּלָל וּפְרָט – הַכֹּל בַּכְּלָל. וְרוּבָּה מִדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דּוּ אָמַר: אֲפִלּוּ כְּלָל וּפְרָט וְחָזַר וְכָלַל – הַכֹּל בַּכְּלָל.

רַבִּי פְּרִיגּוֹרִי דְּקֵיסָרִין אָמַר: רַבִּי לְעָזָר, בֵּי [בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אֶלָּא כָּךְ מֵשִׁיב רַבִּי לֵיעֶזֶר לַחֲכָמִים, מַה דְּאִית לְכוֹן **אֲשֶׁר יֹאכַל** – פְּרַט לְאוֹכֵל פָּרוּחַ, בֵּן אִית לִי **אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה** – פְּרַט לְמַשְׁקֶה פָּרוּחַ. אָמְרוּ לוֹ: לֹא דּוֹמִין אוֹכְלִין לְמַשְׁקִין. לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאוֹכְלִין, שֶׁכֵּן אוֹכֵל פָּרוּחַ מֵעַקְּרוֹ – טָהוֹר, תֹּאמַר בְּמַשְׁקִין שֶׁכֵּן מַשְׁקֶה פָּרוּחַ מֵעַקְּרוֹ – טָמֵא. דָּבָר אַחֵר, לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאוֹכְלִין, שֶׁכֵּן אוֹכְלִין הַמְיֻחָדִים לְאָדָם – אֵינָן צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה, תֹּאמַר בְּמַשְׁקִין, שֶׁכֵּן מַשְׁקִין הַמְיֻחָדִים לְאָדָם – צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה.

וּמִפְּנֵי שֶׁצְּרִיכִין מַחֲשָׁבָה יְהֵא מַשְׁקֶה פָּרוּחַ מֵעַקְּרוֹ טָמֵא? הוֹאִיל וְהֵן צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה יְהֵא מַשְׁקֶה הַפָּרוּחַ מֵעַקְּרוֹ טָהוֹר. דָּבָר אַחֵר, אָמְרוּ לוֹ, לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאוֹכְלִין, שֶׁכֵּן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה לְאָדָם אֵינָן

בָּאִין בְּמַחְשָׁבָה, תֹּאמַר בְּמַשְׁקִין, שֶׁכֵּן מַשְׁקֶה בְּהֵמָה לְאָדָם בָּאִין בְּמַחְשָׁבָה! וְתָנֵי כֵּן: כָּל מַשְׁקֶה, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה? פֵּרַט לְמַשְׁקֶה טָרוּחַ; דִּבְרֵי רַבִּי לְיֵעֶזֶר. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַשְׁקִין יוֹצְאִין לֹא יְדֵי עוֹפוֹת וְלֹא יְדֵי פֶּרֶה.

[דף נ"ו ע"א]

חַבְרַיָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מוֹדֶה רַבִּי לִיעֶזֶר לַחֲכָמִים בְּמַשְׁקֶה טָרוּחַ מֵעַקְרוֹ – שֶׁהוּא טָמֵא. וְהָתְנִינַן: הַמּוֹהֵל הַיּוֹצֵא מֵהֶן, רַבִּי לִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מוֹדֶה רַבִּי לִיעֶזֶר לַחֲכָמִים בְּמֵי יָם הַגְּדוֹל, שֶׁאֲפִילוּ הֵן טְרוּחִים, הַתּוֹרָה קָרָא אוֹתָן יַמִּים, וּלְמִקְוֶה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ: מוֹדֵי רַבִּי לִיעֶזֶר לַחֲכָמִים בְּמֵי תַּרְדִּין וּבְמֵי שְׁלָקוֹת – שֶׁאֵינָן מַכְשִׁירִין. רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם שְׁמָנָה מַשְׁקִין הֵן, אֱמוֹר לוֹ חֲרֵי טַל וּמַיִם מִין אֶחָד הֵן, וּמְנוּ אוֹתָן חֲכָמִים שְׁנַיִם, אִילּוּ הָוֶה לוֹן חוֹרָן לֹא מָנְיֵניהּ? וְאֵין הָוֶה חוֹרָן לֹא הָוֶה מָנְיֵניהּ:

הֲלָכָה ג' מתני' אֵין עוֹשִׂין תְּמָרִים דְּבַשׁ, וְלֹא תַפּוּחִים יַיִן, וְלֹא סִיתְוָנִיּוֹת חֹמֶץ, וּשְׂאָר כָּל הַפֵּרוֹת אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִבְּרִיָּתָן בִּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, אֶלָּא זֵיתִים וַעֲנָבִים בִּלְבַד. אֵין סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עָרְלָה, אֶלָּא עַל הַיּוֹצֵא מֵהַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. וְאֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים מַשְׁקִין אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. אֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מַשְׁקֶה אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. וְאֵין מַקְרִיבִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. עֻקְצֵי תְּאֵנִים וְהַגְּרוֹגָרוֹת וְהַכְּלוּסִים וְהַחֲרוּבִים שֶׁל תְּרוּמָה – אֲסוּרִין לְזָרִים:

גמרא רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: בֵּינִי מַתְנִיתָא, אֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים מַשְׁקִין אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים, וַאֲפִילוּ מִשֶּׁזָּכוּ בָהֶן בָּעָלִים. וְהָתְנֵי: דֶּרֶךְ בִּכּוּרִים מַשְׁקֶה לַהֲבִיאָן, מִנַּיִן שֶׁיָּבִיא? תַּלְמוּד לוֹמַר תָּבִיא! מִשֶּׁלְקָטָן מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה עַל מְנַת כֵּן. בְּרַם הָכָא בְּשֶׁלֹּא לְקָטָן מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה עַל מְנַת כֵּן.

זֵיתִים שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרִים – יֵעָשׂוּ שֶׁמֶן. טְמֵאִים – לֹא יֵעָשׂוּ. וַעֲנָבִים בֵּין טְמֵאוֹת בֵּין טְהוֹרוֹת – לֹא יֵעָשׂוּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל זֵיתִים טְהוֹרִים שֶׁיֵּעָשׂוּ, עַל מַה נֶחְלְקוּ? עַל הַטְּמֵאִים, שֶׁרַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר: שֶׁלֹּא יֵעָשׂוּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁיֵּעָשׂוּ. וַעֲנָבִים, טְהוֹרוֹת – יֵעָשׂוּ, וּטְמֵאוֹת – לֹא יֵעָשׂוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּזֵיתִים טְהוֹרִים – שֶׁיֵּעָשׂוּ. עַל מַה נֶחְלְקוּ? עַל הַטְּמֵאִים, שֶׁרַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יֵעָשׂוּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יֵעָשׂוּ. וַעֲנָבִים, בֵּין טְהוֹרוֹת בֵּין טְמֵאוֹת – יֵעָשׂוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּזֵיתִים טְהוֹרִים – שֶׁיֵּעָשׂוּ, וַעֲנָבִים טְמֵאוֹת – שֶׁלֹּא

יֵעָשׂוּ. וְעַל מַה נֶחְלְקוּ? עַל זֵיתִים טְמֵאִים וְעַל עֲנָבִים טְהוֹרוֹת, שֶׁרַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: שֶׁלֹּא יֵעָשׂוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁיֵּעָשׂוּ.

כָּל עַמָּא רָבְיָין עַל דְּרַבִּי מֵאִיר,

[דף נ"ו ע"ב]

בַּעֲנָבִים טְהוֹרוֹת – שֶׁיֵּעָשׂוּ. וְלָמָּה אָמַר שֶׁלֹּא יֵעָשׂוּ? חֲשׁוּבוֹת הֵן לְאוֹכֶל יוֹתֵר מִן הַמִּשְׁקֶה. כָּל עַמָּא רָבְיָין עַל דְּרַבִּי יוּדָן בַּעֲנָבִים טְמֵאוֹת – שֶׁלֹּא יֵעָשׂוּ. וְלָמָּה אָמַר יֵעָשׂוּ? בִּשְׁבִיל לֶהָנוֹת מִן הַחֲרָצַנִּים וּמִן הַזַּגִּין. זֵיתִים טְמֵאִים, רַבִּי וְרַבִּי מֵאִיר חַד. רַבִּי יַעֲקֹב וְרַבִּי יוּדָן חָדָא. הֵיאַךְ עָבְדִין עוּבְדָא?

רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִם מַתְנִיתִין בְּמוּבְלָעוֹת בָּאוֹכֶל. רַבִּי זְעֵירָא: כָּל דִּתְרוּמוֹת וְהַטָּהֳרוֹת שְׁמוּעָה בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

הֲלָכָה ד' מתני' גַּרְעִינֵי תְרוּמָה, בִּזְמַן שֶׁהֵן מְכַנְּסָן – אֲסוּרוֹת. וְאִם הִשְׁלִיכָן – מֻתָּרוֹת. וְכֵן עֲצָמוֹת שֶׁל קָדָשִׁים] בִּזְמַן שֶׁהוּא מְכַנְּסָן – אֲסוּרוֹת. וְאִם הִשְׁלִיכָן – מֻתָּרוֹת. הַמּוּרְסָן – מֻתָּר. סַבִּין, שֶׁל חֲדָשׁוֹת – אֲסוּרוֹת, וְשֶׁל יְשָׁנוֹת – מֻתָּרוֹת. נוֹהֵג בַּתְּרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֻלִּין. הַמְסַלֵּת קַב אוֹ קַבַּיִם לִסְאָה – לֹא יֹאבֵד אֶת הַשְּׁאָר, אֶלָּא יַנִּיחֶנָּה בְּמָקוֹם הַמּוּצְנָע.

מִגּוּרָה שֶׁפִּנָּה מִמֶּנָּה חִטֵּי תְרוּמָה – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהֵיוֹת יוֹשֵׁב וּמְלַקֵּט אַחַת אַחַת, אֶלָּא מְכַבֵּד בְּדַרְכּוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַחוּלִין. וְכֵן חָבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה – אֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ לְהֵיוֹת יוֹשֵׁב וּמְטַפֵּחַ, אֶלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדַרְכּוֹ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֻלִּין. הַמְעָרֶה מִכַּד לְכַד וְנוֹטֵף שָׁלֹשׁ טִפִּין וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַחוּלִין. וְאִם הִרְבִּינָהּ וּמִיצָּת – חֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה. וְכַמָּה יְהֵא בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וְיוֹלִיכֶנָּה לַכֹּהֵן? אֶחָד מִשְּׁמוֹנָה לַשְּׁמִינִית:

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּנַלְעִינֵי אַגָּסִים וּקְרוּסְטוּמְלִין הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: אַפִּלּוּ תֵּימָא בְּנַלְעִינֵי הָרַטָּב בִּמְחוּסָרִין לְמַצְמֵין. וְהָא תַּנִּינָן: וְכֵן עֲצָמוֹת הַקָּדֵשׁ, אֵית לָךְ לְמֵימַר בִּמְחוּסָרוֹת לְמַצְמֵין? לֹא בְּרָאשֵׁי כְנָפַיִם הַסְּחוּסִין. אֲתָא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרָאשֵׁי כְנָפַיִם הַסְּחוּסִין הִיא מַתְנִיתָא.

וְאֵלּוּ הֵן הַחֲדָשׁוֹת, כָּל זְמַן שֶׁהַבְּרִיּוֹת רְגִילִין לַחֲבוֹט. רַבִּי אַחָא אָמַר: עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כֵּן הִיא שְׁעוּרָהּ. וְהָתַנֵּי: מְסַלֶּת בְּחִטִּין כָּל שֶׁהוּא רוֹצָה, וּמְנַקֵּב בְּיֶרֶק כָּל שֶׁהוּא רוֹצֶה! רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמַעֲמִידוֹ עַל תְּרוּמָתוֹ. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא: כַּאן בִּשְׁנֵי רָעָבוֹן, כַּאן בִּשְׁנֵי שֹׂבַע.

תַּמָּן תָּנִינָן: מֵעֵי אֲבַטִּיחַ, וּקְנִיבַת יֶרֶק שֶׁל תְּרוּמָה, רַבִּי דּוֹסָא מַתִּיר לְזָרִים, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּקְנִיבַת יֶרֶק שֶׁל גַּנָּנִין, אֲבָל בִּקְנִיבַת יֶרֶק שֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים, אַף

רַבָּנָן מוֹדִיין. רַבִּי בּוֹן בָּעֵיי: לֹא מִסְתַּבְּרָא בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה, אֲבָל בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, אֵין הֶעָלִין

[דף נ"ז ע"א]

תְּלוּשִׁין עַל הֶעָלִין, וְלֹא הַקְּלָחִים תְּלוּשִׁין עַל הַקְּלָחִים.

תַּמָּן תָּנֵינָן: הִרְכִּינָהּ וּמִיצַּת – חֲרֵי הִיא שֶׁל מוֹכֵר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן שֶׁל מוֹכֵר, אֶלָּא שֶׁל לוֹקֵחַ. וְהָכָא אַתְּ אָמַר הָכֵין! אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר: מְשׁוּם יֵאוּשׁ.

וְאַף בַּקֹּדֶשׁ כֵּן. אָתָא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וְאַף בַּקֹּדֶשׁ כֵּן. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּקָדָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן מַתִּירִין, אֲבָל בְּקָדָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶן מַתִּירִין, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר. רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא בָּעֵי: הָדֵין לוֹג שֶׁמָּן שֶׁל מְצוֹרָע – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר, אוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיר? אֵין תֵּימַר צָרִיךְ לְהַחֲזִיר וְלֹא הֶחֱזִיר – עוֹבֵר מִשּׁוּם חֹסֶר. אֵין תֵּימַר אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיר וְהֶחֱזִיר – עוֹבֵר מִשּׁוּם יִתְרוֹן! רַבִּי חִינְנָא לֹא אָמַר כֵּן, אֶלָּא אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּקָדָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַתִּירִין, אֲבָל בְּקָדָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם מַתִּירִין, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר. וְהָדֵין לוֹג שֶׁמָּן שֶׁל מְצוֹרָע לֹא בְּקָדָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן מַתִּירִין הֵן, וְתֵימַר צָרִיךְ לְהַחֲזִיר! הָדָא אָמְרָה צָרִיךְ לְהַחֲזִיר, וְלֹא הֶחֱזִיר – עוֹבֵר מִשּׁוּם חֹסֶר.

תָּנֵי רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל: קְדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ תְּרוּמָה – מַגְעִילָהּ בְּחַמִּין שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְדַיּוֹ. אָמַר רַבִּי בָּא: וְאֵין לְמֵדִין מִמֶּנָּה לְעִנְיַן נְבֵלָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קְשֵׁייָתָה קוֹמֵי רַבִּי בָּא, תְּרוּמָה – בְּעֵין מִיתָה, וּנְבֵלָה – בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְאַתְּ אָמַר הָכֵן! אָמַר לֵיהּ: כְּמַאן דְּאָמַר: מֵאֲלֵיהֶן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת.

רַבִּי יוֹסְטֵי בַּר שׁוּנֵם בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי מָנָא:

[דף נ"ז ע"ב]

תָּנֵינָן אִם הִרְכִּינָהּ וּמִיצַּת – חֲרֵי זֶה תְּרוּמָה, וְאַתְּ אָמַרְתָּ הָכֵן! אָמַר לֵיהּ: כַּאן עַל יְדֵי הָאוּר נִגְעַל וְיוֹצֵא.

שְׁמָרִים שֶׁל תְּרוּמָה, הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי – אָסוּר, וְהַשְּׁלִישִׁי – מֻתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁנָּתַן לְתוֹכָן מַיִם, אֲבָל לֹא נָתַן לְתוֹכָן מַיִם, אֲפִלּוּ שְׁלִישִׁי – אָסוּר. שְׁמָרִים שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, רִאשׁוֹן – אָסוּר, וְשֵׁנִי – מֻתָּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הַשֵּׁנִי – אָסוּר בְּנוֹתֵן טַעַם. רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק: הַקֹּדֶשׁ כְּמֵי מְנָן. הַרְיוֹסָן שֶׁל זָב, רִאשׁוֹן – טָמֵא, וְשֵׁנִי – טָהוֹר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא נָתַן לְתוֹכָן מַיִם, אֲבָל נָתַן לְתוֹכָן מַיִם, אֲפִלּוּ עֲשִׂירִי – טָמֵא.

רַבִּי יוּדָן בַּר אַחָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: פָּחוֹת מִכָּאן – נוֹתְנוֹ בְּנֵרוֹ. רַבִּי יַנַּאי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָן: בְּאוֹכֶל – כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה. הָדָא דְתֵימַר בְּטָמֵא. הַךְ כְּבֵיצָה בְּטָמֵא. אֲבָל

טָהוֹר, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר בִּדְמַאי. אֲבָל בְּוַדַּאי, בֵּין טָמֵא בֵּין טָהוֹר, בֵּין רוֹב בֵּין מִיעֻט – צָרִיךְ לְהַחֲזִיר:

הֲלָכָה ה' מתני' כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה – מַאֲכִילִין אוֹתָן לִבְהֵמָה וְלַחַיָּה וְלַתַּרְנְגוֹלִין. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֹּהֵן – מַאֲכִילָהּ כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה. וְכֹהֵן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁמְּזוֹנוֹתֶיהָ עָלָיו – לֹא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֹּהֵן – לֹא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה. וְכֹהֵן שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל – מַאֲכִילָהּ כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה.

מַדְלִיקִין שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בִּבְתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּבַמְּבוֹאוֹת אֲפִלּוּ, וְעַל גַּבֵּי הַחוֹלִים, בִּרְשׁוּת כֹּהֵן.

בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן וְהִיא לְמוּדָה לָבֹא אֵצֶל אָבִיהָ – אָבִיהָ מַדְלִיק בִּרְשׁוּתָהּ. מַדְלִיקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה, אֲבָל לֹא בְּבֵית הָאֵבֶל; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּבֵית הָאֵבֶל, אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר בַּאן וְכַאן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בַּאן וְכַאן:

גמרא מִנַּיִן לְפָרָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה שׁוּמָּא אֵצֶל יִשְׂרָאֵל – שֶׁאֵינָהּ מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה קִנְיַן כַּסְפּוֹ וְגוֹ'. יָכוֹל לֹא יַאֲכִילֶנָּה בְּכַרְשִׁינִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: הֵם.

[דף נ"ח ע"א]

אִית תַּנָּיֵי תָּנָא: יָכוֹל לֹא תֹּאכַל בְּכַרְשִׁינִין וּבְתִלְתָן. רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כַּאן תִּלְתָן, תִּלְתָן דְּבַר תּוֹרָה.

לֹא בֵּן תָּנֵי: מִנַּיִן לְכֹהֵן שֶׁקָּנָה עֶבֶד וְלִיִשְׂרָאֵל בּוֹ שֻׁתְּפוּת אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בּוֹ, שֶׁאֵינוֹ מַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: אֶחָד זוֹ וְאֶחָד זוֹ – לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה.

מַדְלִיקִין שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בִּבְתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת כו'. שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּן הִיא מַתְנִיתָא, וְעַל גַּבֵּי הַחוֹלִים בִּרְשׁוּת כֹּהֵן, הָא מַתְנִיתָא קַדְמַיְיתָא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת כֹּהֵן.

תָּנֵי רַבִּי חִיָּא: בִּקּוּר הַחוֹלִים – אֵין לוֹ שִׁעוּר. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַדָּא: מַתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן, וְעַל גַּבֵּי הַחוֹלִים בִּרְשׁוּת כֹּהֵן!

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא: עַד כְּדוֹן בִּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כֹּהֵן, וְאֲפִילוּ בִּתְרוּמַת גּוֹרְנוֹ? אָמַר לֵיהּ: מַאן יֵימַר לֵךְ בִּתְרוּמַת גּוֹרְנוֹ? רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי יוֹנָה – כְּרַבִּי יִרְמְיָה. וְרַבִּי יוֹסֵי – כְּרַבִּי זְעֵירָא. מַאן דְּאָמַר בִּתְרוּמַת גּוֹרְנוֹ נֶחֱלָק וְאָתֵי, אָתֵי. לְמַאן דְּאָמַר בִּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כֹּהֵן, בְּלֹא בֵן אֵינוֹ צָרִיךְ וְכֵיוָן. אָמַר לֵיהּ: בְּמִזְבֶּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר.

תָּנֵי: יִשְׂרָאֵל וְכֹהֵן שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין בַּחֲנוּת – מְמַלֵּא יִשְׂרָאֵל אֶת הַנֵּר שֶׁמֶן שְׂרֵפָה, וְעוֹלֶה לָעֲלִיָּה, וְיוֹרֵד

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת נְגָעִים פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. אֵין מְצוֹרָע מִטַּהֵר מִצּוֹרָע אַחֵר, אֲבָל נִשְׂאַל הוּא עַל הַטֻּמְאָה וְעַל הַטָּהֳרָה. הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְטַהֵר אֶת הַמְצֹרָע, וַאֲפִלּוּ זָב, וַאֲפִלּוּ טְמֵא-מֵת. וּכְשֵׁם שֶׁמְּצָוָה לְטַהֵרָן - כָּךְ מִצְוָה לְטַמְּאָן. וְכֹהֵן שֶׁטִּמֵּא - מִצְוָה לְטַהֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יג, נט): "לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ", בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ:

ב. אֵזוֹב הַכָּשֵׁר לַחַטָּאת - כָּשֵׁר לַמְצֹרָע. הַזֶּה בּוֹ לַחַטָּאת - כָּשֵׁר לַמְצֹרָע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תּוֹלַעַת" (וַיִּקְרָא יד, מט) הָאָמוּר בַּתּוֹרָה - שֶׁלֹּא נֶעֶשְׂתָה בְּהֶן מְלָאכָה:

ג. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שָׁבְתִּי הָיִתָה, וְהָלַכְתִּי אֵצֶל רַבִּי טַרְפוֹן בְּבֵיתוֹ, אָמַר לִי: 'יְהוּדָה בְּנִי! תֵּן לִי סַנְדָּלַי', וְנָתַתִּי לוֹ. פָּשַׁט יָדוֹ לַחֲלוֹן וְנָתַן לִי מַקֵּל. אָמַר לִי: 'בְּנִי! בְּזוֹ טָהַרְתִּי שִׁלְשָׁה מְצֹרָעִים', וְלָמַדְתִּי בָּהּ שֶׁבַע הֲלָכוֹת, שֶׁהֵן שֶׁל בְּרוֹשׁ, וְרֹאשָׁהּ טָרוּף, אָרְכָּהּ אַמָּה, וְעָבְיָהּ כִּרְבִיעַ כֶּרַע הַמִּטָּה, חָלוּק לָאֶחָד, וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, מַזִּין וְשׁוֹנִין מִשְׁלְשִׁלִּין וּמְטַהֲרִין, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, וּמְטַהֲרִין בַּגְּבוּלִין.

ד. הָיָה מֵבִיא שְׁתֵּי צִפֳּרִים דְּרוֹר, וְאֵלּוּ הֵן: הַדְּרוֹת בָּעִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵלּוּ הַקִּפְלָאוֹת. שָׁחַט אֶת אַחַת מֵהֶן "אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים" (וַיִּקְרָא יד, ה). חָפַר וְקָבְרָהּ לְפָנָיו - אָסוּר בַּהֲנָאָה. טָבַל וְהַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים עַל אָחוֹרֵי יָדוֹ שֶׁל מְצֹרָע, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: עַל מִצְחוֹ. וְאִם הִזָּה עָלָיו מִכָּל מָקוֹם - יָצָא. וְכֵן הָיָה מַזֶּה עַל הַשָּׁקוּף שֶׁל הַבַּיִת מִבַּחוּץ, וְאִם הִזָּה עָלָיו מִכָּל מָקוֹם - יָצָא. שָׁלְחָהּ וְחָזְרָה - מֻתֶּרֶת בָּאֲכִילָה. וּכְשֶׁרָה לְטַהֵר מְצוֹרָע אַחֵר, אֲפִלּוּ שֵׁשׁ וְחָמֵשׁ פְּעָמִים, מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה, וּכְשֵׁרָה לְטַהֵר זוֹ בְּמִצְרָע אַחֵר:

ה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: רֵיסֵי עֵינָיו אֵין צָרִיךְ לְגַלֵּחַ. גִּלַּח וְשִׁיֵּר שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּתִגְלַחְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, וְחָזַר וְגִלְּחָן בְּתִגְלַחְתּוֹ

הַשָּׁלֵם

שְׁנִיָּה - לֹא עָלְתָה לוֹ שְׁנִיָּה, אֶלָּא תִּגְלַחְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה בִּלְבַד:

ו. תִּגְלַחַת שֵׁל מְצוֹרָע - טְבִילָתוֹ מְעַכַּבְתּוֹ, וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - אֵין מְעַכְּבִין. שְׁחִיטַת צִפֳּרִים וְהַזָּאָתוֹ וְתִגְלַחְתּוֹ - בַּיּוֹם. וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה. אֵלּוּ - בָּאֲנָשִׁים. וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בָּאֲנָשִׁים בֵּין בַּנָּשִׁים. אֵלּוּ - בְּכֹהֲנִים. וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין כֹּהֲנִים בֵּין בַּלָּוִים בֵּין בְּיִשְׂרְאֵלִים:

ז. מְצוֹרָע - מָתַר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה בְּמֵי גְּמָרוֹ, וְאָסוּר בִּימֵי סְפָרוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם בִּימֵי סְפָרוֹ אָסוּר, קַל וָחֹמֶר בִּימֵי גְּמָרוֹ. אָמַר רַבִּי חִיָּא: אָמַרְתִּי לִפְנֵי רַבִּי, לִמַּדְתָּנִי רַבֵּנוּ שֶׁלֹּא הָיָה יוֹתֵם לְעַזְיָה אֶלָּא בִּימֵי חֲלוּטוֹ. אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי כָּךְ אָמַרְתִּי:

ח. שְׁתֵּי צִפֳּרִים שֶׁל מְצוֹרָע שֶׁמֵּתָה אַחַת מֵהֶן, אוֹ שֶׁבָּרְחָה, אוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂת טְרֵפָה - יִקַּח זוּג לַשְּׁנִיָּה. שָׁחַט אַחַת מֵהֶן, וְנִמְצֵאת שְׁנִיָּה שֶׁלֹּא דְּרוֹר, אוֹ טְרֵפָה - שְׁתֵּיהֶם מֵתוֹת, וְיָבִיא שְׁתַּיִם בַּתְּחִלָּה. שְׁחָטָהּ וְמֵתָה חֲבֵרְתָּהּ, אוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂית טְרֵפָה - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת, וְיָבִיא שְׁתַּיִם בַּתְּחִלָּה. שְׁחָטָהּ שֶׁלֹּא עַץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תּוֹלַעַת, רַבִּי אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהַקְצָה לְמִצְוָתָהּ - אֲסוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוֹאִיל וְנִשְׁחֲטָה שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתָהּ - מֻתֶּרֶת:

ט. מְצוֹרָע טוֹבֵל בְּלִשְׁכַּת הַמְצֹרָעִים, וּבָא וְעוֹמֵד בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ טְבִילָה, שֶׁכְּבָר טָבַל מִבָּעֶרֶב. אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא כָּל הַנִּכְנָס לְעַזָּרָה, הָיָה טוֹבֵל, וּמֵבִיא אֶשְׁמוֹ וְלָגוֹ בְּיָדוֹ, וּמַעֲמִידוֹ בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד מִבִּפְנִים, וּמְצֹרָע מִבַּחוּץ, וּמְצֹרָע מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת הַכֶּבֶשׁ, וְכֹהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל הַמְצֹרָע, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד, וְסוֹמֵךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו, וְנִכְנָס וְשׁוֹחֵט בַּצָּפוֹן:

י. כָּל הַסְּמִיכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ - תֵּכֶף לִסְמִיכָה שְׁחִיטָה, חוּץ מִזּוֹ שֶׁהָיְתָה בְּשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר. כָּל הַסְּמִיכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ - הָיוּ לְצָפוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, חוּץ מִזּוֹ שֶׁהָיְתָה בְּשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר, שֶׁלֹּא יָכוֹל

תּוֹסֶפְתָּא

לִכְנַס בָּעֲזָרָה עַד שֶׁיִּזְרֹק עָלָיו מִדַּם חַטָּאתוֹ וַאֲשָׁמוֹ׃

יא. הַקְּדָשִׁים עוֹלָתוֹ לְחַטָּאתוֹ - מַה שֶּׁעָשׂוּי עֲשׂוּי. הַקְּדָשִׁים עוֹלָתוֹ לַאֲשָׁמוֹ - עוֹלָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְטָעוּן נְסָכִים, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשׁוּם חוֹבָה. הַקְּדָשִׁים חַטָּאתוֹ לַאֲשָׁמוֹ - תְּעַבֵּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה׃

מַסֶּכֶת נְגָעִים פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. אֶשֵׁם מְצוֹרָע שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא נָתַן מִדָּמוֹ עַל גַּבֵּי בְּהוֹנוֹת - הֲרֵי זֶה עוֹלָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְטָעוּן נְסָכָיו, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלָה לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה, וְצָרִיךְ לְהָבִיא אָשָׁם אַחֵר לְהַכְשִׁירוֹ׃

ב. שְׁחָטוֹ חוּץ לִזְמַנּוֹ וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ - תְּעַבֵּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. הָיוּ שְׁנֵי כֹּהֲנִים מְקַבְּלִין אֶת דָּמוֹ, אֶחָד בִּכְלִי וְאֶחָד בְּיָד, זֶה שֶׁקִּבֵּל בִּכְלִי - מְקַבֵּל בְּתְחִלָּה, וְזֶה שֶׁקִּבֵּל בְּיָד - מְקַבֵּל אַחֲרָיו. וְאִם שִׁנָּה - כָּשֵׁר. זֶה שֶׁקִּבֵּל בִּכְלִי - מְקַבֵּל בַּיָּמִין, וְזֶהוּ שֶׁקִּבֵּל בְּיָד - מְקַבֵּל. וְאִם שִׁנָּה - פָּסוּל׃ זֶה שֶׁקִּבֵּל בִּכְלִי - בָּא וְזוֹרְקוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְזֶה שֶׁקִּבֵּל בְּיָד - בָּא לוֹ אֵצֶל מְצוֹרָע. אִם שִׁנָּה - פָּסוּל. נִשְׁפַּךְ שֶׁל יָד - לֹא יִתֵּן מִשֶּׁל כְּלִי. נִשְׁפַּךְ שֶׁל כְּלִי - לֹא יִתֵּן מִשֶּׁל יָד. אִם יֵשׁ דַּם נֶפֶשׁ - יַחֲזֹר וִיקַבֵּל. עַד מָתַי מוֹעִילִין בַּשֶּׁמֶן? עַד שֶׁיִּזְרֹק אֶת הַדָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּזֶה הַזָּאוֹתָיו. וְשׁוּיִן, שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה עַד שֶׁיִּתֵּן מַתַּן שֶׁבַע וּמַתַּן בְּהוֹנוֹתָיו. הַקְּדָשִׁים מַתַּן שֶׁמֶן לְמַתַּן דָּם - יְמַלְּאֶנּוּ שֶׁמֶן, וְיִתֵּן מַתַּן שֶׁמֶן אַחַר מַתַּן דָּם. הַקְּדָשִׁים מַתַּן בְּהוֹנוֹת לְמַתַּן שֶׁבַע - יְמַלְּאֶנּוּ שֶׁמֶן, וְיִתֵּן מַתַּן בְּהוֹנוֹת אַחַר מַתַּן שֶׁבַע. הַקְּדָשִׁים מַתַּן בְּהוֹנוֹת זוֹ לְזוֹ - יַחֲזֹר וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי בְּהוֹנוֹת כְּסִדְרָן׃

ג. שְׁיָרֵי הַשֶּׁמֶן שֶׁבַּלּוֹג, הָיָה נֶאֱכָל לְזִכְרֵי כְהוּנָה, וְשֶׁבַּיָּד - נוֹתְנוֹ עַל רֹאשׁ הַמְּטַהֵר וְכִפֶּר. חְסֵר הַלּוֹג עַד שֶׁלֹּא יִצּוֹק - יְמַלְּאֶנּוּ. מְשֻׁיָּצַק - יָבִיא אַחֵר כַּתְּחִלָּה; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁיְּצַק - יְמַלְּאֶנּוּ. וְאִם מִשֶּׁהִזָּה חָזַר הַלּוֹג - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁיָּבִיא אַחֵר בַּתְּחִלָּה. נָתַן מִקְצָת הַמַּתָּנוֹת בִּכְפָנִים וְנִשְׁפַּךְ הַלּוֹג - יָבִיא לוֹג אַחֵר וְיַתְחִיל בַּתְּחִלָּה בִּכְפָנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: יַתְחִיל מִמְּקוֹם שֶׁפָּסַק׃

ד. גָּמַר הַמַּתָּנוֹת שֶׁבִּכְפָנִים, וְנִשְׁפַּךְ הַלּוֹג - יָבִיא לֹג אַחֵר וְיִתֵּן עַל הַבְּהוֹנוֹת. נָתַן מִקְצָת שֶׁבִּבְהוֹנוֹת וְנִשְׁפַּךְ הַלּוֹג - יָבִיא לוֹג אַחֵר וְיַתְחִיל תְּחִלָּה עַל הַבְּהוֹנוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: יַתְחִיל מִמְּקוֹם שֶׁפָּסַק. גָּמַר הַמַּתָּנוֹת שֶׁל הַבְּהוֹנוֹת - דִּבְרֵי הַכֹּל מַתָּנוֹת רִאשׁוֹנוֹת אֵינָן מְעַכְּבִין. כֻּלָּן אֵינָן נֶאֱכָלִין חוּץ מִן הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא נֶאֱכָל. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן נֶאֱכָלִין׃

ה. מְצוֹרָע שֶׁהֵבִיא עָנִי וְהֶעֱשִׁיר אוֹ עָשִׁיר וְהֶעֱנִי - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר חַטָּאת; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָאָשָׁם. רַבִּי אֶלְיֹעֵזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר צַפָּרִים.

ו. שְׁנֵי מְצֹרָעִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ עוֹלוֹתֵיהֶן - זֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה. נִתְעָרְבוּ פְּרֻדּוֹתֵיהֶן - זֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה. נִתְעָרְבוּ לוֹגֵיהֶן - זֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה. וְאִם הִזָּה מִשְּׁנֵיהֶן עַל אֶחָד מֵהֶן - יָצָא. נִתְעָרְבוּ אַשְׁמוֹתֵיהֶן, זֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מִטַּהֵר וְזֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מִטַּהֵר. מַזֶּה מִשְּׁנֵיהֶן עַל שְׁנֵיהֶן. נִתְעָרְבוּ חַטֹּאתֵיהֶם - זֶה תִּשָּׁחֵט לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא, וְזֶה תִּשָּׁחֵט לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא. מֻתָּה אַחַת מִן הַחַטָּאוֹת - יָבִיאוּ חַטָּאת בְּשִׁתְפוּת, וְיִתְּנֶה עֲלֶיהָ וְתֹאכֵל׃

ז. נִזְרַק דַּם שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וּמֵת אֶחָד מִן הַמְצֹרָעִין - חַטָּאת הַשְּׁנִיָּה מֻתָּה. וְאִם שְׁחוּטָה הִיא - הַדָּם יִשְׁפֵּךְ וּתְעוּבַּר צוּרָתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. מַה עוֹשִׂין לְתַקֵּן מְצוֹרָע הַנִּשְׁאָר? זוֹ הַשְּׁאֵלָה שָׁאֲלוּ אַנְשֵׁי אֲלְכְּסַנְדְּרִיָּא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְאָמַר לָהֶן: לְהָבִיא חַטָּאת בְּהֵמָה אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁאֵין חַטַּאת בְּהֵמָה בָּאָה עַל הַסָּפֵק, וְחַטַּאת הָעוֹף אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁעָשִׁיר שֶׁהֵבִיא קָרְבַּן עָנִי לֹא יָצָא. הָא כֵיצַד? יִכְתֹּב נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְנִמְצָא

הַשָּׁלֵם

תוֹסֶפְתָּא

עָנִי, וּמֵבִיא חַטָּאת הָעוֹף. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: עַכְשָׁיו שְׁאַלְתֶּם דְּבַר חָכְמָה:

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. פַּר בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד - הֲרֵי זֶה פַּר שָׁלֵם. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נוֹתְנִים לוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, שֶׁכָּל פָּרִים שֶׁבַּתּוֹרָה "בֶּן בָּקָר" - בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים. "פַּר" - בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "פָּרִים" - בְּנֵי שְׁתַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ח, ח): "וּפַר שְׁנֵי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת". רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "וּפַר שְׁנִי"? אֶלָּא שְׁנִי לָרִאשׁוֹן, מַה הָרִאשׁוֹן לֹא נֶאֱכַל - אַף שֵׁנִי לֹא נֶאֱכַל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: חַטָּאת לָמָּה הוּא דּוֹמֶה? לִפְרַקְלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרַצּוֹת, רְצָה פְּרַקְלִיט וְנִכְנַס הַדּוֹרוֹן.

ב. רַבִּי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּפַר שְׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת"? אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: "וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה", מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל, תַּקְדִּים חַטָּאת לְעוֹלָה בְּכָל מַעֲשֶׂה, תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּפַר שְׁנִי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת". אִי "פַּר שְׁנִי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת" יָכוֹל תַּקְדִּים עוֹלָה לְחַטָּאת בְּכָל מַעֲשֶׂה? תַּלְמוּד לוֹמַר (בְּמִדְבַּר ח, ח): "וַעֲשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". הָא כֵיצַד? דַּם חַטָּאת קוֹדֵם לְדַם עוֹלָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַצֶּה. אֲבָרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאֵמוּרֵי חַטָּאת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּלִיל לָאִשִּׁים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: חַטָּאת לָמָּה הִיא דּוֹמָה? לִפְרַקְלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרַצּוֹת, רְצָה הַפְּרַקְלִיט וְנִכְנַס דּוֹרוֹן אַחֲרָיו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּפַר שְׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת", אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵן שְׁנַיִם, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: "וַעֲשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר: "וּפַר שְׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת", יָכוֹל תְּהֵא חַטָּאת הַלְוּיִם נֶאֱכֶלֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר "שֵׁנִי" ! - שְׁנִי לְעוֹלָה. מַה עוֹלָה לֹא נֶאֱכֶלֶת - אַף חַטָּאת לֹא נֶאֱכֶלֶת. כֵּיוֹצֵא בוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: - "הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אֵילִים תִּשְׁעִים, וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים, שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִּירֵי חַטָּאת, שְׁנֵים עָשָׂר - הַכֹּל עוֹלָה לַה'" (עֶזְרָא ח, לה). אֶפְשָׁר שֶׁחַטָּאת עוֹלָה? אֶלָּא מַה עוֹלָה לֹא נֶאֱכֶלֶת, אַף חַטָּאת אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת, שֶׁהָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַל עֲבוֹדָה זָרָה הֵבִיאוּם.

ג. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "עֵגֶל" סְתָם - בֶּן שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ט, ג): "וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה. בֶּן בָּקָר - בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ט, ב): "קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעוֹלָה תְּמִימִם"; תְּמִימִם - לִשְׁנַיִם. וּתְמִימִם - מִכָּל מוּם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית טו, ט): "עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ" - שְׁלֹשָׁה מִן הַפָּרִים וּשְׁלֹשָׁה מִן הָאֵילִים, וּשְׁלֹשָׁה מִן שְׁעִירִים. שְׁלֹשָׁה מִן פָּרִים - פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּפַר יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה. שְׁלֹשׁ מִן אֵילִים - אָשָׁם וַדַּאי, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְכִבְשָׂה שֶׁל יָחִיד. שְׁלֹשׁ מִן שְׁעִירִים - שְׂעִירֵי הָרֶגֶל, שְׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְשָׂעִיר שֶׁל נָשִׂיא.

ד. "כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה" הָאָמוּר בַּתּוֹרָה - שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּנֶגֶד יְמוֹת הַחַמָּה; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד בְּנִיסָן לְאֶחָד בְּנִיסָן, מֵחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב, אִם נִתְעַבְּרָה שָׁנָה - נִתְעַבְּרָה לוֹ.

ה. שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה וּשְׁתַּיִם שַׁבְּשַׁדֶּה אֲחוּזָה, וְשֵׁשׁ שֶׁבָּעֶבֶד עִבְרִי, וּשְׁאָר כָּל הַשָּׁנִים שֶׁל בֶּן וְשֶׁל בַּת - כַּלָּן מִיּוֹם לְיוֹם. וְעוֹלַת חוֹבָה לְיָחִיד - כְּשֵׁרוֹת מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים וָהָלְאָה, וְאַף בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים. וְאִם הִקְרִיבָן בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי - כְּשֵׁרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַפֶּסַח אֵינוֹ כָּשֵׁר אֶלָּא מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים וָהָלְאָה. זֶה הַכְּלָל שֶׁאָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "בֶּן שָׁנָה" - כָּשֵׁר מִיּוֹם שְׁלוֹשִׁים וָהָלְאָה. וְאִם הִקְרִיבָן מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי - כָּשֵׁר. בְּכוֹר שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם - שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ בֶּן יוֹמוֹ.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵינָהּ נִקְחֵת מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה וּלְקָחוּהָ מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּצִידוֹן רַבָּה וְהָיָה שְׁמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשַׁמְּרִין אוֹתָהּ שֶׁלֹּא לַעֲבֹד בָּהּ כָּל עֲבוֹדָה. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אֵין לָךְ סוֹף! אֶלָּא הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פָּרָה שֶׁגִּלְגְּלֵי עֵינֶיהָ שְׁחוֹרִין, אִם אֵין פָּרָה אַחֶרֶת כַּיּוֹצֵא בָּהּ - כְּשֵׁרָה. נִטְלוּ קְרָנַיִם וּטְלָפַיִם וְהֶזְכֵּר עִמָּהֶן - כְּשֵׁרָה יוֹצֵא דֹּפֶן. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר אֶתְנַן, וּמְחִיר - פְּסוּלָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כג, יט): "לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ" - אֵין זוֹ בָּאָה לַבַּיִת.

ב. כָּל עֲבוֹדוֹת שֶׁחַיָּבִין עֲלֵיהֶן בַּמִּקְדָּשִׁין - פְּסוּלָה בַּפָּרָה. נִכְנְסָה לָרִבָּקָה וְדָשָׁה עִם אִמָּהּ - כְּשֵׁרָה. בִּשְׁבִיל שֶׁתִּנַּק וְתִידּוֹשׁ - פְּסוּלָה. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁלְּצָרְכָהּ - כְּשֵׁרָה. לְצֹרֶךְ אַחֶרֶת - פְּסוּלָה. וְהָעֹל פּוֹסֵל לַעֲבוֹדָה וְשֶׁלֹּא לַעֲבוֹדָה. נִפְדֵּית עַל כָּל פְּסוּל שֶׁבָּהּ מֻתָּה - תִּפָּדֶה. מָצָא אַחֶרֶת נָאָה הֵימֶנָּה - תִּפָּדֶה. שְׁחָטָהּ עַל גַּבֵּי מַעֲרָכְתָּהּ - אֵין לָהּ פִּדְיוֹן. אִם מִתְרוֹמֵמֶת הַלִּשְׁכָּה הָיְתָה בָּאָה - דָּמֶיהָ נוֹפְלִין לִתְרוֹמֶת הַלִּשְׁכָּה.

ג. חֹמֶר בַּפָּרָה מַה שֶּׁאֵין בַּמִּקְדָּשִׁין, וּבַמִּקְדָּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בַּפָּרָה, שֶׁהַפָּרָה אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא אֲדֻמָּה, וַעֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמִּקְדָּשִׁין.

ד. חֹמֶר בַּמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהַמִּקְדָּשִׁין אֵינָן נִפְדִּין אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ, וְאֵין יוֹצְאִין לְחֻלִּין לִגְזֵז וְלַעֲבֹד. וְהַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, מַה אֵין כֵּן בַּפָּרָה. חֹמֶר בְּעֶגְלָה מַה שֶּׁאֵין בַּמִּקְדָּשִׁין, חֹמֶר בַּמִּקְדָּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בָּעֶגְלָה, שֶׁהָעֶגְלָה - שָׁנִים פּוֹסֶלֶת בָּהּ, וְהָעֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמִּקְדָּשִׁין. חֹמֶר בַּמִּקְדָּשִׁין שֶׁהַמִּקְדָּשִׁין אֵינָן נִפְדִּין אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ, וְאֵין יוֹצְאִין לְחֻלִּין לִגְזֵז וְלַעֲבֹד, וְהַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּעֶגְלָה. חֹמֶר בַּפָּרָה מַה שֶּׁאֵין בָּעֶגְלָה וְחֹמֶר בָּעֶגְלָה מַה שֶּׁאֵין בַּפָּרָה, שֶׁהַפָּרָה אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא אֲדֻמָּה, וּמוּמִין פּוֹסְלִים בָּהּ, וְשֶׁעָשָׂה עִמָּהּ מְלָאכָה - פְּסוּלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּעֶגְלָה. חֹמֶר בָּעֶגְלָה, שֶׁהָעֶגְלָה שְׁנִים פּוֹסֶלֶת [בָּהּ] - מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּפָּרָה.

ה. הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שְׁחוֹרוֹת אוֹ לְבָנוֹת. בְּתוֹךְ גּוּמָא אַחַת - פְּסוּלָה. בְּתוֹךְ שְׁתֵּי גּוּמּוֹת - כְּשֵׁרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ שְׁתֵּי גּוּמּוֹת וְהֵן מוֹכִיחוֹת זֶה אֶת זֶה - פְּסוּלָה. הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עִקָּרָן מֵאָדִים וְרֹאשָׁן מַשְׁחִיר. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם אוֹמֵר: מְסַפֵּר אֶת הָעֶלְיוֹן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גּוֹזֵז.

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. מַה בֵּין כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה לְכֹהֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים? אֶלָּא כֹּהֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים - הַפָּרָשָׁתוֹ לְקֻדְשָׁה וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ. כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה - הַפָּרָשָׁתוֹ לְטָהֳרָה וְאֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ, חוּץ מִן הַמְסִיעִין אוֹתוֹ וְאוֹתָן שֶׁהֵן מַזִּין עָלָיו.

ב. חֲצֵרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּנוּיוֹת עַל גַּבֵּי הַסֶּלַע, וְתַחְתֵּיהֶן חָלָל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם. וּמְבִיאִין נָשִׁים מְעֻבָּרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, וּמְגַדְּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶן עַד שֶׁיִּהְיוּ כִּבְנֵי שֶׁבַע כִּבְנֵי שְׁמֹנֶה שָׁנָה, וּמְבִיאִין שְׁוָרִים וְעַל גַּבֵּיהֶן דְּלָתוֹת, וְתִינוֹקוֹת יוֹשְׁבִין עֲלֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיוּ מְבִיאִין דְּלָתוֹת כָּל עִקָּר, מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל תִּינוֹק גַּסָּה עָלָיו, שֶׁמָּא יוֹצִיא רֹאשׁוֹ אוֹ אֶחָד מֵאֲבָרָיו וְיִטָּמֵא בְּקֶבֶר הַתְּהוֹם, אֶלָּא מְבִיאִין שְׁוָרִים הַמִּצְרִים שֶׁכְּרִיסָן רְחָבוֹת, וְהַתִּינוֹקוֹת יוֹשְׁבִין עַל גַּבֵּיהֶן, וְכוֹסוֹת שֶׁל אֶבֶן בְּיָדָם. הִגִּיעוּ לַשִּׁילוֹחַ, יָרְדוּ וּמָלְאוּ וְיָשְׁבוּ לָהֶן עַל גַּבֵּיהֶן, וְהַכֹּל שָׁוִין שֶׁהַתִּינוֹקוֹת צְרִיכִין טְבִילָה. אָמַר לָפָנָיו רַבִּי יַעֲקֹב: כּוֹסוֹת הָיוּ תְּלוּיִין בְּקַרְנֵי שְׁוָרִים, כֵּיוָן שֶׁשָּׁהוּ שְׁוָרִים לִשְׁתּוֹת - נִתְמַלְּאוּ הַכּוֹסוֹת. אָמַר לָהֶם: אַל תִּתְּנוּ מָקוֹם לַצְּדוּקִים לִרְדּוֹת אַחֲרֵיהֶם.

תּוֹסֶפְתָּא

ג. בָּאוּ לִשְׁעַר הַיּוֹצֵא מֵעֲזָרַת נָשִׁים לַחֵיל, וְקָלָל שֶׁל אֶבֶן הָיוּ קְבוּעִין בַּכֹּתֶל שֶׁל עֲזָרַת נָשִׁים, וְכִסּוּיֵהֶן שֶׁל אֶבֶן. נִרְאִין בַּחֵיל, וּבְתוֹכָן אֹפֶר מִכָּל פָּרָה וּפָרָה שֶׁהָיוּ שׁוֹרְפִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יט, ט): ״וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת״. מַכֶּה אֶת הַזָּכָר וְנִרְתָּע לַאֲחוֹרָיו, וְאֹפְרוֹ נִשְׁפָּךְ, נוֹטֵל וּמְקַדֵּשׁ מִזֶּה שֶׁמְּשַׁפֵּךְ. מַעֲשִׂים אֵלּוּ עָשׂוּ כְּשֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶפְרָן יָרְדָה עִמָּהֶן לְבָבֶל וְעָלָה. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא נִטְמָא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים! אָמְרוּ לָהֶם: לֹא גָזְרוּ טֻמְאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים אֶלָּא לְאַחַר שֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה.

ד. יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי שָׁרַף שְׁתַּיִם, אַחַת בְּטָבוּל יוֹם וְאַחַת שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּמִעְרְבֵי הַשֶּׁמֶשׁ הָיוּ דָּנִים עָלֶיהָ. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה נֶאֱכָל בְּטָבוּל יוֹם וּתְרוּמָה נֶאֱכֶלֶת לְמִעְרְבֵי שֶׁמֶשׁ. מַעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱכָל לְמִעְרְבֵי שֶׁמֶשׁ - כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ קְדֻשָּׁה. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים נֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים וְקָדְשֵׁי קָלִים חוּץ מִן הַקְּלָעִים. קָדְשֵׁי קָלִים נֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים - כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסִיפוּ לָהֶן קְדֻשָּׁה. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים נֶאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד וְקָדְשֵׁי קָלִים נֶאֱכָלִים לִשְׁנֵי יָמִים. קָדְשֵׁי קָלִים הַנֶּאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד - כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסִיפוּ לָהֶן קְדֻשָּׁה. אָמַר לָהֶם: אִם מְקַיְּמִין אָנוּ אוֹתָהּ, מוֹצִיאִין אָנוּ שֵׁם רַע עַל הָרִאשׁוֹנוֹת, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים טְמֵאוֹת הָיוּ, גָּזְרוּ עָלֶיהָ וְשָׁפְכָה וְעָשָׂה אַחֶרֶת בְּטָבוּל יוֹם.

ה. וְכֶבֶשׁ הָיוּ עוֹשִׂים מֵהַר הַבַּיִת לְהַר הַמִּשְׁחָה, כִּפִּין עַל גַּבֵּי כִּפִּין, וְכִפָּה כְּנֶגֶד הָאֹטֶם, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתֹּהוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה שָׁם כֶּבֶשׁ אֶלָּא עַמּוּדִים שֶׁל שַׁיִשׁ הָיוּ קְבוּעִין בָּאָרֶץ, וּכְלוּנְסָאוֹת שֶׁל אֶרֶז עַל גַּבֵּיהֶן, וְהַפָּרָה לֹא הָיְתָה צְרִיכָה לָצֵאת בַּכֶּבֶשׁ. וּמְטַמְּאִין הָיוּ הַכֹּהֵן הַשּׂוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, מִפְּנֵי הַצְּדוּקִין, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים: ׳בְּמַעְרְבֵי שֶׁמֶשׁ הָיְתָה נַעֲשֵׂית׳. וּמַעֲשֶׂה בְּצְדוּקִי אֶחָד שֶׁהֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ, וּבָא לִשְׂרֹף אֶת הַפָּרָה. וְיָדַע בּוֹ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וּבָא וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו. וְאָמַר לוֹ: ׳אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל! מַה אַתָּה נָאֶה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל! רַד וּטְבוֹל אֶחָד׳! יָרַד וְטָבַל, וְעָלָה. לְאַחַר טְבִילָה צָרַם לוֹ בְּאָזְנוֹ. אָמַר לוֹ: ׳בֶּן זַכַּאי! לְכְשֶׁאֶפְנֶה לְךָ׳. אָמַר לוֹ: ׳כְּשֶׁתִּפְנֶה׳. לֹא שָׁהָה שְׁלִשָּׁה יָמִים עַד שֶׁנִּתְנוּהוּ בְּקֶבֶר. בָּא אֲבִיו אֵצֶל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמַר לוֹ: לֹא נִפְנָה בְּנִי שֶׁהֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ. מְקוֹם גְּזֵרָה וּמַעֲרָכְתָהּ הָיוּ תַּחְתֵּיהֶן חֲלָלִין מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם.

הַשָּׁלֵם

ו. כְּפָתוּהָ בְּחֶבֶל שֶׁל מֶגֶג, וּנְתָנוּהָ עַל גַּבֵּי הַמַּעֲרָכָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּמוּכְנִי הָיְתָה עוֹלָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כֶּבֶשׁ הָיוּ עוֹשִׂין לָהּ שֶׁהָיְתָה עוֹלָה בּוֹ, רֹאשָׁהּ לַדָּרוֹם וּפָנֶיהָ לַמַּעֲרָב. כֵּיצַד הָיָה עוֹשֶׂה? שׁוֹחֵט בִּימִינוֹ וּמְקַבְּלוֹ בִּשְׂמֹאלוֹ, וּמֵזֶה בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית. וְאִם שִׁנָּה - פָּסוּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּימִינוֹ הָיָה שׁוֹחֵט, וְנוֹתֵן הַסַּכִּין לְפָנָיו, אוֹ לְזֶה שֶׁעוֹמֵד בְּצִדּוֹ, וּמְקַבֵּל בִּימִינוֹ, וְנוֹתֵן בִּשְׂמֹאלוֹ, וּמֵזֶה בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית, וְאִם שִׁנָּה - פָּסוּל. נִתַּז בְּיָדוֹ, כְּשֶׁהוּא מֵזֶה, בֵּין חוּץ לְגִתָּהּ וּבֵין חוּץ לְמַעֲרָכְתָהּ - פָּסוּל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: חוּץ לְגִתָּהּ - פָּסוּל. חוּץ לְמַעֲרָכְתָהּ - יַחֲזִיר. וְאִם לֹא הֶחֱזִיר - כָּשֵׁר. וְאִם הוֹצִיא הַדָּם שֶׁבְּיָדוֹ וְהֶחֱזִירוֹ - כָּשֵׁר.

ז. פָּקַע מֵעוֹרָהּ וּמִשְׁעָרָהּ וּמִבְשָׂרָהּ חוּץ לְגִתָּהּ - יַחֲזִיר. וְאִם לֹא הֶחֱזִיר - פָּסוּל. חוּץ מִמַּעֲרָכְתָהּ - הֲרֵי זֶה מְרַבֶּה עָלָיו עֲצִים, וְשׂוֹרְפוֹ בִּמְקוֹמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כַּזַּיִת - מְעַכֶּבֶת. פָּחוֹת מִכַּזַּיִת - אֵין מְעַכֶּבֶת. פָּקַע מִקַּרְנָהּ וּמִטַּלְפָּהּ וּמִפִּרְשָׁהּ - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיר, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאֵין מְעַכֵּב בְּחַיָּה - אֵין מְעַכֵּב בִּשְׁרָפָתָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צָדוֹק מוֹסִיף: ״אַשְׁלִיךְ? אַשְׁלִיךְ? אַשְׁלִיךְ״? וְהֵם אָמְרוּ לוֹ: ״הַן! הַן! הַן!״ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. בֵּין שֶׁקָּרְעָהּ בְּיָד בֵּין שֶׁקָּרְעָהּ בַּסַּכִּין, וּבֵין שֶׁנִּקְרְעָה מֵאֵלֶיהָ וּבֵין שֶׁהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ גּוּפָהּ, בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ שִׁרְפָתָהּ, בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ שְׁלִשְׁתָּן כְּאַחַת, בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ שְׁלִשְׁתָּן זֶה אַחַר זֶה - כָּשֵׁרָה.

תּוֹסֶפְתָּא

ח. נְתָנָן עַד שֶׁלֹּא הֵצִית הָאוּר בְּרִבְּהּ, אוֹ מִשֶּׁנַּעֲשֵׂית אֶפֶר - פְּסוּלָה. נָטַל עֶצֶם אוֹ שָׁחוֹר וְקִדֵּשׁ בּוֹ - הֲרֵי זֶה לֹא עָשָׂה בּוֹ כְּלוּם. אִם יֵשׁ בּוֹ אָבָק כָּל שֶׁהוּא, אוֹ עֶצֶם מִגּוּפוֹ - כּוֹתְשׁוֹ וּמְקַדֵּשׁ בּוֹ וְכָשֵׁר. וְחוֹלְקִין אוֹתוֹ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים: אֶחָד נִתָּן בַּחֵיל, וְאֶחָד נִתָּן בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמָרוֹת. זֶה שֶׁמִּתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמָרוֹת - הָיוּ יִשְׂרָאֵל מַזִּין הֵימֶנּוּ. זֶה שֶׁנִּתָּן בְּהַר הַמִּשְׁחָה - הָיוּ כֹּהֲנִים מְקַדְּשִׁין בּוֹ. זֶה שֶׁנִּתָּן בַּחֵיל - הָיוּ מְשַׁמְּרִין אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יט, ט): ״וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת״.

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. פָּרָה אֵינָהּ נִפְסֶלֶת בְּלִינָה, וַאֲפִילּוּ שְׁחָטָהּ הַיּוֹם וּשְׂרָפָהּ לְמָחָר - כְּשֵׁרָה. הִזָּה בַּלַּיְלָה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ כָּלָן בַּיּוֹם, וְאַחַת בַּלַּיְלָה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. הִזָּה בִּכְלִי - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ כֻּלָּן בְּיָד וְאַחַת בַּכְּלִי - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. הִזָּה בִּשְׂמֹאל - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ כֻּלּוֹ בְּיָמִין וְאַחַת בִּשְׂמֹאל - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. הִזּוּ שִׁבְעָה כֹּהֲנִים כְּאַחַת - הַזָּאָתָן פְּסוּלָה. זֶה אַחַר זֶה - הַזָּאָתָן כְּשֵׁרָה. הַזָּאוֹת שֶׁבַּפָּרָה שֶׁהִזּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, אוֹ שֶׁאֵינָהּ מְכֻוֶּנֶת, אוֹ שֶׁחָסַר אַחַת מֵהֶן, אוֹ שֶׁטָּבַל אַחַת וְהִזָּה שְׁתַּיִם, שְׁתַּיִם וְהִזָּה אַחַת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת.

ב. שְׁמָנָהּ מִתּוֹךְ שִׁבְעָה, אִם הוּא בְּכֹהֵן אֶחָד - פְּסוּלָה, שֶׁעָשָׂה עִמָּהּ מְלָאכָה. וְאִם כֹּהֵן אַחֵר - כְּשֵׁרָה. שְׂרָפָהּ אוֹנֵן וּמְחָסֵר כְּפוּרִים - כְּשֵׁרָה. אִיסֵּי הַבַּבְלִי אוֹמֵר: מְחָסֵר כְּפוּרִים - פְּסוּלָה. שְׂרָפָהּ שֶׁלֹּא רְחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם - פְּסוּלָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ל, כ): ״בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם״ - אֵין קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אֶלָּא לִפְנִים.

ג. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: עוֹלוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַר סִינַי לֹא הָיָה בָּהֶם הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ אֶלָּא מִמַּתַּן תּוֹרָה וְאֵילָךְ. שְׂרֵפַת פָּרָה וְהַזָּאוֹתֶיהָ - בְּכֹהֵן גָּדוֹל. כָּל מַעֲשֶׂיהָ - בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יט, ג): ״וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן״; אוֹתָהּ בְּאֶלְעָזָר - שֶׁהוּא סְגָן. וּשְׁאָר כָּל הַפָּרוֹת - בְּכֹהֵן גָּדוֹל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים: אוֹתָהּ בְּאֶלְעָזָר שֶׁהוּא סְגָן. וּשְׁאָר כָּל הַפָּרוֹת אֲפִלּוּ בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט.

ד. מִצְוָתָהּ בְּאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט. עֶשָׂאָהּ בִּבְגָדֵי זָהָב וּבִבְגָדֵי חוֹל - פְּסוּלָה. שָׂאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: פָּרָה בַּמֶּה נַעֲשֵׂית? אָמַר לָהֶם: בְּבִגְדֵי זָהָב. אָמְרוּ לוֹ: לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּנוּ בִּבְגְדֵי לָבָן! אָמַר לָהֶם: יָפָה אָמַרְתֶּם, אִם מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ יָדַי, וְרָאוּ עֵינַי - שָׁכַחְתִּי, שֶׁשָּׁמְעוּ אָזְנַי - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וְלֹא שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ לְזָרֵז אֶת הַתַּלְמִידִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֶת הִלֵּל הַזָּקֵן שָׁאֲלוּ, לֹא שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ לְזָרֵז אֶת הַתַּלְמִידִים. שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הַשּׁוֹנֶה וְאֵינוֹ עָמֵל - דּוֹמֶה לְזוֹרֵעַ וְאֵינוֹ קוֹצֵר. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְשַׂכְּחָהּ, דּוֹמֶה לְאִשָּׁה שֶׁיּוֹלֶדֶת וְקוֹבֶרֶת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: זַמֵּר בָּהּ תְּדִירָא זַמֵּר.

ה. אֵין שׁוֹרְפִין שְׁתֵּי פָּרוֹת בְּבַת אַחַת. מִשֶּׁנַּעֲשֵׂית אֶפֶר - מֵבִיא אַחֶרֶת, וְשׁוֹרֵף עַל גַּבָּהּ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. שְׂרָפָהּ בְּשֵׁנִי חֲצָאִין, זוֹ אַחַר זוֹ; רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי בְּזוֹ, שֶׁהִיא כְשֵׁרָה. אֵרַע בָּהּ פְּסוּל בְּשְׁחִיטָתָהּ, בֵּין קֹדֶם פְּסוּלָהּ בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים. בְּהַזָּאָתָהּ, קֹדֶם פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בֵּין לִפְנֵי פְּסוּלָהּ בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵין מְטַמְּאָה בְּגָדִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִדּוֹנִית עַל שֵׁם סוֹפָהּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָצָאתִי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלָא בְּצִיפּוֹרִי, וְאָמַר: פָּרָה שֶׁאֵרַע בָּהּ פְּסוּל, מַהוּ? אָמַרְתִּי לוֹ: לִפְנֵי פְּסוּלָהּ - מְטַמְּא בְּגָדִים. אַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּגָדִים. אָמַר לִי: וַהֲלֹא מִשְׁמָהּ אָמַר לִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: ׳בֵּין לִפְנֵי פְּסוּלָהּ, בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִדּוֹנֶת עַל שֵׁם סוֹפָהּ׳?! אָמַרְתִּי לוֹ: לֹא אָמַרְתִּי! אֲבָל בֵּין אָמַרְתִּי בֵּין לֹא אָמַרְתִּי - נִרְאִין דְּבָרַי!

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ו. לְעוֹלָם מַרְבִּין לָהּ עֵצִים עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית אֵפֶר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אַף כְּשֶׁהָיוּ מַרְבִּים - לֹא הָיוּ מַרְבִּים, אֶלָּא חֲבִילֵי אֲווֹב, שֶׁאֵפְרָן מְרֻבֶּה וְיָפֶה. כָּל מַעֲשֶׂה פָּרָה בְּיוֹם, חוּץ מֵאֲסִיפַת הָאֵפֶר וְהַמְּלוּי וְהַקְּדוּשׁ. כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּכֹהֲנִים, חוּץ מֵאֲסִיפַת הָאֵפֶר וְהַמְּלוּי וְהַקְּדוּשׁ. לְעוֹלָם אֵין מְמַלְּאִין וְאֵין מְקַדְּשִׁין וְאֵין מַזִּין מִמֶּנָּהּ עַד שֶׁתֵּעָשֶׂה אֵפֶר. כָּל מַעֲשֶׂיהָ - מְלֻאכָה פּוֹסֶלֶת, חוּץ מֵאֲסִיפַת אֶפְרָהּ וְהַזָּאַת מֵימֶיהָ.

ז. שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַחַטָּאת: מְמַלְּאִין וּמְקַדְּשִׁין מֵי חַטָּאת בְּכָל מָקוֹם. מַזִּין מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת בְּכָל מָקוֹם. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר: 'טְהַרְתִּי לַחַטָּאת' - מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. 'כֵּלִים הַלָּלוּ טְהוֹרִין לַחַטָּאת' - מְקַבְּלִין הֵימֶנּוּ. טָבַל לְהַזּוֹת וְלֹא הִזָּה - אוֹכֵל בִּתְרוּמָתוֹ לָעֶרֶב. רָאוּ בְּיָדוֹ מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת - עוֹשִׂין עַל גַּבָּיו טָהֳרוֹת, וְעַל גַּבֵּי בִּגְדָּיו וְעַל גַּבֵּי סַנְדָּלָיו.

ח. עַם הָאָרֶץ שֶׁהֵבִיא כֵּלִים לְחַטָּאתוֹ - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. אֲבָל הֵבִיא לְתִרוּמָתוֹ - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. הֵבִיא לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ, שֶׁל חַטָּאת - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ; שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. חָבֵר שֶׁאָמַר לְעַם הָאָרֶץ: 'הֵבִיא כֵּלִים לְחַטָּאתוֹ' - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. 'הֵבִיא לְתִרוּמָתוֹ' - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. 'הֵבִיא לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ', שֶׁל חַטָּאת - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ בֵּין לוֹ וּבֵין לְאַחֵר לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְאִם הֶעֱרִים - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין. וְשֶׁל תְּרוּמָה - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר: 'כֵּלִים הַלָּלוּ לְחַטָּאתִי הֲבֵאתִי, וְנִמְלַכְתִּי עֲלֵיהֶן לִתְרוּמָתִי', הוֹאִיל וְנִתְיַחֲדוּ בְּרְשׁוּת עִם הָאָרֶץ שָׁעָה אַחַת - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק חֲמִישִׁי

א. הַמֵּבִיא כְּלִי חֶרֶס לְחַטָּאת - טוֹבֵל וְלָן עַל הַכִּבְשָׁן. לָן עַד שֶׁלֹּא טָבַל; רַבִּי מְטַמֵּא. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לָן וְאַחַר כָּךְ טָבַל, אִם לֹא הָיָה בְּחֻזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר - טָמֵא. לְתִרוּמָה - פּוֹתֵחַ כִּבְשָׁן וְנוֹטֵל. מְצָאוֹ פָּתוּחַ, אוֹ שֶׁנִּפְתַּח אֶחָד מֵהֶן - טָמֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִן הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִן הַסֵּדֶר הַשְּׁלִישִׁי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים - מִסֵּדֶר הַשְּׁלִישִׁי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים - מִן הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי. וְזוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: פּוֹתֵחַ וְנוֹטֵל, וְאֵינוֹ נִמְנָע. וְהֶחְבֵּר בָּא, אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים וְנוֹטֵל. גִּלָּה חֲפָאִים וּמָצָא אָבָק עַל גַּבֵּי כֵּלִים - הֲרֵי זֶה נִטַּל אֶחָד מֵהֶן, כֻּלָּן בִּרְשׁוּת עַם הָאָרֶץ.

ב. מָקוֹם שֶׁשָּׁם מְשַׁקְּעִין אֶת הַנְּאוֹת בְּטִיט הַלְּבָן, וְחָבֵר עוֹמֵד אַף עַל שִׁקּוּעוֹ. וְעַם הָאָרֶץ עוֹמֵד עַל הָעַמּוּד שֶׁעוֹמֵד עָלָיו - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא אוֹתוֹ עַמּוּד בִּלְבַד. הֶחְבֵּר עוֹמֵד לְמַעְלָה, וְעַם הָאָרֶץ לְמַטָּה - שׁוֹלֶה וְנוֹתֵן לוֹ. נֶאֱמַן עַם הָאָרֶץ לוֹמַר: 'לֹא טִמֵּאתִי'; מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֻזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר.

ג. מִלֵּא דְּלִי לִשְׁתּוֹת וְחִשֵּׁב עָלָיו, עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לַמַּיִם - יִעֲרֶה וְצָרִיךְ לְנַגֵּב. אִם מִשֶּׁהִגִּיעַ לַמַּיִם חִשֵּׁב עָלָיו - יִעֲרֶה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְנַגֵּב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף אֵינוֹ צָרִיךְ לְעָרוֹת. שִׁלְשֵׁל דְּלִי לְמַלּאוֹת, וְנִפְסַק הַחֶבֶל מִיָּדוֹ, אִם עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לַמַּיִם חִשֵּׁב עָלָיו - יִעֲרֶה וְצָרִיךְ לְנַגֵּב. עוֹדָהּ בַּמַּיִם וְחִשֵּׁב עָלָיו - מְעָרֶה וְאֵין צָרִיךְ לְנַגֵּב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף אֵינוֹ צָרִיךְ לְעָרוֹת.

ד. שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁחָתְכָה לְחַטָּאת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מַטְבִּיל, וְאֵין צָרִיךְ לְטַמֵּא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יְטַמֵּא וְיַטְבִּיל. כָּנַס לְתוֹכָהּ מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת, אִם עַד שֶׁלֹּא יַטְבִּילֶנָּה - טָמֵא. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָתַךְ שְׁפוֹפֶרֶת בְּבֵית שְׁעָרִים, וְהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין.

תוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

ה, הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְקַדֵּשׁ, חוּץ מִן הַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר בְּקָטָן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁקִּדְּשׁוּ, וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן קִדּוּשִׁין - כָּשֵׁר. טוּמְטוּם - קִדּוּשׁוֹ פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק עָרֵל, וְהֶעָרֵל פָּסוּל לְקַדֵּשׁ. אַנְדְּרוֹגִינוֹס - קִדּוּשׁוֹ כָּשֵׁר. וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק אִשָּׁה. אִשָּׁה פְּסוּלָה לְקַדֵּשׁ.

ו. שׁוֹלֵי כְּלֵי עֵץ, כְּלֵי עֶצֶם, וּכְלֵי זְכוּכִית - אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהֶן. מְגוּפָּה שֶׁהִתְקִינָהּ לִכְלִי - כְּשֵׁרָה לְקַדֵּשׁ בָּהּ. בֵּיצַת הַנַּעֲמִית - כְּשֵׁרָה לְקַדֵּשׁ בָּהּ. הַחוֹקֵק אַמַּת הַמַּיִם וְעָשָׂה בָּהּ בֵּית קִבּוּל, אַף עַל פִּי שֶׁתִּלְשׁוֹהָ הַמַּיִם וְחִבְּרוּהוּ - אֵין מְמַלְּאִין בָּהּ, וְאֵין מְקַדְּשִׁין בָּהּ, וְאֵין מַזִּין מִמֶּנָּה, וְאֵינָהּ צְרִיכָה צָמִיד פָּתִיל, וְאֵין פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה. תִּלְשָׁהּ וְחִבְּרָהּ, וְחִשֵּׁב עָלֶיהָ אַחַר תִּלּוּשָׁהּ - מְמַלְּאִין בָּהּ, וּמְקַדְּשִׁין בָּהּ, וּמַזִּין הֵימֶנָּה, וּצְרִיכָה צָמִיד פָּתִיל, וּפוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה.

ז. מַעְיָן הַיּוֹרֵד לַמַּכְתֶּשֶׁת וּמְבַקֵּשׁ לְקַדֵּשׁ בָּהּ - מַפְסִיק וּמְגַבֵּב, וְחוֹזֵר וּמַמְשִׁיךְ אֶת הַמַּיִם וּמְקַדֵּשׁ. שֹׁקֶת שֶׁנִּמְמִיּוֹת סוֹבְבוֹת אוֹתָהּ, אִם הָיוּ מְעוֹרָבוֹת כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד - קִדּוּשׁ אֶחָד לְכֻלָּן. וְאִם לָאו - צְרִיכָה קִדּוּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: עָשָׂה לָהּ עֲטָרָה שֶׁל טִיט, כְּדֵי שֶׁיֵּלְכוּ מַיִם לְשָׁם, בֵּין שֶׁנִּטְּלָה עִמָּהּ וּבֵין שֶׁאֵין נִטֶּלֶת עִמָּהּ - כְּשֵׁרָה. הַשֹּׁקֶת שֶׁל טִיט, אִם נִטֶּלֶת עִמָּהּ - כְּשֵׁרָה. וְאִם לָאו - פְּסוּלָה.

ח. שְׁתֵּי אֲבָנִים שֶׁהִקִּיפָן זוֹ לְזוֹ וַעֲשָׂאָן שֹׁקֶת, וְכֵן שְׁתֵּי עֲרֵבוֹת, וְכֵן הַשֹּׁקֶת שֶׁנֶּחְלְקָה לִשְׁנַיִם; אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בְּזוֹ הֲלָכָה קָפַצְתִּי לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו: שְׁתֵּיהֶן אֵינָן מְקֻדָּשׁוֹת! שֶׁהַמַּיִם שֶׁבַּסֵּדֶק אֵינָן אֲגוּרִין כִּכְלִי. וְאִם נָגַע בַּסְּפוֹג שֶׁהַמַּיִם חוּצָה לוֹ - פְּסוּלָה. וְאִם לֹא נָגַל אֶלָּא לְתוֹךְ מְקֻדָּשִׁין - נוֹטְלָן וְסוֹחֲטָן, וְהַמַּיִם כְּשֵׁרִין.

מלכים ב פרק טו

א בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְיָרָבְעָם מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל מָלַךְ עֲזַרְיָה בֶּן־אֲמַצְיָה מֶלֶךְ
יְהוּדָה: **ב** בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ
וַחֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
יְכָלְיָהוּ מִירוּשָׁלִָם: **ג** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲמַצְיָהוּ אָבִיו: **ד** רַק הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ
עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת: **ה** וַיִּנַּגַּע
יְהוָה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד־יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב
בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן־הַמֶּלֶךְ עַל־הַבַּיִת שֹׁפֵט
אֶת־עַם הָאָרֶץ: **ו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֲזַרְיָהוּ וְכָל־אֲשֶׁר
עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **ז** וַיִּשְׁכַּב עֲזַרְיָהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ
אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ
תַּחְתָּיו: {פ}
ח בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לַעֲזַרְיָהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ זְכַרְיָהוּ בֶּן־יָרָבְעָם עַל־יִשְׂרָאֵל
בְּשֹׁמְרוֹן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים: **ט** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו לֹא סָר מֵחַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־
נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל: **י** וַיִּקְשֹׁר עָלָיו
שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵשׁ וַיַּכֵּהוּ קֶבָל־עָם וַיְמִתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ
תַּחְתָּיו: **יא** וְיֶתֶר דִּבְרֵי זְכַרְיָהוּ הִנָּם כְּתוּבִים עַל־
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **יב** הוּא דְבַר־
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־יֵהוּא לֵאמֹר בָּנַי רְבִיעִים
יֵשְׁבוּ לְךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל וַיְהִי־כֵן: {פ}
יג שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵישׁ מָלַךְ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע
שָׁנָה לְעֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יֶרַח־יָמִים
בְּשֹׁמְרוֹן: **יד** וַיַּעַל מְנַחֵם בֶּן־גָּדִי מִתִּרְצָה וַיָּבֹא
שֹׁמְרוֹן וַיַּךְ אֶת־שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵישׁ בְּשֹׁמְרוֹן וַיְמִתֵהוּ
וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: **טו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי שַׁלֻּם וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר
קָשָׁר הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: {ס} **טז** אָז יַכֶּה־מְנַחֵם אֶת־תִּפְסַח וְאֶת־
כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִתִּרְצָה כִּי לֹא פָתַח
לוֹ אֶת כָּל־הֶהָרוֹתֶיהָ בִּקֵּעַ: {פ}
יז בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְתֵשַׁע שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה
מָלַךְ מְנַחֵם בֶּן־גָּדִי עַל־יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים
בְּשֹׁמְרוֹן: **יח** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מֵעַל
חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל כָּל־יָמָיו: **יט** בָּא פּוּל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־
הָאָרֶץ וַיִּתֵּן מְנַחֵם לְפוּל אֶלֶף כִּכַּר־כֶּסֶף לִהְיוֹת
יָדָיו אִתּוֹ לְהַחֲזִיק הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ: **כ** וַיֹּצֵא מְנַחֵם
אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל לָתֵת
לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים כֶּסֶף לְאִישׁ אֶחָד
וַיָּשָׁב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְלֹא־עָמַד שָׁם בָּאָרֶץ: **כא** וְיֶתֶר
דִּבְרֵי מְנַחֵם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **כב** וַיִּשְׁכַּב
מְנַחֵם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ פְּקַחְיָה בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}
כג בִּשְׁנַת חֲמִשִּׁים שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
פְּקַחְיָה בֶּן־מְנַחֵם עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
שְׁנָתָיִם: **כד** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר
מֵחַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל: **כה** וַיִּקְשֹׁר עָלָיו פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ שָׁלִישׁוֹ
וַיַּכֵּהוּ בְשֹׁמְרוֹן בְּאַרְמוֹן בֵּית־מלך (הַמֶּלֶךְ) אֶת־
אַרְגֹּב וְאֶת־הָאַרְיֵה וְעִמּוֹ חֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי
גִלְעָדִים וַיְמִתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: **כו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי
פְקַחְיָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}
כז בִּשְׁנַת חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
עֶשְׂרִים שָׁנָה: **כח** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר
מִן־חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל: **כט** בִּימֵי פֶּקַח מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בָּא תִּגְלַת
פִּלְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּקַּח אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־אָבֵל

בֵּית־מַעֲכָה וְאֶת־נָוֹחַ וְאֶת־קֶדֶשׁ וְאֶת־חָצוֹר
וְאֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־הַגְּלִילָה כֹּל אֶרֶץ נַפְתָּלִי וַיִּגְלֵם
אַשּׁוּרָה: **ל** וַיִּקְשָׁר־קֶשֶׁר הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה עַל־פֶּקַח
בֶּן־רְמַלְיָהוּ וַיַּכֵּהוּ וַיְמִיתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת
עֶשְׂרִים לְיוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּה: **לא** וְיֶתֶר דִּבְרֵי־פֶקַח
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}
לב בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
מָלַךְ יוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה: **לג** בֶּן־עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁא בַּת־צָדוֹק: **לד** וַיַּעַשׂ
הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה עֻזִּיָּהוּ אָבִיו
עָשָׂה: **לה** רַק הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים
וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת הוּא בָּנָה אֶת־שַׁעַר בֵּית־יְהוָה
הָעֶלְיוֹן: **לו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יְהוּדָה: **לז** בַּיָּמִים הָהֵם הֵחֵל יְהוָה לְהַשְׁלִיחַ
בִּיהוּדָה רְצִין מֶלֶךְ אֲרָם וְאֶת פֶּקַח בֶּן־
רְמַלְיָהוּ: **לח** וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו:
{פ}

מלכים ב פרק טז

א בִּשְׁנַת שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ
מָלַךְ אָחָז בֶּן־יוֹתָם מֶלֶךְ יְהוּדָה: **ב** בֶּן־עֶשְׂרִים
שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִַם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו
כְּדָוִד אָבִיו: **ג** וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם אֶת־
בְּנוֹ הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ
יְהוָה אֹתָם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **ד** וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר
בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: **ה** אָז
יַעֲלֶה רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם וּפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלִַם לַמִּלְחָמָה וַיָּצֻרוּ עַל־אָחָז וְלֹא
יָכְלוּ לְהִלָּחֶם: **ו** בָּעֵת הַהִיא הֵשִׁיב רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם
אֶת־אֵילַת לַאֲרָם וַיְנַשֵּׁל אֶת־הַיְהוּדִים מֵאֵילוֹת
וארמים (וְאֲדֹמִים) בָּאוּ אֵילַת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה: {פ}
ז וַיִּשְׁלַח אָחָז מַלְאָכִים אֶל־תִּגְלַת פִּלֶאסֶר מֶלֶךְ־
אַשּׁוּר לֵאמֹר עַבְדְּךָ וּבִנְךָ אֲנִי עֲלֵה וְהוֹשִׁעֵנִי מִכַּף
מֶלֶךְ־אֲרָם וּמִכַּף מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַקּוֹמִים
עָלָי: **ח** וַיִּקַּח אָחָז אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב הַנִּמְצָא
בֵּית יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח לְמֶלֶךְ־
אַשּׁוּר שֹׁחַד: **ט** וַיִּשְׁמַע אֵלָיו מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּעַל
מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶל־דַּמֶּשֶׂק וַיִּתְפְּשָׂהּ וַיַּגְלֶהָ קִירָה
וְאֶת־רְצִין הֵמִית: **י** וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ אָחָז לִקְרַאת
תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר דַּמֶּשֶׂק וַיַּרְא אֶת־
הַמִּזְבַּח אֲשֶׁר בְּדַמֶּשֶׂק וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶל־
אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־דְּמוּת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־תַּבְנִיתוֹ
לְכָל־מַעֲשֵׂהוּ: **יא** וַיִּבֶן אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז מִדַּמֶּשֶׂק כֵּן עָשָׂה
אוּרִיָּה הַכֹּהֵן עַד־בּוֹא הַמֶּלֶךְ־אָחָז
מִדַּמֶּשֶׂק: **יב** וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ מִדַּמֶּשֶׂק וַיַּרְא הַמֶּלֶךְ
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְרַב הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעַל
עָלָיו: **יג** וַיַּקְטֵר אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וַיַּסֵּךְ אֶת־
נִסְכּוֹ וַיִּזְרֹק אֶת־דַּם־הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ: **יד** וְאֶת הַמִּזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי
יְהוָה וַיִּקְרֵב מֵאֵת פְּנֵי הַבַּיִת מִבֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּמִבֵּין
בֵּית יְהוָה וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל־יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ
צָפוֹנָה: **טו** ויצוהו (וַיְצַוֶּה) הַמֶּלֶךְ־אָחָז אֶת־אוּרִיָּה
הַכֹּהֵן לֵאמֹר עַל הַמִּזְבֵּחַ הַגָּדוֹל הַקְטֵר אֶת־עֹלַת־
הַבֹּקֶר וְאֶת־מִנְחַת הָעֶרֶב וְאֶת־עֹלַת הַמֶּלֶךְ וְאֶת־
מִנְחָתוֹ וְאֵת עֹלַת כָּל־עַם הָאָרֶץ וּמִנְחָתָם
וְנִסְכֵּיהֶם וְכָל־דַּם עֹלָה וְכָל־דַּם־זֶבַח עָלָיו תִּזְרֹק
וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת יִהְיֶה־לִּי לְבַקֵּר: **טז** וַיַּעַשׂ אוּרִיָּה

הַכֹּהֵן כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ אָחָז: יז וַיְקַצֵּץ
הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־הַמִּסְגְּרוֹת הַמְּכוֹנֹת וַיָּסַר
מֵעֲלֵיהֶם וְאֶת־ (אֶת־) הַכִּיֹּר וְאֶת־הַיָּם הוֹרִד מֵעַל
הַבָּקָר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל
מַרְצֶפֶת אֲבָנִים: יח וְאֶת־מיסך (מוֹסַךְ) הַשַּׁבָּת
אֲשֶׁר־בָּנוּ בַבַּיִת וְאֶת־מְבוֹא הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה הֵסֵב
בֵּית יְהוָה מִפְּנֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר: יט וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָחָז
אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: כ וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו
וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ חִזְקִיָּהוּ בְנוֹ
תַּחְתָּיו: {פ}

מלכים ב פרק יז

א בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לְאָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה בְּשֹׁמְרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל תֵּשַׁע
שָׁנִים: **ב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו: **ג** עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר
מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי־לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד וַיָּשֶׁב לוֹ
מִנְחָה: **ד** וַיִּמְצָא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ קֶשֶׁר אֲשֶׁר
שָׁלַח מַלְאָכִים אֶל־סוֹא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְלֹא־הֶעֱלָה
מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּשָׁנָה בְשָׁנָה וַיַּעַצְרֵהוּ מֶלֶךְ
אַשּׁוּר וַיַּאַסְרֵהוּ בֵּית כֶּלֶא: **ה** וַיַּעַל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר
בְּכָל־הָאָרֶץ וַיַּעַל שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ
שָׁנִים: **ו** בִּשְׁנַת הַתְּשִׁעִית לְהוֹשֵׁעַ לָכַד מֶלֶךְ־
אַשּׁוּר אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֶּגֶל אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיֹּשֶׁב
אוֹתָם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי: {פ}
ז וַיְהִי כִּי־חָטְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם
הַמַּעֲלֶה אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִתַּחַת יַד פַּרְעֹה
מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: **ח** וַיֵּלְכוּ
בְּחֻקּוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ: **ט** וַיַּחַפְאוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא־כֵן עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וַיִּבְנוּ לָהֶם בָּמוֹת בְּכָל־עָרֵיהֶם מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים
עַד־עִיר מִבְצָר: **י** וַיַּצֵּבוּ לָהֶם מַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל
כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: **יא** וַיְקַטְּרוּ־
שָׁם בְּכָל־בָּמוֹת כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֶגְלָה יְהוָה מִפְּנֵיהֶם
וַיַּעֲשׂוּ דְּבָרִים רָעִים לְהַכְעִיס אֶת־
יְהוָה: **יב** וַיַּעַבְדוּ הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם
לֹא תַעֲשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: **יג** וַיָּעֶד יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל
וּבִיהוּדָה בְּיַד כָּל־נביאו (נְבִיאֵי) כָל־חֹזֶה לֵאמֹר
שֻׁבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְשִׁמְרוּ מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי
כְּכֹל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבֹתֵיכֶם וַאֲשֶׁר
שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד עַבָדַי הַנְּבִיאִים: **יד** וְלֹא
שָׁמְעוּ וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם כְּעֹרֶף אֲבוֹתָם אֲשֶׁר לֹא
הֶאֱמִינוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵיהֶם: **טו** וַיִּמְאָסוּ אֶת־חֻקָּיו
וְאֶת־בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אֲבוֹתָם וְאֵת עֵדְוֹתָיו
אֲשֶׁר הֵעִיד בָּם וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ וְאַחֲרֵי
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתָם
לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת כָּהֶם: **טז** וַיַּעַזְבוּ אֶת־כָּל־מִצְוֹת
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה שנים (שְׁנֵי)
עֲגָלִים וַיַּעֲשׂוּ אֲשֵׁירָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם
וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבָּעַל: **יז** וַיַּעֲבִירוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־
בְּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ וַיִּקְסְמוּ קְסָמִים וַיְנַחֲשׁוּ וַיִּתְמַכְּרוּ
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ: **יח** וַיִּתְאַנַּף
יְהוָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וַיְסִרֵם מֵעַל פָּנָיו לֹא נִשְׁאַר
רַק שֵׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ: **יט** גַּם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר
אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיֵּלְכוּ בְּחֻקּוֹת יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר עָשׂוּ: **כ** וַיִּמְאַס יְהוָה בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל
וַיְעַנֵּם וַיִּתְּנֵם בְּיַד־שֹׁסִים עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכָם
מִפָּנָיו: **כא** כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ
אֶת־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וידא (וַיַּדַּח) יָרָבְעָם אֶת־
יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהֶחֱטִיאָם חַטָּאָה
גְדוֹלָה: **כב** וַיֵּלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל־חַטֹּאות
יָרָבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא־סָרוּ מִמֶּנָּה: **כג** עַד אֲשֶׁר־

הֵסִיר יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל פָּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
בְּיַד כָּל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וַיִּגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אַדְמָתוֹ
אַשּׁוּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ {פ}
כד וַיָּבֵא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא
וּמֵחֲמָת וּסְפַרְוַיִם וַיֹּשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ׃ **כה** וַיְהִי
בִּתְחִלַּת שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת־יְהוָה וַיְשַׁלַּח
יְהוָה בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת וַיְהִיוּ הֹרְגִים
בָּהֶם׃ **כו** וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
הגְלִיתָ וַתּוֹשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן לֹא יָדְעוּ אֶת־מִשְׁפַּט
אֱלֹהֵי הָאָרֶץ וַיְשַׁלַּח־בָּם אֶת־הָאֲרָיוֹת וְהִנָּם
מְמִיתִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים אֶת־מִשְׁפַּט
אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ **כז** וַיְצַו מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר הוֹלִיכוּ
שָׁמָּה אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם וְיֵלְכוּ
וְיֵשְׁבוּ שָׁם וְיֹרֵם אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי
הָאָרֶץ׃ **כח** וַיָּבֹא אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלוּ
מִשֹּׁמְרוֹן וַיֵּשֶׁב בְּבֵית־אֵל וַיְהִי מוֹרֶה אוֹתָם אֵיךְ
יָרְאוּ אֶת־יְהוָה׃ **כט** וַיִּהְיוּ עֹשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהָיו
וַיַּנִּיחוּ | בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשֹּׁמְרֹנִים גּוֹי
גּוֹי בְּעָרֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם׃ **ל** וְאַנְשֵׁי בָבֶל
עָשׂוּ אֶת־סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי־כוּת עָשׂוּ אֶת־נֵרְגַל
וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת־אַשִׁימָא׃ **לא** וְהָעַוִּים עָשׂוּ
נִבְחַז וְאֶת־תַּרְתָּק וְהַסְפַרְוִים שֹׂרְפִים אֶת־בְּנֵיהֶם
בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אלה ספרים (אֱלֹהֵי
סְפַרְוָיִם)׃ **לב** וַיִּהְיוּ יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת וַיִּהְיוּ עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית
הַבָּמוֹת׃ **לג** אֶת־יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת־אֱלֹהֵיהֶם
הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִגְלוּ אֹתָם
מִשָּׁם׃ **לד** עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים
הָרִאשֹׁנִים אֵינָם יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים
כְּחֻקָּתָם וּכְמִשְׁפָּטָם וְכַתּוֹרָה וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹ
יִשְׂרָאֵל׃ **לה** וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית וַיְצַוֵּם לֵאמֹר
לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם
וְלֹא תַעַבְדוּם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם׃ **לו** כִּי אִם־אֶת־
יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ
גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ וְלוֹ תִשְׁתַּחֲוּוּ וְלוֹ
תִזְבָּחוּ׃ **לז** וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים
וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן
לַעֲשׂוֹת כָּל־הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים
אֲחֵרִים׃ **לח** וְהַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַתִּי אִתְּכֶם לֹא
תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ **לט** כִּי אִם־
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא יַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד
כָּל־אֹיְבֵיכֶם׃ **מ** וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם־כְּמִשְׁפָּטָם
הָרִאשׁוֹן הֵם עֹשִׂים׃ **מא** וַיְהִיוּ | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֶת־פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם־
בְּנֵיהֶם | וּבְנֵי בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם הֵם
עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ {פ}

מלכים ב פרק יח

א וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
מָלַךְ חִזְקִיָּה בֶן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ **ב** בֶּן־עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִי בַּת־זְכַרְיָהוּ׃ **ג** וַיַּעַשׂ
הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד
אָבִיו׃ **ד** הוּא | הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־
הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת
אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן׃ **ה** בַּיהוָה
אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּטָח וְאַחֲרָיו לֹא־הָיָה כְמֹהוּ בְּכֹל
מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ **ו** וַיִּדְבַּק בַּיהוָה
לֹא־סָר מֵאַחֲרָיו וַיִּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ **ז** וְהָיָה יְהוָה עִמּוֹ בְּכֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא
יַשְׂכִּיל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְלֹא עֲבָדוֹ׃ **ח** הוּא־

הִכָּה אֶת־פְּלִשְׁתִּים עַד־עַזָּה וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִמִּגְדַּל
נוֹצְרִים עַד־עִיר מִבְצָר׃ {פ}
ט וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ הִיא הַשָּׁנָה
הַשְּׁבִיעִית לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָה
שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר
עָלֶיהָ׃ **י** וַיִּלְכְּדֶהָ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים בִּשְׁנַת־שֵׁשׁ
לְחִזְקִיָּה הִיא שְׁנַת־תֵּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
נִלְכְּדָה שֹׁמְרוֹן׃ **יא** וַיֶּגֶל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־יִשְׂרָאֵל
אַשּׁוּרָה וַיַּנְּחֵם בַּחֲלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי
מָדָי׃ **יב** עַל ׀ אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ אֶת־בְּרִיתוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה
מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא עָשׂוּ׃ {פ}
יג וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּה עָלָה
סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת
וַיִּתְפְּשֵׂם׃ **יד** וַיִּשְׁלַח חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־
מֶלֶךְ־אַשּׁוּר ׀ לָכִישָׁה ׀ לֵאמֹר ׀ חָטָאתִי שׁוּב
מֵעָלַי אֵת אֲשֶׁר־תִּתֵּן עָלַי אֶשָּׂא וַיָּשֶׁם מֶלֶךְ־אַשּׁוּר
עַל־חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כִּכַּר־כֶּסֶף
וּשְׁלֹשִׁים כִּכַּר זָהָב׃ **טו** וַיִּתֵּן חִזְקִיָּה אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף
הִנָּמְצָא בֵּית־יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ׃ **טז** בָּעֵת
הַהִיא קִצַּץ חִזְקִיָּה אֶת־דַּלְתוֹת הֵיכַל יְהוָה וְאֶת־
הָאֲמֻנוֹת אֲשֶׁר צִפָּה חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם
לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ {פ}
יז וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־תַּרְתָּן וְאֶת־רַב־סָרִיס ׀
וְאֶת־רַבְשָׁקֵה מִן־לָכִישׁ אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּחֵיל
כָּבֵד יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ
וַיַּעַמְדוּ בִּתְעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֲשֶׁר בִּמְסִלַּת
שְׂדֵה כוֹבֵס׃ **יח** וַיִּקְרְאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם
אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָה
הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר׃ **יט** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
רַבְשָׁקֵה אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ
הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבִּטָּחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר
בָּטָחְתָּ׃ **כ** אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר־שִׂפְתַיִם עֵצָה וּגְבוּרָה
לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי מָרַדְתָּ
בִּי׃ **כא** עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה
הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסְמֶךְ אִישׁ עָלָיו
וּבָא בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־
הַבֹּטְחִים עָלָיו׃ **כב** וְכִי־תֹאמְרוּן אֵלַי אֶל־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ בָּטָחְנוּ הֲלוֹא־הוּא אֲשֶׁר הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ
אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה
וְלִירוּשָׁלִַם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲווּ
בִּירוּשָׁלִָם׃ **כג** וְעַתָּה הִתְעָרֵב נָא אֶת־אֲדֹנִי אֶת־
מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־תּוּכַל
לָתֶת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם׃ **כד** וְאֵיךְ תָּשִׁיב אֵת פְּנֵי
פַּחַת אֶחָד מֵעַבְדֵי אֲדֹנִי הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־
מִצְרַיִם לָרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים׃ **כה** עַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי
יְהוָה עָלִיתִי עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַשְׁחִתוֹ יְהוָה אָמַר
אֵלַי עֲלֵה עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ׃ **כו** וַיֹּאמֶר
אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ וְשֶׁבְנָה וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה
דַּבֶּר־נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ
וְאַל־תְּדַבֵּר עִמָּנוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־
הַחֹמָה׃ **כז** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה הַעַל אֲדֹנֶיךָ
וְאֵלֶיךָ שְׁלָחַנִי אֲדֹנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הֲלֹא עַל־הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחֹמָה לֶאֱכֹל
אֶת־חרֵיהֶם (צוֹאָתָם) וְלִשְׁתּוֹת אֶת־שִׁנֵּיהֶם (מֵימֵי
רַגְלֵיהֶם) עִמָּכֶם׃ **כח** וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה וַיִּקְרָא
בְּקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית וַיְדַבֵּר וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ דְּבַר־
הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ **כט** כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ
אַל־יַשִּׁא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי־לֹא יוּכַל לְהַצִּיל אֶתְכֶם
מִיָּדוֹ׃ **ל** וְאַל־יַבְטַח אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה
לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן אֶת־הָעִיר
הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ **לא** אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־
חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר עֲשׂוּ־אִתִּי בְרָכָה
וְצֵאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ אִישׁ־גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ וּשְׁתוּ

אִישׁ מֵי־בֹרוֹ: **לב** עַד־בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל־
אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם
וּכְרָמִים אֶרֶץ זֵית יִצְהָר וּדְבַשׁ וִחְיוּ וְלֹא תָמֻתוּ
וְאַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי־יַסִּית אֶתְכֶם לֵאמֹר
יְהוָה יַצִּילֵנוּ: **לג** הַהַצֵּל הִצִּילוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ
אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר: **לד** אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת
וְאַרְפָּד אַיֵּה אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה כִּי־הִצִּילוּ
אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי: **לה** מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת
אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי כִּי־יַצִּיל יְהוָה אֶת־
יְרוּשָׁלַם מִיָּדִי: **לו** וֶהֱחֱרִישׁוּ הָעָם וְלֹא־עָנוּ אֹתוֹ
דָּבָר כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הֵיא לֵאמֹר לֹא
תַעֲנֵהוּ: **לז** וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּה אֲשֶׁר־עַל־
הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־
חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים וַיַּגִּדוּ לוֹ דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה:

מלכים ב פרק יט

א וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו
וַיִּתְכַּס בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה: **ב** וַיִּשְׁלַח אֶת־
אֶלְיָקִים אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְאֶת זִקְנֵי
הַכְּהֲנִים מִתְכַּסִּים בַּשַּׂקִּים אֶל־יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא בֶּן־
אָמוֹץ: **ג** וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ יוֹם־צָרָה
וְתוֹכֵחָה וּנְאָצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי בָאוּ בָנִים עַד־
מַשְׁבֵּר וְכֹחַ אַיִן לְיֹלֵדָה: **ד** אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶת | כָּל־דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ
מֶלֶךְ־אַשּׁוּר | אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חַי וְהוֹכִיחַ
בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ תְפִלָּה
בְּעַד הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה: **ה** וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ: **ו** וַיֹּאמֶר לָהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה
תֹאמְרוּן אֶל־אֲדֹנֵיכֶם כֹּה | אָמַר יְהוָה אַל־תִּירָא
מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי
מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֹתִי: **ז** הִנְנִי נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע
שְׁמוּעָה וְשָׁב לְאַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב
בְּאַרְצוֹ: **ח** וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר
נִלְחָם עַל־לִבְנָה כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע
מִלָּכִישׁ: **ט** וַיִּשְׁמַע אֶל־תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר
הִנֵּה יָצָא לְהִלָּחֶם אִתָּךְ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־
חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר: **י** כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־
יְהוּדָה לֵאמֹר אַל־יַשִּׁאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בֹטֵחַ
בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ
אַשּׁוּר: **יא** הִנֵּה | אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ
מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל־הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה
תִּנָּצֵל: **יב** הַהִצִּילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ
אֲבוֹתַי אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי־עֵדֶן אֲשֶׁר
בִּתְלַאשָּׁר: **יג** אַיֵּה מֶלֶךְ־חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ
לָעִיר סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה: **יד** וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־
הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאֵם וַיַּעַל בֵּית יְהוָה
וַיִּפְרְשֵׂהוּ חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה: {פ}
טו וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ
לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ: **טז** הַטֵּה יְהוָה | אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח
יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר
שְׁלָחוֹ לְחָרֵף אֱלֹהִים חָי: **יז** אָמְנָם יְהוָה הֶחֳרִיבוּ
מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־הַגּוֹיִם וְאֶת־אַרְצָם: **יח** וְנָתְנוּ
אֶת־אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־
מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם עֵץ וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם: **יט** וְעַתָּה
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָל־
מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ:
{ס} **כ** וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ
לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל־סַנְחֵרִב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר
שָׁמָעְתִּי: **כא** זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה עָלָיו בָּזָה
לְךָ לָעֲגָה לְךָ בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן אַחֲרֶיךָ רֹאשׁ הֵנִיעָה
בַּת יְרוּשָׁלִָם: **כב** אֶת־מִי חֵרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל־מִי

הַרִימוֹתָ קוֹל וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ עַל־קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל: **כג** בְּיַד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ | אֲדֹנָי וַתֹּאמֶר
ברכב (בְּרֹב) רִכְבִּי אֲנִי עָלֵיתִי מְרוֹם הָרִים יַרְכְּתֵי
לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת קוֹמַת אֶרְזָיו מִבְחַר בְּרֹשָׁיו
וְאָבוֹאָה מְלוֹן קְצֵה יַעַר כַּרְמְלוֹ: **כד** אֲנִי קַרְתִּי
וְשָׁתִיתִי מַיִם זָרִים וְאַחֲרֵב בְּכַף־פְּעָמַי כֹּל יְאֹרֵי
מָצוֹר: **כה** הֲלֹא־שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק אֹתָהּ עָשִׂיתִי
לְמִימֵי קֶדֶם וְיִצַּרְתִּיהָ עַתָּה הֲבִיאוֹתִיהָ וּתְהִי
לְהַשּׁוֹת גַּלִּים נְצִים עָרִים בְּצֻרוֹת: **כו** וְיֹשְׁבֵיהֶן
קִצְרֵי־יָד חַתּוּ וַיֵּבֹשׁוּ הָיוּ עֵשֶׂב שָׂדֶה וְיֶרֶק דֶּשֶׁא
חֲצִיר גַּגּוֹת וּשְׁדֵפָה לִפְנֵי קָמָה: **כז** וְשִׁבְתְּךָ
וְצֵאתְךָ וּבֹאֲךָ יָדָעְתִּי וְאֶת הִתְרַגְּזְךָ אֵלָי: **כח** יַעַן
הִתְרַגְּזְךָ אֵלַי וְשַׁאֲנַנְךָ עָלָה בְאָזְנָי וְשַׂמְתִּי חַחִי
בְּאַפֶּךָ וּמִתְגִּי בְשִׂפְתֶיךָ וַהֲשִׁבֹתִיךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־
בָּאתָ בָּהּ: **כט** וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה סָפִיחַ
וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית סָחִישׁ וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זִרְעוּ
וְקִצְרוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאִכְלוּ פִרְיָם: **ל** וְיָסְפָה
פְּלֵיטַת בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה וְעָשָׂה
פְּרִי לְמָעְלָה: **לא** כִּי מִירוּשָׁלַ͏ִם תֵּצֵא שְׁאֵרִית
וּפְלֵיטָה מֵהַר צִיּוֹן קִנְאַת יְהוָה (צְבָאוֹת)
תַּעֲשֶׂה־זֹּאת: {ס} **לב** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־
מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא יָבוֹא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יוֹרֶה
שָׁם חֵץ וְלֹא־יְקַדְּמֶנָּה מָגֵן וְלֹא־יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ
סֹלְלָה: **לג** בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־יָבֹא בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר
הַזֹּאת לֹא יָבֹא נְאֻם־יְהוָה: **לד** וְגַנּוֹתִי אֶל־הָעִיר
הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד
עַבְדִּי: **לה** וַיְהִי֙ בַּלַּיְלָה הַהוּא֔ וַיֵּצֵא | מַלְאַךְ יְהוָה
וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אָלֶף
וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פִּגְרִים מֵתִים: **לו** וַיִּסַּע
וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וַיֵּשֶׁב
בְּנִינְוֵה: **לז** וַיְהִי֙ הוּא מִשְׁתַּחֲוֶ֣ה בֵּית | נִסְרֹךְ
אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר (בָּנָיו) הִכֻּהוּ
בַּחֶרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט וַיִּמְלֹךְ אֵסַר־חַדֹּן
בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

מלכים ב פרק כ

א בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וַיָּבֹא אֵלָיו
יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה־אָמַר
יְהוָה צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה: **ב** וַיַּסֵּב
אֶת־פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה
לֵאמֹר: **ג** אָנָּה יְהוָה זְכָר־נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי
לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי
וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל: {ס} **ד** וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא
יָצָא העיר (חָצֵר) הַתִּיכֹנָה וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֵלָיו
לֵאמֹר: **ה** שׁוּב וְאָמַרְתָּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ נְגִיד־עַמִּי כֹּה־
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָּוִד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ
רָאִיתִי אֶת־דִּמְעָתֶךָ הִנְנִי רֹפֵא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
תַּעֲלֶה בֵּית יְהוָה: **ו** וְהֹסַפְתִּי עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמִכַּף מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אַצִּילְךָ וְאֶת הָעִיר
הַזֹּאת וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד
עַבְדִּי: **ז** וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ קְחוּ דְּבֶלֶת תְּאֵנִים וַיִּקְחוּ
וַיָּשִׂימוּ עַל־הַשְּׁחִין וַיֶּחִי: **ח** וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־
יְשַׁעְיָהוּ מָה אוֹת כִּי־יִרְפָּא יְהוָה לִי וְעָלִיתִי בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי בֵּית יְהוָה: **ט** וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ זֶה־לְּךָ
הָאוֹת מֵאֵת יְהוָה כִּי יַעֲשֶׂה יְהוָה אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר
דִּבֶּר הֲלֵךְ הַצֵּל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אִם־יָשׁוּב עֶשֶׂר
מַעֲלוֹת: **י** וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ נָקֵל לַצֵּל לִנְטוֹת עֶשֶׂר
מַעֲלוֹת לֹא כִי יָשׁוּב הַצֵּל אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר
מַעֲלוֹת: **יא** וַיִּקְרָא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־יְהוָה וַיָּשֶׁב
אֶת־הַצֵּל בְּמַעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה בְּמַעֲלוֹת אָחָז
אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר מַעֲלוֹת: {פ}
יב בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח בְּרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן־בַּלְאֲדָן
מֶלֶךְ־בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי שָׁמַע כִּי
חָלָה חִזְקִיָּהוּ: **יג** וַיִּשְׁמַע עֲלֵיהֶם֙ חִזְקִיָּהוּ֔ וַיַּרְאֵם

אֶת־כָּל־בֵּית נְכֹתֹה אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־
הַבְּשָׂמִים וְאֶת | שֶׁמֶן הַטּוֹב וְאֵת בֵּית כֵּלָיו וְאֶת
כָּל־אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאוֹצְרֹתָיו לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר
לֹא־הֶרְאָם חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־
מֶמְשַׁלְתּוֹ: **יד** וַיָּבֹא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ
חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה אָמְרוּ | הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
וּמֵאַיִן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה
בָּאוּ מִבָּבֶל: **טו** וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתֶךָ וַיֹּאמֶר
חִזְקִיָּהוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא־הָיָה דָבָר
אֲשֶׁר לֹא־הֶרְאִיתִם בְּאֹצְרֹתָי: **טז** וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ
אֶל־חִזְקִיָּהוּ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה: **יז** הִנֵּה יָמִים בָּאִים
וְנִשָּׂא | כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד־
הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶלָה לֹא־יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר
יְהוָה: **יח** וּמִבָּנֶיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמְּךָ אֲשֶׁר תּוֹלִיד
יקח (יִקָּחוּ) וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהֵיכַל מֶלֶךְ
בָּבֶל: **יט** וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ טוֹב דְּבַר־
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא אִם־שָׁלוֹם וֶאֱמֶת
יִהְיֶה בְּיָמָי: **כ** וְיֶתֶר דִּבְרֵי חִזְקִיָּהוּ וְכָל־גְּבוּרָתוֹ
וַאֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הַבְּרֵכָה וְאֶת־הַתְּעָלָה וַיָּבֵא אֶת־
הַמַּיִם הָעִירָה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **כא** וַיִּשְׁכַּב חִזְקִיָּהוּ עִם־
אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ מְנַשֶּׁה בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

מלכים ב פרק כא

א בֶּן־שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְנַשֶּׁה בְמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ חֶפְצִי־
בָהּ: **ב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **ג** וַיָּשָׁב וַיִּבֶן
אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר אִבַּד חִזְקִיָּהוּ אָבִיו וַיָּקֶם
מִזְבְּחוֹת לַבַּעַל וַיַּעַשׂ אֲשֵׁרָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אַחְאָב
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁתַּחוּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעֲבֹד
אֹתָם: **ד** וּבָנָה מִזְבְּחֹת בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה בִּירוּשָׁלִַם אָשִׂים אֶת־שְׁמִי: **ה** וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת
לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת בֵּית־
יְהוָה: **ו** וְהֶעֱבִיר אֶת־בְּנוֹ בָּאֵשׁ וְעוֹנֵן וְנִחֵשׁ וְעָשָׂה
אוֹב וְיִדְּעֹנִים הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
לְהַכְעִיס: **ז** וַיָּשֶׂם אֶת־פֶּסֶל הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה
בַּבַּיִת אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֶל־דָּוִד וְאֶל־שְׁלֹמֹה בְנוֹ
בַּבַּיִת הַזֶּה וּבִירוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי מִכֹּל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל אָשִׂים אֶת־שְׁמִי לְעוֹלָם: **ח** וְלֹא אֹסִיף
לְהָנִיד רֶגֶל יִשְׂרָאֵל מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי
לַאֲבוֹתָם רַק | אִם־יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוִּיתִים וּלְכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה אֹתָם עַבְדִּי
מֹשֶׁה: **ט** וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּתְעֵם מְנַשֶּׁה לַעֲשׂוֹת אֶת־
הָרָע מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: **י** וַיְדַבֵּר יְהוָה בְּיַד־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים
לֵאמֹר: **יא** יַעַן אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ־יְהוּדָה
הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הֵרַע מִכֹּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ הָאֱמֹרִי
אֲשֶׁר לְפָנָיו וַיַּחֲטִא גַּם־אֶת־יְהוּדָה בְּגִלּוּלָיו:
{ס} **יב** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
מֵבִיא רָעָה עַל־יְרוּשָׁלִַם וִיהוּדָה אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעָיו
(שִׁמְעָהּ) תְּצַלֶּלְנָה שְׁתֵּי אָזְנָיו: **יג** וְנָטִיתִי עַל־
יְרוּשָׁלִַם אֶת קָו שֹׁמְרוֹן וְאֶת־מִשְׁקֹלֶת בֵּית אַחְאָב
וּמָחִיתִי אֶת־יְרוּשָׁלִַם כַּאֲשֶׁר־יִמְחֶה אֶת־הַצַּלַּחַת
מָחָה וְהָפַךְ עַל־פָּנֶיהָ: **יד** וְנָטַשְׁתִּי אֶת שְׁאֵרִית
נַחֲלָתִי וּנְתַתִּים בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וְהָיוּ לְבַז וְלִמְשִׁסָּה
לְכָל־אֹיְבֵיהֶם: **טו** יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הָרַע בְּעֵינַי
וַיִּהְיוּ מַכְעִסִים אֹתִי מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתָם
מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה: **טז** וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ
מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר־מִלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלִַם
פֶּה לָפֶה לְבַד מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יְהוּדָה
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: **יז** וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא הֲלֹא־הֵם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי

יְהוּדָה: **יח** וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּגַן־
בֵּיתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}
יט בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכֹו וּשְׁתַּיִם
שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמֹּו מְשֻׁלֶּמֶת בַּת־
חָרוּץ מִן־יָטְבָה: **כ** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
עָשָׂה מְנַשֶּׁה אָבִיו: **כא** וַיֵּלֶךְ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־
הָלַךְ אָבִיו וַיַּעֲבֹד אֶת־הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר עָבַד אָבִיו
וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם: **כב** וַיַּעֲזֹב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו
וְלֹא הָלַךְ בְּדֶרֶךְ יְהוָה: **כג** וַיַּקְשְׁרוּ עַבְדֵי־אָמוֹן
עָלָיו וַיָּמִיתוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ: **כד** וַיַּךְ עַם־הָאָרֶץ
אֶת כָּל־הַקֹּשְׁרִים עַל־הַמֶּלֶךְ אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־
הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו: **כה** וְיֶתֶר דִּבְרֵי
אָמוֹן אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **כו** וַיִּקְבְּרֻ אֹתוֹ
בְּקִבְרָתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

הודפס לזכות
ולעילוי נשמת
האשה הכשרה
בעלת החסד
מלכה ציונה
מועלם ז"ל
בת שרה ויצחק
ת.נ.צ.ב.ה

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת ראה

יום ראשון	יט 6	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פב **ירושלמי:** תרומות נא **תוספתא:** נגעים ח **נ"ך:** מלכים ב טו	עלות השחר (72 דק') .. 4:43 נץ החמה ..... 5:55 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:19 שקיעה ..... 7:31 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:43
יום שני	כ 7	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פג **ירושלמי:** תרומות נב **תוספתא:** נגעים ט **נ"ך:** מלכים ב טז	עלות השחר (72 דק') .. 4:44 נץ החמה ..... 5:56 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:20 שקיעה ..... 7:30 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:42
יום שלישי	כא 8	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פד **ירושלמי:** תרומות נג **תוספתא:** פרה א **נ"ך:** מלכים ב יז	עלות השחר (72 דק') .. 4:44 נץ החמה ..... 5:56 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:20 שקיעה ..... 7:30 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:42
יום רביעי	כב 9	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פה **ירושלמי:** תרומות נד **תוספתא:** פרה ב **נ"ך:** מלכים ב יח	עלות השחר (72 דק') .. 4:45 נץ החמה ..... 5:57 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:40 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:20 שקיעה ..... 7:29 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:41
יום חמישי	כג 10	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פו **ירושלמי:** תרומות נה **תוספתא:** פרה ג **נ"ך:** מלכים ב יט	עלות השחר (72 דק') .. 4:46 נץ החמה ..... 5:58 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:40 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:20 שקיעה ..... 7:28 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:40
יום שישי הדלקת נרות (40 דק'): 6:47	כד 11	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פז **ירושלמי:** תרומות נו **תוספתא:** פרה ד **נ"ך:** מלכים ב כ	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') .. 4:46 נץ החמה ..... 5:58 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:40 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:21 שקיעה ..... 7:27 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:39
יום שב"ק מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:38	כה 12	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין פח **ירושלמי:** תרומות נז **תוספתא:** פרה ה **נ"ך:** מלכים ב כא	**שבת מברכין חודש אלול, פרשת ראה** עלות השחר (72 דק') .. 4:47 נץ החמה ..... 5:59 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:41 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:21 שקיעה ..... 7:26 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:38

מולד חודש אלול יהיה ביום רביעי בשעה 4,17 דקות ו 17 חלקים

אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת מֵרַבֵּנוּ, לְפָרֵסֵם דַּעַת רַבֵּנוּ, לְהַדְפִּיס סְפָרִים וּלְהָפִיץ סְפָרִים, זֶה נִקְרָא 'מְשָׁרֵת שֶׁל רַבֵּנוּ', הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת הַמְּשָׁרֵת שֶׁל הַצַּדִּיקִים!

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)